

Utbildningsutskottets betänkande

1983/84: 28

om forskning (prop. 1983/84: 107 jämte bil. 5 och 7, båda delvis, och 10)

ÅTTONDE HUVUDTITELN¹

Propositionen

Regeringen har i proposition 1983/84: 107 (utbildningsdepartementet)

dels berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som har anförts om forsknings- och utvecklingsverksamhet,

dels i bilaga 5 (s. 1–154) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad som i propositionen förordats om återbesättande av tjänst som professor samt bemyndiga regeringen att på sätt som föreslagits temporärt inrätta tjänst som professor (L 24/26),
2. godkänna de i propositionen förordade riktlinjerna för ansvarsbibliotek,
3. godkänna vad som i propositionen anförts rörande finansieringen av ett samnordiskt optiskt teleskop,
4. godkänna vad som i propositionen förordats om betygsnämndernas sammansättning och om motivering av nämndernas beslut,
5. godkänna vad som i propositionen förordats i fråga om upphävande av åldersgräns för erhållande av utbildningsbidrag för doktorander,
6. godkänna vad som i propositionen förordats i fråga om placering av doktorandtjänster,
7. bemyndiga regeringen att inrätta tjänster som professor (Lp 24/26) vid universitetet i Göteborg och musikhögskolan i Stockholm i enlighet med vad som förordats i propositionen,
8. bemyndiga regeringen att ändra benämningen av en tjänst vid musikhögskolan i Stockholm som professor (L 24/26) i enlighet med vad som förordats i propositionen,
9. till Forskningsanknytning av grundläggande högskoleutbildning samt konstnärligt utvecklingsarbete för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 15 236 000 kr.,
10. bemyndiga regeringen att inrätta tjänster som professor (L 24/26) vid humanistiska fakulteterna i enlighet med vad som förordats i propositionen,
11. till Humanistiska fakulteterna för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 161 678 000 kr.,

¹ Märk dock att punkt 1 mom. 44 (s. 61) avser trettonde huvudtiteln.

12. till Teologiska fakulteterna för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 12 080 000 kr.,

13. till Juridiska fakulteterna för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 15 511 000 kr.,

14. bemyndiga regeringen att inrätta tjänster som professor (L 24/26) vid samhällsvetenskapliga fakulteterna i enlighet med vad som förordats i propositionen,

15. bemyndiga regeringen att ändra benämning av tjänster som professor (L 24/26) vid samhällsvetenskapliga fakulteterna i enlighet med vad som förordats i propositionen,

16. till Samhällsvetenskapliga fakulteterna för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 187 494 000 kr.,

17. bemyndiga regeringen att inrätta tjänster som professor (L 24/26) vid medicinska fakulteterna i enlighet med vad som förordats i propositionen,

18. bemyndiga regeringen att ändra benämning av tjänst som professor (L 24/26) vid medicinska fakulteterna i enlighet med vad som förordats i propositionen,

19. till Medicinska fakulteterna för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 423 130 000 kr.,

20. till Odontologiska fakulteterna för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 48 386 000 kr.,

21. till Farmaceutiska fakulteten för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 15 618 000 kr.,

22. bemyndiga regeringen att inrätta tjänster som professor (L 24/26) vid matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna i enlighet med vad som förordats i propositionen,

23. bemyndiga regeringen att ändra benämning av tjänster som professor (L 24/26) vid matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna i enlighet med vad som förordats i propositionen,

24. till Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 384 404 000 kr.,

25. bemyndiga regeringen att inrätta tjänster som professor (L 24/26) vid tekniska fakulteterna i enlighet med vad som förordats i propositionen,

26. bemyndiga regeringen att ändra benämningen av tjänster som professor (L 24/26) vid tekniska fakulteterna i enlighet med vad som förordats i propositionen,

27. till Tekniska fakulteterna för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 369 663 000 kr.,

28. godkänna de inriktningar som föreslagits i propositionen för den framtida medelsanvisningen till temaforskningen,

29. till Temaorienterad forskning för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 16 103 000 kr.,

30. till Kungl. biblioteket för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 41 485 000 kr.,

31. till Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 3 264 000 kr.,

32. till Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 49 499 000 kr.,

33. till Forskningsrådsnämnden för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 41 841 000 kr.,

34. till Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 82 116 000 kr.,

35. till Medicinska forskningsrådet för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 176 356 000 kr.,

36. till Naturvetenskapliga forskningsrådet m. m. för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 251 092 000 kr.,

37. till Nationell halvledarforskning för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 16 000 000 kr.,

38. till Delegationen för vetenskaplig och teknisk informationsförsörjning för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 8 677 000 kr.,

39. till Europeisk forskningssamverkan för budgetåret 1984/85 anvisa ett förslagsanslag av 158 158 000 kr.,

40. till Forskningsinstitutet för atomfysik: Förvaltningskostnader för budgetåret 1984/85 anvisa ett förslagsanslag av 14 140 000 kr.,

41. till Forskningsinstitutet för atomfysik: Materiel m. m. för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 2 268 000 kr.,

42. bemyndiga regeringen att inrätta en tjänst som professor (L 24/26) vid Kiruna geofysiska institut i enlighet med vad som förordats i propositionen,

43. till Kiruna geofysiska institut för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 14 763 000 kr.,

44. till Institutet för internationell ekonomi för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 2 449 000 kr.,

45. till Vissa bidrag till forskningsverksamhet för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 13 716 000 kr.,

46. till Bidrag till EISCAT Scientific Association för budgetåret 1984/85 anvisa ett förslagsanslag av 700 000 kr.,

dels i bilaga 7 (s. 12–19) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som har anförts om invandrar- och jämställdhetsforskningen,

dels i bilaga 10 (s. 1–13) föreslagit riksdagen att

1. med ändring av vad som föreslagits i proposition 1983/84: 100 bil. 15 till Kommittéer m. m. under trettonde huvudtiteln för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 11 601 000 kr.,

samt berett riksdagen tillfälle att

2. ta del av vad som i propositionen anförts om forskning om den offentliga sektorn och om forskarutbildningens meritvärde.

Anslaget I 3 Inredning och utrustning av högskoleenheter m. m. i prop. 1983/84: 107 bil. 5 (s. 154–155) behandlas i UbU 1983/84: 24.

Motionerna

Motioner väckta under allmänna motionstiden

1983/84: 409 av Pär Granstedt m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen uttalar sig för inrättandet av en forskartjänst i tillämpad cellbiologi med inriktning på att utveckla till djurförsök alternativa metoder för toxikologiska tester.

1983/84: 446 av Gunnar Biörck i Värmdö (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer att nu utfärdade bestämmelser om universitetens debitering av avgifter för mottagande av anslag för medicinsk forskning underställs riksdagen för prövning.

1983/84: 514 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om införandet av filosofie kandidatexamen.

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående anslagsframställning för forskning och forskarutbildning.

1983/84: 1004 av Rune Ångström (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

2. att riksdagen uttalar sig för en fortsatt uppbyggnad av enhetens programområden.

3. att riksdagen uttalar sig för ett fortsatt stöd, som möjliggör en kraftigare satsning även på området ekologisk mikrobiologi.

1983/84: 1071 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari – med hänvisning till vad som anförts i den till socialutskottet remitterade motionen 1983/84: 1069 – såvitt nu är i fråga yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag innebärande att arbetsmedicinska och arbetsmiljötekniska universitetsinstitutioner inrättas vid samtliga medicinska resp. tekniska fakulteter.

1983/84: 1095 av Karin Ahrland (fp) och Hans Petersson i Röstånga (fp) vari – med hänvisning till vad som anförts i den till arbetsmarknadsutskottet remitterade motionen 1983/84: 1094 – såvitt nu är i fråga yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående forsknings- och utbildningsinsatser samt universitetsbyggnader i Malmöhus län.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen uttalas om "utlokalisering" till Hörby-Höörområdet av viss verksamhet vid Lunds universitet.

1983/84: 1241 av Bertil Fiskesjö (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära översyn av och förslag om den externfinansierade forskningens villkor i enlighet med vad som angetts i motionen.

1983/84: 1257 av Bo Södersten (s) och Bengt Silfverstrand (s) vari yrkas att riksdagen beslutar att inrätta en professur i utvecklingsekonomi vid antingen universitetet i Lund eller i Göteborg.

1983/84: 1684 av Carl Bildt (m) vari yrkas att riksdagen beslutar att inrätta professurer i säkerhetspolitik vid universiteten i Lund och Stockholm.

1983/84: 1687 av Ingemar Eliasson (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande förbättrad gerontologisk forskning och utbildning.

1983/84: 1700 av Britta Hammarbacken (c) och Bengt Kindbom (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att uttala sig för att etiska, sociala, humanitära och samhällseliga effekter beaktas i den biotekniska forskningen och utbildningen.

1983/84: 1705 av Börje Hörnlund (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av ökat stöd till alkoholforskningen.

1983/84: 1707 av Karin Israelsson (c) och Börje Hörnlund (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts och att tjänsten som professor i allmänmedicin inrättas i Umeå från budgetåret 1984/85.

1983/84: 1716 av Valter Kristenson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen beslutar inrätta en professur i byggnadsvård fr. o. m. den 1 januari 1985 med förläggning till arkitektsektionen vid Chalmers tekniska högskola (CTH) i Göteborg.

1983/84: 1719 av Anna Lindh (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om doktorsavhandlingar.

1983/84: 1729 av Gustav Persson (s) och Anna Lindh (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om förstärkning av den pedagogiska forskningen på yrkesutbildningens område.

1983/84: 1740 av Marianne Ståhlberg m. fl. (s, c, m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

2. att riksdagen uttalar sig för att fortsatta resurser avsätts för att säkra den framtida glesbygdsforskningen.

1983/84: 2016 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

31. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ökad internationalisering av utbildning och forskning.

32. att riksdagen hos regeringen begär förslag till förändrad tjänsteorganisation för högskolan i huvudsak i enlighet med lärartjänstutredningens förslag.

43. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om inrättande av mellanexamen/specialistexamen.

1983/84: 2042 av Bertil Jonasson m. fl. (c, m, fp) vari – med hänvisning till vad som anförts i den till näringsutskottet remitterade motionen 1983/84: 2040 – yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående ökad satsning på utbildnings- samt forsknings- och utvecklingsverksamheten vid högskolan i Karlstad.

1983/84: 2294 av Kerstin Ekman (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om inrättande av en riksprofessur i handkirurgi.

1983/84: 2295 av Ingemar Eliasson (fp) och Kenth Skårvik (fp) vari yrkas att riksdagen beslutar begära att regeringen i överläggningar med Stockholms läns landsting påskyndar inrättandet av en geropsykiatrisk forskningsklinik och en till denna knuten professur i långvårdsmedicin:

1983/84: 2304 av Gullan Lindblad m. fl. (m, c, fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

a. att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om högskolan i Karlstad beträffande ökad satsning inom forsknings- och utvecklingsverksamheten.

1983/84: 2312 av Rune Rydén (m) och Olle Aulin (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen i fråga om bl. a. täckning av lokalkostnader för externfinansierad forskning.

1983/84: 2313 av Rune Rydén (m) och Görel Bohlin (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en översyn av nuvarande forskning inom området socialrätt i syfte att anpassa forskningens krav och omfattning till de förändringar som uppkommit till följd av den nya lagstiftningen på det sociala området.

1983/84: 2465 av Margareta Winberg m. fl. (s) vari – med hänvisning till vad som anförts i den till socialutskottet remitterade motionen 1983/84: 2463 – yrkas att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna att en professur i allmän medicin inrättas i Umeå.

1983/84: 2502 av Ingemar Eliasson m. fl. (fp) vari – med hänvisning till vad som anförts i den till trafikutskottet remitterade motionen 1983/84: 2500 – yrkas att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om informationsutbyte mellan högskola och näringsliv.

Motioner väckta med anledning av proposition 1983/84: 107

1983/84: 2592 av Kerstin Anér (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen måtte besluta att ge regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande uppgiften för forskningsrådsnämnden (FRN) att initiera alternativ till plågsamma djurförsök.

2. att riksdagen måtte besluta att ge regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande uppgiften för delegationen för vetenskaplig och teknisk informationsförsörjning (DFI) att vara informations- och dokumentationscentral för metoder som är alternativ till djurförsök.

1983/84: 2595 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag som möjliggör för högskolorna att differentiera lönen till högre forskningstjänster.

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag som möjliggör för högskolorna att inom ramen för forskarstuderandes studiefinansiering differentiera lönen till doktorandstuderande samt nivån på utbildningsbidragen.

4. att riksdagen med ändring av regeringens förslag ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om fullgjord forskarutbildning som behörighetskrav för vissa tjänster.

5. att riksdagen beslutar att anslå 12 milj. kr. till universitets- och högskoleämberget (UHÄ) över ett särskilt anslag för att av UHÄ fördelas till nya doktorandtjänster inom särskilt konkurrensutsatt forskning.

6. att riksdagen med ändring av regeringens förslag ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående fasta ledamöter i betygsnämnderna.

7. att riksdagen hos regeringen begär förslag som möjliggör för högskolorna att förlänga studiefinansieringen med tre månader efter avlagd doktorsexamen.

8. att riksdagen med ändring av regeringens förslag ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående prövningen av tjänsteinnehållet vid återbesättandet av professorer.

9. att riksdagen hos regeringen begär förslag i samband med budgetpropositionen som innebär en förstärkning av forskningsorganisationen inom nationalekonomi och företagsekonomi.

10. att riksdagen hos regeringen begär förslag om en plan för att successivt överföra forskningsmedel från sektorsforskningen till högskolan och forskningsråden.

11. att riksdagen beslutar att anslå 15 milj. kr. utöver regeringens förslag till Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet.

12. att riksdagen beslutar att anslå 6 milj. kr. utöver regeringens förslag som förstärkning av biblioteksresurser inom högskolan.

1983/84: 2597 av Catarina Rönning m. fl. (s. c. fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts

om en permanentning av professur och utbildningslinje i byggnadsrestaurering vid konsthögskolans arkitekturskola.

1983/84: 2600 av Karl-Erik Svartberg (s) och Lisa Mattson (s) vari yrkas att riksdagen beslutar att en professur i litteraturvetenskap, särskilt kvinnolitteratur, inrättas vid universitetet i Göteborg budgetåret 1984/85.

1983/84: 2601 av Birgitta Hambraeus (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en kompletterande proposition föreläggs riksdagen med ökat stöd till de humanistiska och estetiska ämnena i den högre undervisningen.

2. att riksdagen beslutar att professurerna i kristendomens idéhistoria och urkristendomens litteratur skall återbesättas vid Lunds universitet.

1983/84: 2602 av Magnus Persson (s) och Margot Wallström (s) vari yrkas att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förstärkning av forsknings- och utvecklingsverksamheten vid högskolan i Karlstad resp. Värmlands forsknings- och utvecklingsråd.

1983/84: 2604 av Rune Ångström (fp) vari yrkas att en professur i allmänmedicin inrättas vid Umeå universitet.

1983/84: 2606 av Erkki Tammenöksa (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om professur i keramik och glas vid konstfackskolan.

1983/84: 2607 av Bo Forslund (s) vari yrkas att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om årlig ökning av anslaget för kontaktverksamhet m. m. vid de nya högskolorna.

1983/84: 2608 av Bo Forslund (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om medel till forskningsanknytning vid de mindre högskolorna.

1983/84: 2609 av Arne Nygren (s) vari yrkas att riksdagen beslutar inrätta en professur i allmänmedicin vid Umeå universitet.

1983/84: 2610 av Nic Grönvall (m) vari yrkas att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av långtgående sanering av statliga insatser i jämställdhetsforskning.

1983/84: 2612 av Bertil Fiskesjö (c) vari yrkas att riksdagen beslutar om en fördelning av resurserna för massmedieforskning i enlighet med vad som angetts i motionen.

1983/84: 2615 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts
 b) rörande samspelet mellan forskningen och den grundläggande högskoleutbildningen,

c) om sammanhållen examensbenämning samt möjligheterna till ämnesfördjupning inom högskolans linjeutbildningar,

d) i fråga om en eventuell mellanexamen,

e) i fråga om kursplaner för påbyggnadskurser om 120 och 140 poäng,

f) rörande översyn av den statliga forskningsorganisationen,

g) rörande översyn av nivån på administrationspåslag på externa forskningsanslag,

h) rörande institutionernas ställning och möjligheterna att skapa en samlad basresurs för dessa,

i) rörande medverkan från andra lärosäten vid avhandlingsgranskning,

j) rörande översyn av forskarstuderandes försörjningssituation och prioritering av forskarutbildningsresurserna,

k) rörande samordnade forskningsprogram som täcker språk, kultur, samhällsförhållanden och religion i områden som är av betydelse för Sveriges internationella samarbete i kommersiella, tekniska och utvecklingsfrågor,

l) rörande inriktningen av forskningen om den offentliga sektorn,

m) rörande översyn av informationen om forskningsresultat,

n) rörande meritvärdet av arbete med forskningsinformation,

o) rörande användning av medel i vissa statliga forskningsfonder till grundforskning,

p) om tillskapande av ett fristående institut för framtidsforskning,

2. att riksdagen hos regeringen begär att samlade forskningsprogram föreläggs riksdagen senast under våren 1985, för

a) datafrågor,

b) havsforskning,

3. att riksdagen för forskning vid mindre högskolor anvisar ett reservationsanslag om 5 000 000 kr. som ställs till universitets- och högskoleämbetets (UHÅ:s) disposition,

4. att riksdagen beslutar att en professur i datalogi inrättas i Umeå från den 1 juli 1986,

5. att riksdagen till D 16 Humanistiska fakulteterna anvisar ett reservationsanslag om 160 878 000 kr.,

6. att riksdagen till D 19 Samhällsvetenskapliga fakulteterna anvisar ett reservationsanslag om 190 544 000 kr.,

7. att riksdagen till D 20 Medicinska fakulteterna anvisar ett reservationsanslag om 421 780 000 kr.,

8. att riksdagen till D 23 Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna anvisar ett reservationsanslag om 382 504 000 kr.,

9. att riksdagen till D 24 Tekniska fakulteterna anvisar ett reservationsanslag om 370 163 000 kr. innefattande 1 252 000 kr. för fortsatt energisekretariatverksamhet,

10. att riksdagen till D 28 Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål anvisar ett reservationsanslag av 50 499 000 kr. innefattande ytterligare 1 000 000 kr. för samordning av dataforskning,

11. att riksdagen till D 29 Forskningsrådsnämnden anvisar ett reservationsanslag av 42 045 000 kr. innefattande full pris- och löneomräkning för verksamheten med framtidsstudier,

12. att riksdagen till D 32 Naturvetenskapliga forskningsrådet anvisar ett reservationsanslag av 251 592 000 kr. innefattande ytterligare 500 000 kr. för ekologisk teoriutveckling m. m.,

13. att riksdagen till D 31 Medicinska forskningsrådet anvisar ett reservationsanslag om 177 056 000 kr. innefattande 1 950 000 kr. till forskning om alternativ för att nedbringa användningen av försöksdjur.

14. att riksdagen till D 39 Institutet för internationell ekonomi anvisar ett reservationsanslag av 2 594 000 kr.,

15. att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförs rörande biståndsforskning,

16. att riksdagen hos regeringen begär en översyn av forskningsverksamheten inom det utrikespolitiska området.

1983/84: 2618 av Hans-Göran Franck (s) och Stig Gustafsson (s) vari yrkas att riksdagen beslutar att placera den föreslagna professuren i musikvetenskap till Stockholm.

1983/84: 2619 av Rune Backlund (c) vari yrkas att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om möjligheterna till vidgad forsknings- och utvecklingsverksamhet i Jönköping inom handikappområdet.

1983/84: 2620 av Rune Gustavsson m. fl. (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts beträffande omvårdnadsforskning och bl. a. samhällsstrukturens betydelse härvidlag,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts beträffande primärvårdsforskningens utveckling.

1983/84: 2622 av Frida Berglund m. fl. (s, c, m) vari yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen om omvårdnadsforskningens behov av fasta forskningsresurser.

1983/84: 2623 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen med ändring i proposition 1983/84: 107 i berörda delar beslutar anta de i motionen förordade riktlinjerna för forskningspolitiken.

1983/84: 2624 av John Andersson (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförs om inrättande av en professur i allmänmedicin vid Umeå universitet.

2. att riksdagen under D 20 Medicinska fakulteterna anvisar 452 000 kr. utöver regeringens förslag avseende professur i allmänmedicin vid Umeå universitet.

1983/84: 2625 av Björn Samuelson (vpk) vari yrkas att riksdagen uttalar sig för inrättande av en professur i spädbarnsmedicin i vilken bör ingå social-psykologiska aspekter.

1983/84: 2627 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om uppdragsforskning,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskning vid mindre högskoleenheter,

3. att riksdagen hos regeringen hemställer om inrättande av en professur i litteraturvetenskap, särskilt kvinnolitteratur, vid universitetet i Göteborg,

4. att riksdagen med ändring i proposition 1983/84: 107 under anslaget D 33 Nationell halvledarforskning anvisar ett reservationsanslag av 15 475 000 kr.,

5. att riksdagen hos regeringen hemställer om inrättandet av en professur i pedagogik, med inriktning mot den samhälleliga barnomsorgen, vid universitetet i Göteborg.

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om pedagogiskt och metodiskt forsknings- och utvecklingsarbete rörande handikapphjälpmedel och dess användare,

7. att riksdagen med ändring i proposition 1983/84: 107 under anslaget D 24 Tekniska fakulteterna till tekniska högskolan i Stockholm (KTH) i beräknad anslagsfördelning 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 117 328 000 kr. samt till Chalmers tekniska högskola (CTH) i beräknad anslagsfördelning 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 103 344 000 kr.,

8. att riksdagen med ändring i proposition 1983/84: 107 under anslaget D 24 Tekniska fakulteterna för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 368 663 000 kr.,

9. att riksdagen med ändring i proposition 1983/84: 107 under anslaget D 30 Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet för budgetåret 1984/85 anvisar ett med 10 000 000 kr. förhöjt belopp.

1983/84: 2630 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

4. att riksdagen uttalar sig för ökad forskning om invandrarnas situation på arbetsmarknaden i enlighet med vad som anförts i motionen.

1983/84: 2633 av Margareta Winberg m. fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen uttalar sig för den i motionen föreslagna inriktningen och organisationen för forskning om datateknikens användning,

2. att riksdagen beslutar inrätta de tre i motionen föreslagna professurerna,

3. att riksdagen

a) under anslaget D 28 Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål, för budgetåret 1984/85 anvisar ett i förhållande till proposition 1983/84: 107 med 1.5 milj. kr. minskat anslag om 47 999 000 kr.,

b) under anslaget D 33 Nationell halvledarforskning, för budgetåret 1984/85 anvisar ett i förhållande till proposition 1983/84: 107 med 1 milj. kr. minskat anslag om 15 000 000 kr.,

c) under anslaget D 19 Samhällsvetenskapliga fakulteterna, för budgetåret 1984/85 anvisar ett i förhållande till proposition 1983/84: 107 med 2,5 milj. kr. förhöjt anslag om 193 994 000 kr.

1983/84: 2634 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om en översyn av den sektoriella forskningen och en successiv överföring till högskolan och forskningsråden av sektorsforskningsmedel,

2. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om övergripande prioriteringar inom forskningsområdet,

3. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till en gradvis avveckling av de i motionen angivna forskningsadministrationerna,

4. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om statliga utredningar och kommittéer,

5. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om fleråriga planeringsramar för utbildning och forskning inom högskolan,

6. att riksdagen beslutar att för budgetåret 1984/85 anslå 15 milj. kr. utöver regeringens förslag till studiefinansiering inom forskarutbildning att fördelas på fakultetsanslagen i enlighet med vad som i motionen anförts,

7. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen förordats rörande arvdestjänst som assistent,

8. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om bedömning av doktorsavhandling,

9. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om doktorsexamen som behörighetsvillkor för vissa tjänster och om lektorstjänster i gymnasieskolan,

10. att riksdagen beslutar att till Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag om 96 116 000 kr., ett i förhållande till regeringens förslag förhöjt anslag med 14 000 000 kr.,

11. att riksdagen beslutar att till Medicinska forskningsrådet för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag om 180 356 000 kr., ett i förhållande till regeringens förslag förhöjt anslag med 4 000 000 kr.,

12. att riksdagen beslutar att till Naturvetenskapliga forskningsrådet m. m. för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag om 255 092 000 kr., ett i förhållande till regeringens förslag förhöjt anslag med 4 000 000 kr.,

13. att riksdagen beslutar att ändra reglerna för allmän och särskild behörighet för forskarutbildning i enlighet med vad som i motionen anförts.

14. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om "privatister" i forskarutbildningen.

15. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till ny tjänsteorganisation för högskolan att träda i kraft den 1 juli 1985 i enlighet med vad som i motionen anförts.

16. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om mellanexamen/specialistexamen.

17. att riksdagen beslutar att avslå regeringens förslag att till kontaktverksamhet vid mindre högskoleenheter för budgetåret 1984/85 anslå 1 500 000 kr.,

18. att riksdagen beslutar att till Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag om 47 999 000 kr., ett i förhållande till regeringens förslag minskat anslag med 1 500 000 kr.,

19. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om handledares närvaro-, yttrande- och beslutanderätt i betygsnämnd.

20. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära redovisning av samtliga förefintliga forskningsstiftelser och de särskilda förhållanden som motiverat inrättandet av resp. stiftelse i enlighet med vad som i motionen anförts.

21. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna att tidsbestämda mål för andelen kvinnor på tjänster som professor, docent, forskarassistent och forskare inte skall anges.

22. att riksdagen beslutar att till Nationell halvledarforskning för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag om 21 000 000 kr., ett i förhållande till regeringens förslag förhöjt anslag med 5 000 000 kr.,

24. att riksdagen beslutar att till Humanistiska fakulteterna för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag om 171 678 000 kr., ett i förhållande till regeringens förslag förhöjt anslag med 10 000 000 kr.,

25. att riksdagen beslutar att till Samhällsvetenskapliga fakulteterna för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag om 201 494 000 kr., ett i förhållande till regeringens förslag förhöjt anslag med 10 000 000 kr.,

30. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om forskning om den offentliga sektorn.

1983/84: 2637 av Hans Wachtmeister (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller att naturvetenskapliga forskningsrådet får i uppdrag att inrätta en heltidstjänst för det i motionen angivna ändamålet.

1983/84: 2638 av Inger Josefson (c) och Gunnel Jonäng (c) vari yrkas att riksdagen ger regeringen till känna att en professur i litteraturvetenskap, särskilt kvinnolitteratur, bör inrättas vid universitetet i Göteborg.

Yttrande

Utbildningsutskottet har den 3 april 1984 beslutat inhämta yttrande från finansutskottet (FiU) över proposition 1983/84: 107 bil. 10 jämte motionerna 1983/84: 2615 yrkande 11 och 1983/84: 2634 yrkande 30. Yttrandet är fogat som *bilaga 2* till detta betänkande.

Utskottet

1 Vissa övergripande forskningsfrågor

1.1 Inledning

År 1979 godkände riksdagen (prop. 1978/79: 119, UbU 1978/79: 44, rskr 1978/79: 391) riktlinjer för den framtida forskningsplaneringen som bl. a. innebär att regeringen varje valperiod skall förelägga riksdagen en proposition som mera samlat presenterar regeringens forskningspolitik. Proposition 1978/79: 119, som riksdagen förelades år 1979, grundades på förslag bl. a. från forskningsrådsutredningen (SOU 1977: 52 Forskningspolitik) och forskarutbildningsutredningen (SOU 1977: 63 Fortsatt forskarutbildning).

Vid riksmötet 1981/82 förelade den dåvarande regeringen riksdagen den första forskningspolitiska propositionen 1981/82: 106. Den grundades bl. a. på förslag från forsknings-samverkanskommittén (FOSAM, SOU 1980: 46 Forskning i samverkan) och kommittén rörande forskningens och forskarutbildningens situation i den nya högskolan (den s. k. Andrénska kommittén, SOU 1981: 29 Forskningens framtid och SOU 1981: 30 Forskarutbildningens meritvärde) samt förslag från forskningsrådsnämnden (FRN) rörande bl. a. prioritering av forskningsområden. Propositionen behandlades i riksdagen av utbildningsutskottet (UbU 1981/82: 37), arbetsmarknadsutskottet (AU 1981/82: 17), socialutskottet (SoU 1981/82: 54) och jordbruksutskottet (JoU 1981/82: 40). Yttranden avgavs till utbildningsutskottet av socialförsäkringsutskottet (SfU 1981/82: 3 y), socialutskottet (SoU 1981/82: 3 y), näringsutskottet (NU 1981/82: 9 y) och försvarsutskottet (FöU 1981/82: 4 y).

Till innevarande riksmöte har regeringen i proposition 1983/84: 107 givit riksdagen tillfälle att ta del av vad som anförs i propositionens huvudutförande om forskning och utveckling. Där behandlas den statliga forskningspolitiken i stort, samspelet mellan sektorsforskning och grundläggande

forskning inom högskolan, frågor om kvalitet i forskningen, forskarrekruteringen och arbetsvillkoren för forskare inom högskolan, samverkan mellan näringslivet och statlig forskningsverksamhet samt högskolans internationella kontakter. I bilagor från tio olika departement läggs fram förslag beträffande frågor som avser resp. departements verksamhetsområde.

Huvudanförandet i proposition 1983/84: 107 samt bilaga 5 med undantag av avsnittet om kulturverksamhet, bilaga 7 såvitt avser avsnitten 5, 6 och 7 om invandrarforskning och jämställdhetsforskning samt bilaga 10 om forskning om den offentliga sektorn och om forskarutbildningens meritvärde har remitterats till utbildningsutskottet.

Av propositionens övriga bilagor har bilaga 1 remitterats till utrikesutskottet (UU 1983/84: 14), bilaga 2 till försvarsutskottet (FöU 1983/84: 19), bilaga 3 till socialutskottet (SoU 1983/84: 24), bilaga 4 till trafikutskottet (TU 1983/84: 30), bilaga 5 såvitt avser avsnittet om kulturverksamhet (s. 156–161) till kulturutskottet (KrU 1983/84: 24), bilaga 6 till jordbruksutskottet (JoU 1983/84: 30), bilaga 7 såvitt avser avsnitten 3.1, 3.2 och 4 delvis om arbetsmiljöforskning till socialutskottet (SoU 1983/84: 24), bilaga 7 såvitt avser avsnitten 1, 2, 3 i övrigt samt 4 delvis om arbetsmarknadspolitisk forskning samt arbetslivsforskning till arbetsmarknadsutskottet (AU 1983/84: 17), bilaga 8 till bostadsutskottet (BoU 1983/84: 31) samt bilaga 9 till näringsutskottet (NU 1983/84: 45).

I detta betänkande behandlar utbildningsutskottet proposition 1983/84: 107 i de delar den remitterats till utskottet med undantag av avsnittet Inredning och utrustning vid högskoleenheter m. m. (bil. 5, s. 154–155). Detta avsnitt behandlas i utbildningsutskottets betänkande UbU 1983/84: 24. Utskottet behandlar nu också motioner som väckts dels under allmänna motionstiden år 1984, dels med anledning av proposition 1983/84: 107.

Med överlämnande av två motionsyrkanden har utbildningsutskottet till näringsutskottet avgivit ett yttrande (UbU 1983/84: 3 y) i frågan om en forskningsrådsfunktion inom styrelsen för teknisk utveckling (STU). Yttrandet är fogat som *bilaga 1* till detta betänkande.

Finansutskottet har i ett yttrande FiU 1983/84: 5 y till utbildningsutskottet yttrat sig över proposition 1983/84: 107 bilaga 10 avsnittet 2.1 om forskning om den offentliga sektorn jämte motioner i ärendet. Yttrandet är fogat som *bilaga 2* till detta betänkande.

I det följande behandlar utbildningsutskottet under punkt 1 vissa övergripande forskningsfrågor jämte medelsanvisning under ett anslag under trettonde huvudtiteln samt under punkterna 2–19 frågor som rör medelsanvisning under forskningsanslag inom utbildningsdepartementets område.

1.2 Kvalitet i forskning och utvecklingsarbete

Inom organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) enades man år 1970 om vissa begrepp och definitioner rörande forskning och utvecklingsarbete. Med *grundforskning* avses ett systematiskt och metodiskt sökande efter ny kunskap och nya idéer utan någon bestämd tillämpning i sikte med syfte att ge ett bidrag till den vetenskapliga kunskapsmassan inom ett visst område, med *tillämpad forskning* ett systematiskt och metodiskt sökande efter ny kunskap och nya idéer med en bestämd tillämpning i sikte och med *utvecklingsarbete* ett idérikt och systematiskt utnyttjande av vetenskaplig och annan kunskap för att åstadkomma nya produkter, nya processer, nya system eller väsentliga förbättringar av redan existerande sådana.

Ett begrepp som tillkommit under senare år är *långsiktig kunskapsuppbyggnad* som syftar till uppbyggnad av kompetens på nya områden motiverade utifrån sektoriella och motsvarande ändamål. Man har då inte gjort en strikt uppdelning mellan grundläggande och tillämpade inslag i forskningsverksamheten.

Med *sektorsforskning* avses sådan forskning som motiveras utifrån en viss samhällssektors eller beställares behov av kunskap för att främja vissa ändamål och som finansieras av beställaren.

En indelning utifrån ansvarsaspekten, som utgår från forskarnas situation, kan göras i *forskning på eget programansvar*, där forskarna ges hela ansvaret för hur problemen ställs och uppgifterna löses och redovisas, samt *uppdragsforskning*, där en externbeställare har avgörande inflytande på valet av problemområde.

Forskning på eget programansvar kan avse både över högskolebudgeten och forskningsråden finansierad forskning och sektoriellt och industriellt motiverad forskning som syftar till långsiktig kunskapsuppbyggnad inom ett visst område.

Enligt föredragande statsrådet är en hög *kvalitet i forskningen och utvecklingsarbetet* utomordentligt betydelsefull (prop. s. 15). Kvaliteten i forskningen bedöms framför allt genom jämförelser med forskning och forskningsresultat i andra länder. En kvalitativt högstående forskning är i sig en förutsättning för att Sverige skall kunna delta i det internationella kunskapsutbytet.

För den forskning som bedrivs på eget programansvar är enligt propositionen originalitet och kvalitet de enda styrinstrumenten. Forskningens frihet innebär att verksamheten inte styrs av omedelbara nyttokrav. Forskaren skall fritt kunna välja problem, metoder och former för redovisning av resultat. Samtidigt innebär denna frihet ett stort ansvar för forskarna att se till att den vetenskapliga kvaliteten på metoder och resultat upprätthålls. Kvalitetsaspekterna måste enligt föredragande statsrådet hävdas i varje led av forskningsprocessen, vid antagning av forskarstuderande och i

forskarutbildningen, vid bedömning av medelsansökningar och vid tillsättning av tjänster. Det är i samhällets intresse att i den successiva urvalsprocess som sker de mest lämpade antas till forskarutbildning och de mest kompetenta forskarna tilldelas forskningsmedel.

Enligt motion 1983/84: 2623 (i denna del) bör riktlinjerna från statens sida vara sådana, att forskning som tillför nya kunskaper och nya perspektiv på verkligheten bedrivs även om den leder till ett förhållandevis stort antal misslyckanden.

Utskottet, som erinrar om vad som i det föregående redovisats beträffande forskning på eget programansvar, kan inte finna att det föreligger någon större skillnad i synsättet mellan föredragande statsrådet och motionärerna. Självfallet skall nya idéer prövas i forskningen. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motion 1983/84: 2623 i denna del och instämmer i vad föredragande statsrådet anfört om kvalitet i forskning och utvecklingsarbete.

Bedömningar av forskning förekommer i skilda former. Som exempel nämner föredragande statsrådet disputationerna i samband med avläggande av doktorexamen, sakkunnigbedömningarna vid tillsättning av högre forskartjänster och den ofta mycket ingående prövning som görs av forskningsprojekt från anslagsbeviljande organs sida. Vissa myndigheter har inskrivet i sina instruktioner att de skall utvärdera forskning inom sina resp. verksamhetsområden. Detta gäller t. ex. för forskningsråden inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde.

Utskottet övergår nu till att behandla frågan om *bedömning av doktorsavhandlingar* (bil. 5 s. 55–57).

Enligt bestämmelserna i 8 kap. 36 och 37 §§ i högskoleförordningen skall en betygsnämnd utses särskilt för varje avhandling. Antalet ledamöter bestäms av fakultetsnämnden, som utser ledamöterna. Dessa skall vara tre eller fem. Den lärare som utsetts att vara handledare för doktoranden skall vara ledamot i nämnden. Betygsnämnden utser ordförande inom sig. Vidare har fakultetsopponenten rätt att närvara vid sammanträde med nämnden och delta i överläggningarna men ej i besluten.

Betygsnämnden är beslutför när samtliga ledamöter är närvarande. Som nämndens beslut gäller den mening som de flesta förenar sig om. Om avhandlingen godkänns får skälen för nämndens beslut inte redovisas i protokoll eller annan handling. Detsamma gäller även i fråga om de skäl som enskild ledamot kan ha anfört i skiljaktig mening eller i annan ordning.

Riksdagen lämnade våren 1982 utan erinran ett uttalande i proposition 1981/82: 106 om att fasta ledamöter borde införas i betygsnämnderna.

UHÄ har i skrivelse till regeringen den 13 december 1983 lagt fram förslag till ändring av högskoleförordningens bestämmelser om betygsnämndernas sammansättning. Enligt förslaget skall inom varje odelad fakultet eller sektion finnas en eller flera betygsnämnder. Vidare skall be-

tygsnämnd bestå av dels två fasta ledamöter, dels tre tillfälliga ledamöter eller undantagsvis en sådan ledamot, som utses särskilt för varje avhandling. Som tillfällig ledamot får enligt förslaget utses vetenskapsidkare utanför fakulteten eller sektionen. UHÄ föreslår också att huvudhandledaren skall vara ledamot av betygsnämnden, om inte särskilda skäl föreligger däremot. När handledaren inte ingår i nämnden skall han endast ha närvarorätt. Vidare framför UHÄ förslag om att skälen för betygsnämndens beslut skall redovisas kortfattat i protokoll eller i annan handling. Detsamma föreslås gälla i fråga om de skäl som enskild ledamot kan ha anfört för sitt ställningstagande.

Föredragande statsrådet konstaterar i fråga om förslaget om fasta ledamöter i betygsnämnden att remissopinionen inom högskolan varit mycket splittrad. Sålunda vägde opinionen för resp. mot förslaget jämnt bland högskolestyrelserna. När det gäller fakultetsnämnderna/sektionsnämnderna avstyrkte en majoritet. Även SFS avstyrkte förslaget.

Argumenten mot att införa fasta ledamöter i betygsnämnd är enligt föredragande statsrådet framför allt dels att det är svårt att finna fasta ledamöter med tillräcklig sakkunskap, dels att arbetet för de fasta ledamöterna kan bli så betungande att möjligheterna att utan särskilda anordningar rekrytera ledamöter måste anses små. UHÄ anser här att flera betygsnämnder bör utses för varje fakultet/sektion. Mot detta kan då, säger statsrådet, hävdas att det inte blir särskilt stor förändring gentemot den nuvarande situationen med en betygsnämnd för varje avhandling. Vidare torde en ordning där kontinuitetsönskemålen så långt möjligt tillgodoses inom ramen för en varierad sammansättning av en nämnd bli mera lätthanterlig än en ordning med ett antal skilda nämnder, om än med vissa fasta ledamöter. De fakultetsnämnder som förespråkar ett system med fasta ledamöter har f. ö. – i flertalet fall – redan infört det. Enligt föredragande statsrådets mening kan behovet av ökad fasthet och kontinuitet inom betygsnämnderna tillgodoses utan någon förändring av bestämmelserna i denna del.

Handledaren skall enligt nu gällande regler ingå i betygsnämnden. UHÄ föreslår en ändring av reglerna i så måtto att handledaren, om särskilda skäl föreligger, inte skall vara ledamot av betygsnämnden. Sådant skäl kan t. ex. vara att handledaren varit medförfattare till delar av avhandlingen. Föredragande statsrådet ansluter sig till UHÄ:s bedömning. Vidare anser föredragande statsrådet det rimligt från rättssäkerhetssynpunkt att skälen för betygsnämnds beslut liksom för enskild ledamots ställningstagande skall få redovisas när det är fråga om underkännande av avhandling men inte i annat fall och förordar att bestämmelserna ändras i enlighet härmed.

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner vad som har anförts i propositionen om betygsnämndernas sammansättning och motivering av nämndernas beslut.

Enligt motion 1983/84: 2595 (yrkande 6) bör betygsnämnderna komplet-

teras med fasta ledamöter. I motion 1983/84: 2615 (yrkande I i) hävdas att det är angeläget att man eftersträvar ett system där regelmässigt företrädare för ämnet från andra lärosäten deltar i avhandlingsgranskningen.

Enligt motion 1983/84: 2634 (yrkande 19) bör den handledare som i realiteten har handlett doktoranden ha närvaro- och yttranderätt men inte beslutanderätt i betygsnämnden. Med en sådan ordning kan handledarens sakkunskap tas till vara och betygsnämnden agera utan partsintresse. I samma motion (yrkande 8) föreslås att avhandlingen betygsätts som underkänd, godkänd eller väl godkänd. Fakultetsopponent och betygsnämndens ledamöter skall ha rätt att i ett protokoll anmäla avvikande mening samt skälen för sitt ställningstagande.

Utskottet vill med anledning av propositionen och motionsyrkandena anföra följande.

Enligt utskottets mening finns det behov av ökad fasthet och kontinuitet inom betygsnämnderna. Fakultet eller sektion som så önskar och som har en härför lämpad struktur kan utan hinder av gällande bestämmelser införa en ordning med ett antal skilda nämnder som har vissa fasta ledamöter. Annan fakultet eller sektion kan inom ramen för en ordning med en betygsnämnd för varje avhandling självfallet också tillgodose önskemål om kontinuitet i sammansättningen av nämnderna. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1983/84: 2595 yrkande 6.

Utskottet vill i fråga om betygsnämndens ledamöter tillägga följande. Enligt förslaget skall handledaren om särskilda skäl föreligger inte vara ledamot av betygsnämnden. Utskottet föreslår för sin del att bestämmelserna utformas så, att handledaren skall närvara vid sammanträde med nämnden och delta i överläggningarna men ej i besluten, såvida det inte finns särskilda skäl. Med en sådan ordning tas handledarens sakkunskap till vara samtidigt som betygsnämndens opartiskhet inte kan ifrågasättas. Vidare bör flertalet ledamöter i nämnden inte hämtas från doktorandens institution, såvida det inte finns särskilda skäl. Minst en företrädare för ämnet bör normalt hämtas från annat universitet eller annan fakultet. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner vad utskottet med anledning av proposition 1983/84: 107 och motionerna 1983/84: 2615 yrkande I i och 1983/84: 2634 yrkande 19 förordat om betygsnämndernas sammansättning.

Vad slutligen gäller yrkandet om graderade betyg (underkänd, godkänd eller väl godkänd) på avhandlingen och ledamöternas i betygsnämnden rätt att i ett protokoll anmäla skälen till sitt ställningstagande avstyrker utskottet detsamma. I enlighet med vad som anförs i propositionen bör gällande bestämmelser ändras i så måtto att skälen för betygsnämnds beslut liksom för enskild ledamots ställningstagande redovisas när det är fråga om underkännande av avhandling.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1983/84: 2634 yrkande 8 och godkänner vad som har förordats i propositionen om motivering av betygsnämndernas beslut.

1.3 Forskarrekrytering

Att rekrytera och utbilda nya forskare är enligt propositionen en central uppgift för högskolan. Ett ständigt tillflöde av personer som genomgår och genomgått forskarutbildning behövs för att vetenskapssamhället skall bibehålla sin vitalitet och utvecklas och stimuleras i sitt sökande efter ny kunskap. Av lika stor betydelse är det att samhället i övrigt – företag, organisationer och myndigheter m. fl. – i stor utsträckning får tillgång till och utnyttjar personal med forskarutbildning (prop. s. 17–19).

Mot den bakgrunden har situationen inom forskarutbildningen enligt propositionen under en lång följd av år varit nedslående. Strömmen ut till samhällslivet av högt utbildade experter har på vissa områden avtagit kraftigt under loppet av 1970-talet. Medicinsk och odontologisk fakultet har liksom Handelshögskolan i Stockholm upprätthållit en ganska oförändrad examinationsfrekvens. Inom övriga fakulteter har det emellertid skett en minskning med hälften eller mer av antalet avlagda examina, trots att tillströmningen av nybörjare och antalet närvarande studerande legat på oförändrad nivå.

Antalet *nya* forskarstuderande per läsår har sedan mitten av 1970-talet legat ganska konstant kring 2000. Antalet *närvarande* forskarstuderande har heller inte förändrats dramatiskt. Höstterminen 1973 uppgick antalet närvarande till ca 11000. Under de senaste åren har antalet legat på ca 12000. Andelen kvinnliga forskare har på senare år vuxit och utgör numera ca en tredjedel av samtliga forskarstuderande.

I propositionen anförs att medelåldern både bland närvarande forskarstuderande och bland dem som avlagt forskarexamen synes ha ökat kraftigt. Medelåldern bland närvarande studerande hösten 1981 var 35 år för män och 37 år för kvinnor. Inte fullt var tredje närvarande bedriver studierna på heltid. Genomsnittliga netto- och bruttostudietider för dem som avlagt doktorsexamen har ökat från 8,7 resp. 11,0 terminer läsåret 1974/75 till 9,8 resp. 14,0 terminer. Avsevärda variationer finns mellan fakulteterna i dessa avseenden.

Enligt motion 1983/84:2634 (yrkande 13) kräver forskarutbildning inte bara ämnesfördjupning utan även kunskapsbredd och utblick över besläktade ämnen. Inom det förutvarande filosofiska fakultetsområdet bör *förkunskapskraven för antagning till forskarutbildning* därför utgöras av en fullständig grundexamen om minst 120 poäng med minst 60 poäng i det aktuella forskarutbildningsämnet. För de utbildningslinjer som inte omfattar 120 poäng bör motsvarande nivå uppnås genom överbryggande kurser. Förkunskapskraven för forskarutbildning bör enligt motionärerna ändras i enlighet härmed.

I motion 1983/84:2615 (yrkande 1 c) anförs att det är angeläget att högskolans linjeutbildningar i större omfattning än vad som nu är fallet kan innehålla möjligheter till *ämnesfördjupning* som ger ökad kontakt och

förtrogenhet med forskningsproblemen. Linjeutbildningar bör vara så konstruerade att de innehåller minst ett 40-poängsavsnitt. Även 60-poängsavsnitt bör eftersträvas i större utsträckning. I detta sammanhang vill motionärerna också aktualisera frågan om att återinföra någon typ av examensbenämning motsvarande exempelvis den tidigare *filosofie kandidatexamen*. Den nuvarande ordningen har bl. a. i samband med internationellt utbyte visat sig medföra olägenheter. Den internationella förståelsen för vårt system har visat sig vara ringa. En sådan grundexamen kan antingen gälla alla som uppnått 120 poäng eller förbehållas utbildningar om minst 120 poäng med en fördjupning till 60 poäng i minst ett ämne.

Enligt motion 1983/84: 514 (yrkande 7) bör en ny examensbenämning, filosofie kandidatexamen med humanistisk, samhällsvetenskaplig eller annan inriktning, införas för studier om 120 poäng inom det förutvarande filosofiska fakultetsområdet. För denna examen bör krävas fördjupningsstudier i minst ett ämne omfattande minst 60 poäng.

Utskottet vill med anledning av motionsyrkandena anföra följande.

Enligt 8 kap. 19 § högskoleförordningen har studerande som på ett tillfredsställande sätt har gått igenom allmän, lokal eller individuell utbildningslinje inom grundläggande högskoleutbildning om minst 80 poäng allmän behörighet att antas till forskarutbildning. Föreskrifter med villkor för särskild behörighet meddelas enligt 8 kap. 20 § nämnda förordning i studieplan för forskarutbildning enligt riktlinjer av UHÄ eller styrelsen för Sveriges lantbruksuniversitet. Som regel krävs i dag 60 poäng (motsvarande) i ett för forskarutbildningsämnet relevant område inom grundutbildningen. För den som inte uppnår särskild behörighet inom ramen för linjens poängtotal finns s. k. överbyggande kurser.

I riktlinjer för lokala föreskrifter om särskild behörighet och urval i fråga om tillträde till forskarutbildning har UHÄ angett att, när vederbörande högskolemyndighet prövar om behörighet kan ges på grundval av ett antal enstaka kurser, kurser om 120 poäng torde bli en naturlig riktpunkt för utbildningens omfattning med hänsyn till kraven på en rimlig bredd och en tillräcklig fördjupning inom ämnesområdet. Dessa 120 poäng förutsätts inrymma även de poängtotal som motsvarar kraven för den särskilda behörigheten.

Utskottet finner med hänvisning till det anförda inte nu skäl föreligga att aktualisera en förändring av nuvarande behörighetsbestämmelse i högskoleförordningen för forskarutbildning och föreslår att riksdagen avslår motion 1983/84: 2634 yrkande 13.

Enligt riksdagens beslut med anledning av proposition 1981/82: 106 om forskning m. m. skall UHÄ i sitt arbete med utbildningsplaner uppmärksamma möjligheterna att i olika utbildningslinjer inrymma tillräckligt av fördjupningsstudier för att på så sätt lägga en god grund för forskarutbildning.

Utskottet har från UHÄ inhämtat vilka allmänna utbildningslinjer som

inom ramen för linjens poängtal ger möjlighet för den studerande att uppnå särskild behörighet för forskarutbildning. Härvid har följande linjer angetts, nämligen förvaltningslinjen, linjen för personal- och arbetslivsfrågor, psykologlinjen, sociala linjen, ekonomlinjen, juristlinjen, samhällsvetarlinjen och den systemvetenskapliga linjen inom den administrativa, ekonomiska och sociala sektorn, vidare apotekarlinjen, logopedlinjen, läkarlinjen och tandläkarlinjen inom vårdsektorn, ämneslärarlinjerna, idrottslärarlinjen och vissa andra lärarlinjer (kombinationsutbildningar) inom undervisningssektorn samt kulturvetarlinjen och den religionsvetenskapliga linjen inom kultur- och informationssektorn. Vidare har beträffande den tekniska sektorn angetts att alla utbildningar om 120 eller 160 poäng utom hälso- och miljövårdslinjen ger de studerande behörighet till forskarutbildning inom vissa områden.

Med hänvisning till vad som här redovisats och till UHÅ:s fortsatta arbete med utbildningsplanerna avstyrker utskottet motion 1983/84: 2615 yrkande 1 c i denna del.

När det gäller frågan om en särskild examensbenämning för studier inom de förutvarande filosofiska fakulteternas ämnesområden som kan stimulera till ämnesfördjupning och därmed förbereda för forskarutbildning, erinrar utskottet om vad det anfört i sitt av riksdagen godkända betänkande 1983/84: 10 (s. 12 och 13) om en humanistlinje och om en examensbenämning på linjen. Utskottet förutsätter att det beredningsarbete som pågår avseende en humanistlinje kommer att ge ett underlag för ett ställningstagande också i här berörda examensbenämningsfrågor.

Med hänvisning till vad utskottet nu anfört föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1983/84: 514 yrkande 7 och 1983/84: 2615 yrkande 1 c i denna del.

Genom beslut av regering och riksdag våren 1982 (prop. 1981/82: 106, UbU 1981/82: 37, rskr 1981/82: 397) gjordes vissa förändringar i *studiefinansieringen inom forskarutbildningen* (bil. 5 s. 52–56, 58–61). Vid sidan om systemet med utbildningsbidrag inrättades en ny tjänstetyp – doktorandtjänst. Tjänstetypen finns innevarande budgetår vid forskningsråden och vid högskoleenheterna, företrädesvis inom matematisk-naturvetenskaplig och teknisk fakultet. De nuvarande assistent- och amanuens-tjänsterna avskaffas successivt. En ny assistenttjänst kan sedan budgetåret 1983/84 kombineras med utbildningsbidrag för doktorand eller med doktorandtjänst. Utbildningsbidraget knöts innevarande budgetår till mellannivån för utbildningsbidrag vid arbetsmarknadsutbildning (jfr prop. 1981/82: 106 s. 142 och prop. 1982/83: 55, bil. 5 s. 34). Utbildningsbidraget kan innehåsa under som regel fyra år. Endast i undantagsfall får utbildningsbidrag beviljas forskarstuderande som har fyllt 45 år.

Antalet utbildningsbidrag var budgetåret 1982/83 ca 1 600 och uppgår nu till ca 3 225. För innevarande budgetår anvisas medel till utbildningsbidrag

under fakultetsanslagen med sammanlagt 218 394 000 kr. Härtill kommer utbildningsbidragen till forskarstuderande vid Sveriges lantbruksuniversitet.

UHÄ har den 3 mars 1983 fått regeringens uppdrag att följa övergången till det nya systemet för studiefinansiering och fortlöpande komma med de förslag till åtgärder som kan vara påkallade.

På förslag av UHÄ föreslås nu i propositionen att åldersgränsen 45 år för erhållande av utbildningsbidrag upphävs.

Föredragande statsrådet tar i detta sammanhang även upp frågan om placering av doktorandtjänster hos sektoriella FoU-organ eller andra myndigheter. Enligt gällande bestämmelser skall doktorandtjänst, som inrättas av en myndighet som disponerar egna FoU-medel, alltid placeras vid en högskoleenhet efter medgivande av styrelsen för enheten. Statsrådet förordar att sådan doktorandtjänst, som har inrättats av myndighet som disponerar särskilda medel för forskningsändamål, efter regeringens medgivande får placeras vid berörd myndighet.

I tre motioner behandlas frågor om studiefinansieringen inom forskarutbildningen.

Enligt motion 1983/84: 2595 bör riksdagen hos regeringen begära förslag som möjliggör för högskolorna att inom ramen för forskarstuderandes studiefinansiering differentiera lönen till innehavare av doktorandtjänst samt nivån på utbildningsbidragen (yrkande 3). Vidare begärs förslag som möjliggör för högskolorna att förlänga studiefinansieringen med tre månader efter avlagd doktorsexamen (yrkande 7). I motion 1983/84: 2615 (yrkande 1 j) anförs att många studerande som skulle vara lämpade för en forskarkarriär ofta får en högre lön m. m. om vederbörande direkt efter den grundläggande högskoleutbildningen söker sig till näringslivet eller offentlig tjänst. Nuvarande studiefinansieringssystem bör därför ses över från denna utgångspunkt. Vidare bör i det sammanhanget ett bättre samband åstadkommas mellan systemet för stipendiegivning och de prioriteringar av forskningsområden som statsmakterna gör. Enligt motion 1983/84: 2634 (yrkande 7) bör det finnas möjlighet att på arvodestjänst som assistent förordna forskarstuderande som varken har utbildningsbidrag eller doktorandtjänst.

Utskottet vill först erinra om att en bärande princip i det nya studiefinansieringssystemet är att åstadkomma rörlighet bland de forskarstuderande och motverka att dessa för längre tid innehar anställning som assistent vid institution. Därför har assistenttjänst knutits till innehav av utbildningsbidrag för doktorand eller doktorandtjänst. UHÄ har som redovisats i det föregående regeringens uppdrag att fortlöpande komma med de förslag till förbättringar av studiefinansieringssystemet som kan vara påkallade. Utskottet vill slutligen peka på att fördelningen av forskarstuderande på fakulteter och ämnen enligt propositionen bör bevakas av UHÄ och fakultetsnämnderna utifrån bedömningar av rekryteringsbehoven i stort. Dessa

bedömningar bör ligga till grund för den lokala resurstilldelningen till forskarutbildning i de olika ämnena. Vidare uttalas i propositionen att fakultetsnämnderna bör se till att inte flera studerande antas till forskarutbildning än att de inom befintliga resurser och med rimliga krav på handledning kan genomföra forskarutbildningen på ett effektivt sätt.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1983/84: 2595 yrkandena 3 och 7, 1983/84: 2615 yrkande 1 j och 1983/84: 2634 yrkande 7.

Samtidigt föreslår utskottet att riksdagen godkänner vad som i propositionen har förordats om upphävande av åldersgräns för erhållande av utbildningsbidrag för doktorander och om placering av doktorandtjänster.

Ersättning för *framställning av doktorsavhandling* beräknas enligt förordningen (1970: 276) om doktorsavhandlingar för högst 160 sidor när det gäller tryckt monografiavhandling.

I motion 1983/84: 1719 anføres att samhället bekostar forskarutbildningen. Doktorsavhandlingen bör ses som en del i utbildningen och finansieras fullt ut av statsmedel. Doktoranderna är dessutom ofta en ekonomiskt svag grupp. Omfattningen av doktorsavhandlingen är en kvalitetsfråga, som bör avgöras av doktoranden och dennes handledare. Därför bör enligt motionären inte en gräns sättas för hur många sidor samhället skall bekosta tryckningen av.

Utskottet är inte nu berett att föreslå riksdagen att ta initiativ vad gäller den i motion 1983/84: 1719 aktualiserade frågan, varför motionen avstyrks. Det ankommer på UHÄ att följa utvecklingen av denna och andra forskarutbildningsfrågor.

Enligt motion 1983/84: 2634 (yrkande 14) bör det finnas möjlighet att *avlägga doktorsexamen utan att ha del i resurserna för handledning* (privatist).

Doktorsexamen får enligt 8 kap. 26 § högskoleförordningen avläggas av den som har genomgått forskarutbildning men också av den som ej har genomgått forskarutbildning om vederbörande är behörig att antas för forskarutbildning. Med hänvisning härtill bör riksdagen avslå motion 1983/84: 2634 yrkande 14.

I motion 1983/84: 2595 (yrkande 5) föreslås att riksdagen under ett nytt anslag anvisar *extra medel*, nämligen 12 milj. kr., till *doktorandtjänster* att av UHÄ fördelas till nya doktorandtjänster inom särskilt konkurrensutsatt forskning. Enligt motion 1983/84: 2634 (yrkande 6) bör riksdagen anvisa 15 milj. kr. för samma ändamål. Enligt motion 1983/84: 2634 (yrkande 10 i denna del) bör riksdagen till Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 4 milj. kr. förhöjt anslag för *postdoktorala stipendier* till nydisputerade forskare. En förstärkning i samma storleksordning och för samma ändamål bör också ske för vart och ett av de två andra forskningsråden, medicinska forskningsrådet och naturvetenskapliga forskningsrådet (yrkandena 11 och 12).

Utskottet föreslår att riksdagen av statsfinansiella skäl avslår motionerna 1983/84: 2595 yrkande 5 och 1983/84: 2634 yrkandena 6 och 10 i denna del samt 11 och 12.

Föredragande statsrådet anför under rubriken *jämställdhet i forskningen* att man bör uppmärksamma kvinnliga studerande, som visar intresse och fallenhet för forskarutbildning (bil. 5 s. 64–68). Den miljö som möter en kvinnlig forskare är i allmänhet präglad av manliga värderingar. För kvinnliga studerande kompliceras dessutom ofta forskarutbildningen av att de vanligtvis måste använda mer tid för barnomsorg än manliga studerande gör. Flera undersökningar sägs också ha visat att kvinnliga studerande bemöts annorlunda än manliga av de manliga handledarna och därför får svårigheter i kontakterna med dessa. Enligt föredragande statsrådet bör utbildningen av handledare för forskarutbildningen stimuleras. Det är därvid väsentligt att handledarna även informeras om jämställdhetsfrågorna. Fakultetsnämndernas ansvar och uppgifter i samband med forskarutbildning innebär också att övervaka att rekryteringen av kvinnliga forskare stimuleras.

Föredragande statsrådet erinrar slutligen om att det åligger myndigheterna att utarbeta jämställdhetsplaner. De tjänster inom högskolan och forskningsråden som är avsedda företrädesvis för forskningsverksamhet är tjänster som professor, docent, forskarassistent och forskare. Kvinnornas andel på dessa tjänster är låg. Enligt föredragande statsrådet bör högskolemyndigheterna ange tidsbestämda mål för andelen kvinnor på dessa tjänster.

Enligt motion 1983/84: 2634 (yrkande 21) har könskvotering och liknande åtgärder i flertalet fall motsatt effekt än den eftersträfvade. För reell jämställdhet mellan könen krävs andra former av attitydpåverkan. Därför bör förslaget att högskolemyndigheten skall ange tidsbestämda mål för andelen kvinnor på olika forskartjänster avvisas. Riksdagen bör som sin mening ge regeringen detta till känna.

Vad beträffar tidsbestämda mål för andelen kvinnor på olika forskartjänster är utskottet medvetet om de svårigheter som är förknippade med att ställa upp sådana när det gäller små ämnesinstitutioner och tjänstekategorier som inrymmer relativt få personer. I fråga om jämställdhet mellan kvinnor och män inom forskningen anser utskottet för sin del det emellertid angeläget att andelen kvinnor ökar, och då kan tidsbestämda mål av angivet slag vara ett hjälpmedel bland andra.

Med hänvisning till det anförda anser utskottet att riksdagen bör avslå motion 1983/84: 2634 yrkande 21.

Enligt motion 1983/84: 2623 (i denna del) är det också nödvändigt att ta upp den *klassmässiga jämställdheten*. Det fordras enligt motionärerna särskilda riktade åtgärder för att öka rekryteringen av forskarstuderande och forskare från arbetarklassen och de lägre tjänstemannaskikten.

Utskottet anser att en bredare social rekrytering är eftersträvansvärd. Då motionärerna inte närmare preciserar vad som avses med särskilda riktade åtgärder, anser sig utskottet dock inte kunna biträda yrkandet, varför motion 1983/84: 2623 i denna del avstyrks.

Enligt motionerna 1983/84: 2016 (yrkande 43) och 1983/84: 2634 (yrkande 16) har inte alla forskarstuderande behov av en fullständig forskarutbildning. Många önskar, säger motionärerna, utöver en grundläggande högskoleutbildning en kortare påbyggnad inriktad mot karriär utanför högskoleväsendet. Därför bör en *licentiatexamen* inrättas i de ämnen eller inom de ämnesområden där ett sådant behov finns. Om den studerande önskar fortsätta med forskarutbildning efter licentiatexamen bör denna examen i tillämpliga delar tillgodoräknas vid fortsatt forskarutbildning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Frågan om en licentiatexamen tas också upp i motion 1983/84: 2615 (yrkande 1 d).

Utskottet vill med anledning av motionsyrkandena anföra följande.

I proposition 1978/79: 119 om vissa frågor rörande forskning och forskarutbildning m. m. föreslogs bl. a. att ett system med etappavgångar ur forskarutbildningen skulle utvecklas. Dessa etappavgångar skulle utformas så att de passade både forskarutbildningen och arbetsmarknaden. De måste således dels utgöra naturliga, avslutade moment inom forskarutbildningen, dels ge en utbildning som svarar mot ett arbetsmarknadsbehov. Riksdagen godkände de i propositionen förordade riktlinjerna (UbU 1978/79: 44, rskr 1978/79: 391).

I högskoleförordningen har sedermera införts bestämmelser om att forskarutbildningen skall anordnas så att den sker i etapper, om det är ändamålsenligt och möjligt. Den som godkänts i samtliga moment i en etapp av forskarutbildningen kan erhålla utbildningsbevis härom. UHÄ kan numera föreskriva att en examensbenämning skall knytas till ett sådant bevis. Examensbenämningen bör utformas så att den ger en meningsfull information om utbildningens omfattning, innehåll och huvudsakliga inriktning.

Efter riksdagens nämnda beslut fick UHÄ i uppdrag att utreda inom vilka områden etappavgångar skulle vara lämpliga samt utarbeta förslag till sådana etappavgångar. UHÄ:s arbete har resulterat i rapporten *Etapper i forskarutbildningen* (UHÄ-rapport 1980: 25).

UHÄ har den 1 februari 1982 utfärdat föreskrifter om examensbenämningen teknisk licentiatexamen, den 21 mars 1983 om examensbenämningen teologie licentiatexamen och den 16 maj 1983 om examensbenämningen filosofie licentiatexamen avseende ämnen inom matematisk-naturvetenskaplig fakultet (motsvarande).

Enligt sistnämnda beslut får examensbenämningen filosofie licentiatexamen vid universiteten i Stockholm, Uppsala, Linköping, Lund, Göteborg och Umeå knytas till utbildningsbevis, om vissa villkor är uppfyllda. Bl. a. skall utbildningsbeviset avse en etapp i forskarutbildningen i ett ämne

inom matematisk-naturvetenskaplig fakultet eller, vid universitetet i Linköping, inom den filosofiska fakulteten såvitt avser naturvetenskap eller temaorienterad forskning. Etappen skall omfatta heltidsstudier om fyra terminer och tillgodose ett uppenbart behov på arbetsmarknaden av matematisk-naturvetenskaplig forskarutbildning av den angivna omfattningen. Av studieplanen för vederbörande forskarutbildningsämne skall framgå syftet med etappen, dess huvudsakliga innehåll och uppläggning samt kraven för godkänt betyg på etappen.

Av redovisningen framgår att det är fullt möjligt att knyta en examensbenämning till utbildningsbevis om fullgjord etapp i forskarutbildningen. De önskemål som framställs i motionerna bör som utskottet ser det i huvudsak vara tillgodosedda med den möjlighet som nu medges till etappavgång för de forskarutbildningar där det är arbetsmarknadsmässigt motiverat och där en etapp av detta slag kan utgöra en utbildningsmässig helhet. Utskottet föreslår därför att riksdagen avslår motionerna 1983/84:2016 yrkande 43, 1983/84:2615 yrkande 1 d och 1983/84:2634 yrkande 16.

Som ett alternativ till mellanexamen föreslås i motion 1983/84:2615 (yrkande 1 e) kurser på 120 och 140 poäng i ett ämne, innefattande ett omfattande uppsatsarbete. Sådana kurser anses kunna ge både ämnesfördjupning och viss forskningserfarenhet.

Med hänvisning till vad som redovisats i det föregående om licentiatexamen avstyrker utskottet motion 1983/84:2615 yrkande 1 e.

1.4 Forskarutbildningens meritvärde

Meritutredningen (C 1983:01) har haft till uppgift att se över en del av de principer som gäller för meritvärdering vid tillsättning av statligt reglerade tjänster. I betänkandet (Ds C 1983:16) anförts att högskolan som sin primära uppgift jämsides med forskning har att svara för utbildning av den kvalificerade arbetskraft som samhället behöver. Forskarutbildningen syftar således inte endast till att fylla högskolans efterfrågan på lärare och forskare utan svarar även för samhällets behov av forskarutbildade inom skilda sektorer.

Meritutredningen framhåller att uttalanden har gjorts i olika sammanhang om att forskarutbildning bör ges ett ökat meritvärde vid tjänstetillsättning och vid befordran. Den vetenskapliga utbildningen anses ge en allmän metodskolning och träning i problemanalys, som är av värde för de flesta arbetsuppgifter av kvalificerad art. En utbredd uppfattning är dock samtidigt att det inte bör sättas högre behörighetskrav för en tjänst än vad arbetsuppgifterna kräver.

Meritutredningen utgår från att meritvärdet av forskarutbildning i första hand skall beaktas inom ramen för befordringsgrunden *skicklighet*. Utredningen konstaterar att värdet av fullgjord forskarutbildning främst bestäms

av om det för tjänsten uppställts behörighetsvillkor som innebär att viss utbildning krävs (t. ex. för tjänst som gymnasielektor eller för flertalet lärartjänster inom högskolan). Även om formella behörighetsvillkor inte finns för en viss tjänst kan anställningsmyndigheten ange för tjänsten önskvärda kvalifikationer, t. ex. forskarutbildning, om myndigheten så finner lämpligt. Utredningen stryker vidare under att vid en skicklighetsbedömning bör bl. a. relevant yrkeserfarenhet beaktas. Därvid sammanvägs arbetsuppgifternas art, omfattning och kvalitet samt andra faktorer i en helhetsbedömning. I det sammanhanget beaktas forskarutbildningen utifrån de krav som ställs på tjänsternas innehavare. I skicklighetskriteriet bör enligt meritutredningen de personliga egenskaperna särskilt uppmärksammas. Det gäller enligt utredningen t. ex. kreativitet, mögnad, analysförmåga, ordningssinne och självständighet.

Beträffande fullgjord forskarutbildning som merit när det gäller *förtjänst* föreslår utredningen att sådan utbildning skall tillgodoräknas med fyra år. Detta bör enligt utredningen regleras genom en ändring i anställningsförordningen (1965: 601). Som motiv anges att tiden från antagning till forskarutbildning till dess doktorsexamen avlagts kan sägas motsvara fyra års heltidsarbete. Endast en liten del av forskarutbildningen omfattar rena utbildningsavsnitt, medan huvuddelen av tiden ägnas åt självständiga forskningsuppgifter.

Föredragande statsrådet anser att värdet av forskarutbildningsmeriter vid tjänstetillsättning bör förstärkas och främst komma till uttryck vid bedömning av den sökandes skicklighet (bil. 10 s. 12–13). Föredragande statsrådet finner det dock inte nödvändigt att i en särskild förordning reglera värdet av vetenskaplig utbildning ur skicklighetssynpunkt för sådana tjänster där vetenskaplig kompetens inte är ett behörighetsvillkor. Han anser att det skall ankomma på statens arbetsgivarverk att informera berörda myndigheter om betydelsen av forskning och meritvärdet av forskarutbildning vid tillsättning av statligt reglerad tjänst när det gäller befordringsgrunden skicklighet.

I fråga om värdet av forskarutbildning när det gäller befordringsgrunden *förtjänst* ansluter sig föredragande statsrådet till meritutredningens uppfattning att fullgjord forskarutbildning skall få tillgodoräknas med fyra år.

Regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet anfört om forskarutbildningens meritvärde.

Enligt motion 1983/84: 2595 (yrkande 4 i denna del) bör fullgjord forskarutbildning vara ett behörighetskrav för vissa tjänster vid de "lärdä" verken – dvs. riksantikvarieämbetet, vissa museer, arkiv och bibliotek m. fl. institutioner. I motion 1983/84: 2634 (yrkande 9 i denna del) anses att regeringen bör uppdra åt berörda myndigheter att inventera för vilka tjänster doktorsexamen bör vara ett behörighetsvillkor.

Utskottet vill peka på att ett grundläggande kartläggningsarbete av antalet högre statliga tjänster för vilka man tidigare krävt vetenskaplig kompetens samt sådana för vilka motsvarande krav fortfarande gäller har gjorts i betänkandet (SOU 1981: 30) Forskarutbildningens meritvärde.

Som redovisats i det föregående har föredragande statsrådet anslutit sig till uppfattningen att man bör söka ge forskarutbildningen ett större meritvärde än f. n. utan alltför många centrala behörighetsföreskrifter och anvisat vägar för att åstadkomma en sådan högre värdering av avslutad forskarutbildning. Den kanske viktigaste förutsättningen för att motivera dem som gått igenom en grundläggande högskoleutbildning att fortsätta med forskarutbildning är att det efter doktorsexamen finns arbetsuppgifter även på arbetsmarknaden utanför högskolan där forskarutbildning värdesätts och nyttiggörs. En förstärkning av forskarutbildningens meritvärde måste anses vara till fördel från samhällets synpunkt. Den träning i metodiskt tänkande, det analytiska arbetssätt och den kritiska skolning som en forskarutbildad fått del av är värdefull för de flesta arbetsuppgifter av kvalificerad art inom statlig eller statligt reglerad verksamhet.

Utskottet, som delar uppfattningen att värdet av forskarutbildning främst bör komma till uttryck vid bedömning av den sökandes skicklighet och att fullgjord forskarutbildning skall få tillgodoräknas med fyra år när det gäller förtjänst, föreslår att riksdagen utan erinran lägger till handlingarna vad föredragande statsrådet anför om forskarutbildningens meritvärde och avslår motionerna 1983/84: 2595 yrkande 4 och 1983/84: 2634 yrkande 9 i motsvarande delar. Det är en uppgift för statens arbetsgivarverk att vidta de fortsatta informationsåtgärder som behövs.

Utskottet vill i sammanhanget även peka på att UHÄ den 12 december 1983 avgivit en rapport om forskarutbildningens meritvärde inom den enskilda sektorn (bil. 5 s. 57–58). I rapporten föreslås att det i det fortsatta arbetet med att stärka forskarutbildningens meritvärde för den enskilda sektorn skall ägnas särskild uppmärksamhet åt tre huvudfrågor, nämligen

- Utvecklande av kurser och moment i forskarutbildningen med direkt inriktning på projektarbete inom företag och industrier.
- Fortsatt förstärkning av högskolans organisation och arbetsformer för forskningssamverkan med tyngdpunkt på att främja kontakterna med mindre och medelstora företag och att bl. a. kanalisera också kortare FoU-uppdrag till forskarstuderande och yngre forskare.
- Utvecklande av organisation och system för bättre s. k. nyttjarinformation om forskning och forskningsresultat.

I motion 1983/84: 2634 (yrkande 9 i denna del) behandlas *lektorstjänsterna i gymnasieskolan*. Motionärerna anser att det finns skäl att utöka antalet lektorstjänster i gymnasieskolan. Ämneskunnande och ett vetenskapligt synsätt måste finnas i den grundläggande utbildningen. Det är också viktigt att de lektorstjänster som finns i dag besätts med kompetenta sökande i enlighet med de behörighetsbestämmelser som finns. Samma uppfattning framförs i motion 1983/84: 2595 yrkande 4 i denna del.

I betänkandet (SOU 1981: 30) Forskarutbildningens meritvärde har påtalats bl. a. det vanligt förekommande önskemålet från lokala fackliga orga-

nisationer att lektorstjänster inte skall ledigkungöras, om det leder till att en icke-ordinarie adjunkt sägs upp. I sitt yttrande över betänkandet har skolöverstyrelsen (SÖ) pekat på att skolstyrelserna inte har någon författningssenlig rätt att själva besluta att tjänsterna inte skall ledigkungöras. Enligt SÖ:s mening bör man sträva efter att inrättade men inte tillsatta lektorstjänster erhåller innehavare och att långtidsvikariat tillsätts i de fall där den ordinarie innehavaren är ledig från tjänsten.

Med anledning av ett uttalande från riksdagen i frågan (UbU 1981/82: 37, rskr 1981/82: 397) har regeringen den 10 mars 1983 utfärdat en förordning med vissa föreskrifter om lektorstjänster i gymnasieskolan. Bl. a. skall antalet lektorstjänster vara detsamma som redovisningsåret 1970/71, dvs. ca 2 900.

Forskarutbildade lärare bör enligt utskottets mening ses som en viktig resurs i skolan. Enligt SÖ:s föreskrifter den 18 april 1972 får långtidsvikariat förekomma på ordinarie tjänst som lektor. Utskottet utgår därför från att SÖ tillser att inte bara ordinarie lektorstjänster ledigkungörs utan också långtidsvikariat på sådana tjänster i de fall den ordinarie innehavaren är ledig från tjänsten. Genom sistnämnda åtgärd blir det möjligt att hålla antalet forskarutbildade personer som är verksamma inom skolväsendet så högt som möjligt, vilket utskottet bedömer som värdefullt för undervisningen i skolan. Även i detta sammanhang vill utskottet peka på att rekryteringen till forskarutbildningen främjas av att det finns tjänster på arbetsmarknaden för vilka krävs forskarutbildning. Med hänvisning till vad som anförts i frågan anser utskottet att riksdagen bör avslå motionerna 1983/84: 2595 yrkande 4 och 1983/84: 2634 yrkande 9 i motsvarande delar.

Enligt motion 1983/84: 2615 (yrkande 1 n) bör till slut frågan om *meritvärde för arbete med forskningsinformation* belysas närmare av regeringen.

Utskottet har från utbildningsdepartementet inhämtat att frågan om meritvärde för arbete med forskningsinformation kommer att belysas närmare av regeringen i den aviserade propositionen om ny lärartjänstorganisation för högskolan. Med hänvisning härtill avstyrks motion 1983/84: 2615 yrkande 1 n.

1.5 Arbetsvillkoren för forskare inom högskolan

Arbetsvillkoren för forskare anges i propositionen (bil. 5 s. 19) som en övergripande forskningspolitisk angelägenhet. Bland de faktorer som rör forskarnas arbetsvillkor nämns forskningsadministrationen, forskningsmiljön samt lokalfrågor.

I propositionen anges i fråga om *forskningsadministrationen* att förhållandevis mycket tid måste avsättas för utarbetande av anslagsframställningar och anslagsansökningar.

I tre motioner ställs yrkanden som berör forskningsorganens anslagsframställningar.

I motion 1983/84: 514 (yrkande 8) anförs att den tidigare ordningen enligt vilken anslagsframställning avgavs direkt till UHÄ av fakultetsnämnderna, ej som nu av högskolestyrelserna, var väsentligt bättre och därför bör återinföras. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I samband med behandlingen av propositionen om vissa högskoleorganisatoriska frågor (prop. 1983/84: 52, UbU 1983/84: 10) konstaterade utskottet att högskolestyrelsen har det fulla ansvaret för högskoleenhetens budget och att detta sammanhållande ansvar bör markeras genom att styrelsen avger anslagsframställning. De förslag till anslagsframställning som fakultets- och sektionsnämnder och motsvarande organ avger till styrelsen skall dock alltid bifogas högskolestyrelsens anslagsframställning till UHÄ. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motion 1983/84: 514 yrkande 8.

Enligt motion 1983/84: 2615 (yrkande 1 h) får en genomsnittlig universitetsinstitution f. n. medel från minst fyra olika anslag. En anslagsordning som om möjligt ger institutionerna en samlad basresurs bör eftersträvas. Detta bör riksdagen som sin mening ge till känna för regeringen.

Som tidigare redovisats har frågor om högskolans organisation behandlats under innevarande riksmöte. Regeringens förslag, som då fick riksdagens godkännande, syftade bl. a. till att universitetsinstitutionernas situation skulle förbättras genom förenkling av den beslutsorganisation som de har direkt kontakt med. Enligt vad som framgår av proposition 1983/84: 107 (s. 20) avser chefen för utbildningsdepartementet att i annat sammanhang återkomma till frågan om möjligheterna att förenkla formerna för anslagsframställning för högskolans forskning och forskarutbildning. Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet motion 1983/84: 2615 yrkande 1 h.

I propositionen (bil. 5 s. 42) föreslås att rådsorganisationens planering skall underlättas genom att den skall få utgå ifrån att anslagen till dess organ skall uppräknas med 4% för vart och ett av budgetåren 1985/86 och 1986/87.

I motion 1983/84: 2634 (yrkande 5) tillstyrker motionärerna regeringens förslag om treåriga medelsramar för forskningsråden och yrkar att fleråriga planeringsramar skall införas även för utbildning och forskning inom högskolan. Anslagsframställning för grundutbildning och forsknings- och forskarutbildning bör omfatta detaljerade äskanden för de tre närmaste åren samt en översiktlig plan för de därpå följande två åren. Anslagsframställning skall lämnas vart tredje år. Den nya ordningen bör kunna tillämpas fr. o. m. budgetåret 1985/86.

Utskottet anser att det skulle vara önskvärt med en mera långsiktig planering av forskningsverksamheten vid universiteten och de berörda högskolorna i likhet med vad som i proposition 1983/84: 107 föreslås för

forskningsrådsorganisationen. Utskottet delar därmed en uppfattning som kommit till uttryck både i proposition 1983/84: 107 och motion 1983/84: 2634. Utskottet anser dock att frågan fordrar ytterligare utredning. Den i motionen aktualiserade ändringen av anslagssystemet bör därför inte nu genomföras. Utskottet avstyrker därför motion 1983/84: 2634 yrkande 5.

Om *forskningsmiljön* anges i propositionen att det framför allt inom det samhällsvetenskapliga och humanistiska området tycks gälla att många institutioner är för små för att kunna erbjuda en aktiv och stimulerande miljö för forskning. Ansvaret för institutionsindelningen ligger dock på högskolestyrelserna. Dessa bör aktivt undersöka möjligheterna att organisera arbetsenheter av sådan storlek att kraven på god forskningsmiljö tillgodoses.

I motion 1983/84: 2623 hävdas att institutionernas hierarkiska uppbyggnad har skadliga effekter på forskningen. Institutionerna bör organiseras så att ingen enskild person har en dominerande position. Institutionen bör ledas av ett forskarlag där alla är likställda och har ett gemensamt ansvar för den forskning som skall bedrivas. Detta bör riksdagen med ändring i proposition 1983/84: 107 i berörda delar anta som riktlinje för forskningspolitiken.

Utskottet konstaterar att organisationen för utbildning och forskning inom institutioner eller andra arbetsenheter inom högskolan regleras genom högskolelagen och högskoleförordningen. Enligt 15 kap. i nämnda förordning leds institution av en styrelse bestående av en prefekt samt företrädare för studerande och anställda.

Utskottet anser inte att det finns skäl att förorda en ändring av gällande demokratiska beslutsformer på institutionerna och avstyrker därför motion 1983/84: 2623 i denna del.

Enligt motion 1983/84: 2016 (yrkande 32) bör riksdagen begära förslag från regeringen till *förändrad tjänsteorganisation för högskolan*. I motion 1983/84: 2634 (yrkande 15) anføres att regeringen i proposition 1983/84: 107 har stora ambitioner i fråga om högskolans forskning. Sektorsorganen förutsätts t. ex. utnyttja högskolan för långsiktig kompetensuppbyggnad. Ett intensivare samarbete mellan näringsliv och högskola skall uppmuntras. Förutsättningarna för att uppfylla detta önskemål förblir enligt motionärerna små om inte en ny tjänsteorganisation genomförs. Det förslag som lärartjänstutredningen (LÄTU) lämnade i sitt betänkande (SOU 1980: 3) Lärare i högskolan innebär bl. a. att dagens konstlade uppdelning mellan undervisningstjänster och forskartjänster avskaffas. Om förslaget genomförs skulle alla kompetenta lärare – i likhet med vad som gäller i de flesta andra västeuropeiska länder – få möjlighet att forska inom tjänsten. Riksdagen bör begära förslag från regeringen till förändrad tjänsteorganisation för högskolan enligt LÄTU och i sådan tid att nya regler kan träda i kraft fr. o. m. den 1 juli 1985.

Utbildningsministern har i svar på fråga 1982/83: 307 klargjort att hon anser en reformering av tjänsteorganisationen för lärarna inom högskolan synnerligen angelägen, inte minst i perspektivet av att de närmaste årens ekonomiska läge kommer att ställa stora krav på ett smidigt och effektivt utnyttjande av högskolans samlade personalresurser.

Utskottet delar utbildningsministerns uppfattning om angelägenheten av en reformering av tjänsteorganisationen för lärarna inom högskolan. Utskottet har erfarit att en proposition i ärendet kommer att läggas fram för riksdagen under hösten 1984. Utskottet anser därför att riksdagen bör avslå motionerna 1983/84: 2016 yrkande 32 och 1983/84: 2634 yrkande 15.

Enligt motion 1983/84: 2595 (yrkande 2) är i dag löneskillnaderna mellan svenska forskare relativt obetydliga. Oavsett forskningsaktivitet eller andra skillnader i arbetsbörda är lönen för t. ex. olika professorer i huvudsak densamma. Därtill kommer att *forskarlönerna* i Sverige är låga, såväl internationellt som jämfört med likvärdiga arbetsuppgifter inom näringslivet. Dessa förhållanden, som under lång tid varit föremål för uppmärksamhet och debatt, innebär att det många gånger är svårt för högskolan att rekrytera kvalificerade personer till högre forskartjänster.

Enligt tjänsteförteckningsavtal för undervisningsområdet avdelning B, 2 kap. 4 § får universitet och högskolor disponera visst antal särskilda löneplanstillägg till lärare som har kvalificerad teknisk-industriell erfarenhet vid teknisk fakultet. Meritutredningen (C 1983: 01) har under forskningsavsnittet i sitt tidigare nämnda betänkande berört utvecklingen av forskarlönen i jämförelse med dels inhemska löner för andra tjänstekategorier inom såväl den statliga som den privata sektorn, dels motsvarande förmåner för forskare i andra industriländer. Utredningen konstaterar (s. 218–219) att löneförmåner och andra förmåner knutna till forskartjänster inom den svenska högskolan är föga konkurrenskraftiga. Denna fråga är dock reglerad i kollektivavtal och omfattas därför inte av utredningens förslag.

Utskottet, som utgår från att statens arbetsgivarverk och berörda personalorganisationer uppmärksammar den i motionen aktualiserade frågan och söker finna lösningar till gagn för forskningen och det svenska högskoleväsendet, föreslår att riksdagen avslår motion 1983/84: 2595 yrkande 2.

Brist på ändamålsenliga *lokaler* anges i propositionen (s. 20) som ett stort problem för många universitet och högskolor. Det framhålls dock att sammanlagt ca 400 milj. kr. anslagits av medel för sysselsättningsfrämjande åtgärder under innevarande budgetår till lokaler för forskning och utbildning. I ett lokalkostnadsprojekt har en översiktlig kartläggning av befintliga lokaler genomförts med syfte att skapa underlag för att få bl. a. lokalresurserna närmare integrerade i högskolornas ekonomiska planering.

1.6 Samspelet mellan sektorsforskning och grundläggande forskning inom högskolan

Begreppet sektorsforskning används i proposition 1983/84: 107 för sådan statligt finansierad forskning som motiveras utifrån en viss samhällssectors eller beställares behov av kunskap för att främja vissa ändamål och som finansieras av sektorn eller beställaren, dvs. inte via högskoleanslagen.

I inledningen av proposition 1983/84: 107 (s. 13–15) redovisas att de sektorer som byggt upp sin forskning under de senaste decennierna inte fått en sådan anknytning till högskolesystemet som tidigare etablerade områden har. Som exempel nämns den sociala forskningen, byggnadsforskningen, arbetslivsforskningen och energiforskningen vilka alla disponerar jämförelsevis stora resurser. Forskningen har inom dessa sektorer byggts upp som en projektorganisation med kortsiktiga anslag utan en samtidig utbyggnad av en långsiktig kunskapsbas med tillhörande forskartjänster och forskarutbildning inom högskolans ram. De anslagsbeviljande sektorsforskningsorganen har hållit resurserna rörliga för hårt tidsbegränsade projekt och inte i någon större utsträckning kunnat binda resurser i mera långsiktiga forskningsprogram.

Samtidigt som sektorsforskningen expanderat har anslagen till högskolans basorganisation i stort sett hållits på oförändrad nivå. Inom särskilt de tekniska och naturvetenskapliga områdena finansieras en stor del av forskningen vid högskoleinstitutionerna med externa medel från sektorsorgan m. fl. Det finns enligt föredragande statsrådet institutioner där det nästan enbart bedrivs uppdragsforskning med anslag som söks och beviljas för ett år i taget. Ett särskilt problem är att vissa uppdrag mera har karaktären av utredning och informationssammanställning än forskning.

Enligt föredragande statsrådet är det nödvändigt att utveckla olika samhällssektorer genom att öka kunskaper och kompetens, och det är en fördel om detta sker i nära kontakt med avnämarna. Samtidigt som man slår vakt om denna princip måste emellertid formerna för sektorsforskningen utvecklas för att åstadkomma tillräcklig, långsiktig kunskaps- och kompetensuppgyggnad. Det är därför en ytterst angelägen uppgift att stärka såväl den långsiktiga kunskapsuppgyggnaden för resp. sektor som den grundläggande forskningen som finansieras via fakultetsanslag och forskningsråd med ansvar för grundforskning.

Statsrådet ger exempel på sektorsorgan som på olika sätt medverkat till en långsiktig kunskapsuppgyggnad, men konstaterar samtidigt att andra inte tagit ansvar för detta. I propositionen föreslås åtgärder som innebär att den grundläggande forskningen förstärks i relation till den mera kortsiktigt inriktade forskningen. Statsrådet avser vidare att inleda överläggningar med berörda organ för att förvissa sig om att de i tillräcklig utsträckning beaktar sitt ansvar för den långsiktiga kunskapsuppgyggnaden.

I ett antal motioner tas upp problemen med sektorsforskningens dominans på vissa områden och behovet av en bättre balans mellan den av sektorsorganen finansierade forskningen och den grundläggande forskning som finansieras via fakultetsanslag och forskningsrådsanslag.

Enligt motion 1983/84: 2595 (yrkande 10) och 1983/84: 2634 (yrkande 1) bör en översyn av frågorna kring sektorsforskningen göras som skall syfta till att successivt föra över forskningsmedel från sektorsanslagen till högskole- och forskningsrådsanslagen. I motion 1983/84: 2634 (yrkande 3) krävs dessutom att regeringen lämnar riksdagen en plan över hur de statliga organ som administrerar sektorsforskning skall avvecklas. Enligt motionen (yrkande 4) bör myndigheter i stället direkt kunna anlita högskoleforskare när de behöver få forskning utförd att lägga till grund för konkreta beslut. Även i motion 1983/84: 2615 (yrkande 1 f) krävs en översyn av den statliga forskningsorganisationen. Motionärerna anser att det finns ett alltför stort antal myndigheter som beviljar medel till forskning och att en förenkling måste eftersträvas där tyngdpunkten mera läggs på högskolan och forskningsråden. En mera speciell fråga tas också upp i denna motion (yrkande 1 o). Enligt motionen skall vissa angivna statliga fonder vid sin medelstillelning till forskning satsa mera på grundforskning. Enligt motion 1983/84: 2623 (i denna del) bör riksdagen anta riktlinjer för forskningspolitiken som bl. a. innebär att högskolan får tillräckliga resurser för att göra den mera oberoende, och därmed mindre styrd, av andra forskningsstödande myndigheter. Högskolan skall också ges medel i sådan omfattning att den kan ta initiativ till forskning som kan påvisa alternativa lösningar på problem inom olika myndigheters område.

Utskottet delar den inställning som uttrycks i propositionen om behovet av att förstärka den grundläggande och långsiktiga forskningen i relation till den kortsiktigt inriktade sektorsforskningen.

Olika metoder kan användas för att åstadkomma detta. Ett sätt är att öka de resurser som går direkt till högskolan och forskningsråden som ansvarar för grundforskningen. Denna metod har utnyttjats i propositionen då huvuddelen av de nytillkommande resurserna anvisas till grundläggande forskning inom utbildnings- och jordbruksdepartementens område. Därutöver får högskolan en större kompensation för kostnadsökningar än sektorsorganen. Utskottet vill dessutom erinra om att riksdagen under riksmötet 1982/83 beslutade om ett tillskott till grundläggande forskning om ca 140 milj. kr. för budgetåret 1983/84 (jfr prop. s. 14).

En minskning av sektorsorganens medel för att möjliggöra ökade satsningar på grundforskning har också anvisats som en metod att förändra balansen i önskvärd riktning.

Vidare har diskuterats olika åtgärder för att få sektorsorganen att i högre grad ta ett ansvar för den långsiktiga kunskapsuppbyggnaden inom resp. område.

I propositionen redovisas dels pågående verksamhet av långsiktig karak-

tär inom olika sektorsorgan, dels förslag som innebär att dessa insatser ökas.

Inom energiforskningen föreslås, trots åtstramningen, en ökning av insatserna för långsiktig och grundläggande energiforskning.

För STU:s del ökar omfattningen av kunskapsutvecklingsprogrammet. Samtidigt inrättas en "teknisk forskningsrådsfunktion" inom STU:s ram.

Statens råd för byggnadsforskning har nyligen omorganiserats för att bl. a. möjliggöra sammanhållna, långsiktiga program i samverkan med högskoleinstitutionerna. Föredragande statsrådet understryker starkt betydelsen av den långsiktiga kunskapsuppbyggnaden.

Delegationen för social forskning har inlett ett arbete med att utlysa forskartjänster för att bygga upp kompetens inom vissa områden. Insatserna härför avses öka under de närmaste åren.

Inom transportforskningsområdet föreslås en omorganisation som bl. a. syftar till att möjliggöra långsiktiga sammanhållna program. Dessutom föreslås en viss resursförstärkning för långsiktig kunskapsuppbyggnad.

Även beträffande miljövardeforskning och arbetarskyddsforskning understryker föredragande statsrådet betydelsen av långsiktig kunskapsuppbyggnad.

En komplikation när generella åtgärder diskuteras är att sektorsorganen är av så olika karaktär och storlek. Dessutom omfattar den verksamhet som betecknas som sektoriell forskning betydande inslag av utvecklings- och utredningsarbete. Sådan verksamhet bör enligt utskottets mening framför allt bedrivas inom berörda myndigheter i nära kontakt med högskoleforskare snarare än inom högskolan.

Utskottet ser med tillfredsställelse att regeringen nu föreslår åtgärder som stärker grundforskningen i relation till kortsiktig sektorsforskning.

Utskottet finner, mot den bakgrund som här redovisats, att riksdagen inte bör föregripa det pågående arbetet och de förslag till åtgärder som kan bli aktuella i samband med nästa forskningspolitiska proposition. Riksdagen bör därför avslå motionerna 1983/84: 2595 yrkande 10, 1983/84: 2615 yrkandena 1 f och 1 o, 1983/84: 2623 i denna del samt 1983/84: 2634 yrkandena 1, 3 och 4.

1.7 Samverkan mellan näringslivet och statlig forskningsverksamhet

Enligt propositionen (s. 20–23) är ett genomgående drag i svensk industris utveckling att den blir alltmer kunskapsintensiv. Under perioden fram till sekelskiftet kommer landets industriella struktur att undergå stora förändringar. En kvalitativt sett ny industri blir följden bl. a. av den explosiva utvecklingen inom bioteknik, mikroelektronik, informationsteknik, fiberoptik, materialteknik, värmeteknik och verkstadsteknik. Denna utveckling är enligt föredragande statsrådets mening ofrånkomlig om industrin skall kunna behålla sin ställning i internationell konkurrens. Kunskap

är på väg att bli den dominerande konkurrensfaktorn och en långsiktig kunskapsuppyggnad behövs inom de nämnda områdena.

I propositionen redovisas de olika former för samarbete mellan högskoleforskningen och företagens utvecklingsarbete som växt fram. Där nämns stiftelser, forskningsinstitut, tjänster som adjungerad professor, uppdragsforskning, verksamhet med kontaktforskare samt s. k. forskarbyar i anslutning till högskolan. Föredragande statsrådet nämner den oro som uttryckts i den svenska debatten för att de tekniska högskolorna skulle förvandlas till konsultföretag där kortsiktig uppdragsverksamhet dominerar på ett sådant sätt att den långsiktiga, grundläggande forskningen och utbildningen drabbas negativt.

Samverkan mellan den forskning som finansieras med statliga medel och bedrivs vid högskolor eller andra organ och näringslivet är av otvivelaktigt värde för samhället. Samtidigt är det emellertid nödvändigt att formerna och villkoren för samverkan väljs så att negativa effekter på högskolans centrala och långsiktiga uppgifter undviks. Föredragande statsrådet är övertygad om att det inom industrin finns en stark medvetenhet om grundforskningens betydelse för industrins långsiktiga förnyelse. Överläggningar planeras med företrädare för näringslivet om en utökad samverkan framför allt att när det gäller den grundläggande forskningen och den därmed sammanhängande forskarutbildningen. Vidare skall de samverkansformer som byggts upp utvärderas inför nästa forskningspolitiska proposition. I sammanhanget tas också upp frågan om de enskilda forskarnas industriuppdrag. Ett förslag till ändring i högskolelagen och högskoleförordningen i syfte att vidga forskarnas rätt till samarbete med näringslivet och samhällslivet i övrigt remissbehandlas f. n. varför något förslag inte föreligger i den nu aktuella propositionen.

I propositionens bilaga 5 (s. 30) redovisas att Chalmers tekniska högskola (CTH) anhållit om att regeringen inrättar en stiftelse för teknisk och industriell utveckling. Föredragande statsrådet erinrar om att en särorganisation i form av stiftelse, enligt den tidigare forskningspropositionen 1981/82: 106, borde utnyttjas endast om alldeles särskilda förhållanden motiverar det. Föredragande statsrådet delar dock CTH:s uppfattning att en stiftelse bör inrättas för de av CTH angivna ändamålen och avser att återkomma till regeringen i frågan.

Enligt motion 1983/84:2623 (delvis) måste staten ta på sig det fulla ansvaret för att bygga upp och upprätthålla en kvantitativt och kvalitativt hög forskningspotential inom högskolan. Ingen sammanblandning bör ske mellan högskolans forskning och privatekonomiska intressen. Det bör också vara oförenligt att inneha och upprätthålla en forskartjänst inom högskolan och samtidigt arbeta för det privata näringslivet. Uppdragsforskning bör endast utföras om uppdraget innebär att forskningen i landet förs framåt och att det är av allmänt intresse att uppdraget utförs. Forskningen inom högskolan måste i samhällets intresse vara ett korrektiv till den forskning som bedrivs av näringslivet.

I motion 1983/84:2634 tas upp den samverkan mellan högskolan samt näringslivet och samhällslivet i övrigt som sker i form av stiftelser. Motionärerna erinrar om att denna samverkansform skall användas endast om speciella förhållanden motiverar det. De anför att en rad nya stiftelser inrättats av olika huvudmän under de senaste åren. De hemställer (yrkande 20) att regeringen senast i budgetpropositionen för budgetåret 1985/86 redovisar samtliga förefintliga forskningsstiftelser av det slag som berörs i motionen. Samtidigt bör regeringen redovisa de särskilda förhållanden som motiverat inrättandet av resp. stiftelse. Motionärerna har dock inget att erinra mot att den av CTH föreslagna stiftelsen inrättas.

Utskottet instämmer med vad som anförs i propositionen om betydelsen av samverkan mellan högskolans forskning och det svenska näringslivet. Högskolan bör utöver sin uppgift att utföra den inomvetenskapligt motiverade forskningen även i viss mån vara utförande organ i vad gäller t. ex. långsiktig kunskapsuppbyggnad för bl. a. industrins behov och även i vad gäller mera kortsiktiga behov av industriell forskning. Det är emellertid oavvisligen nödvändigt att formerna och villkoren för samverkan väljs så att negativa effekter på högskolans centrala och långsiktiga uppgifter beträffande bl. a. den inomvetenskapligt motiverade forskningen undviks. Då det gäller den speciella frågan om högskoleforskarens bisysslor noterar utskottet att ett förslag utarbetats vilket f. n. remissbehandlas. Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1983/84:2623 i nu aktuell del.

Som utskottet nyss redovisat skall en utvärdering av de hittillsvarande samverkansformerna göras. Resultatet skall behandlas i nästa forskningspolitiska proposition, som avses läggas fram våren 1987. Utskottet förutsätter att denna utvärdering även innefattar en kartläggning av t. ex. de olika stiftelser för forskningsamverkan som inrättats. Med det anförda hemställer utskottet att riksdagen avslår yrkande 20 i motion 1983/84:2634.

1.8 Kostnadstäckning och kostnadsfördelning vid externt finansierad forskning

Forskning inom högskolan finansieras dels direkt via statsbudgeten med anslag till fakulteterna och några ytterligare anslag avscende högskoleforskningen, dels med medel från externa finansiärer. Dessa externa finansiärer kan vara statliga eller icke-statliga. Till de statliga hör forskningsråd samt övriga myndigheter som har till uppgift att i större eller mindre grad främja och stödja forskning.

Med fakultetsanslag (motsvarande) skall högskoleenheterna inte bara bekosta de direkta kostnaderna för forskning såsom löner till forskare och andra sysselsatta med forskningsprojekt, material m. m. utan även de indirekta kostnaderna för bibliotek, institutionsadministration, högskoleförvaltning och övriga gemensamma funktioner vid högskoleenheten samt

kostnader för lönehöjningar, ålderstilläggsklasser, vikarier, personalplanering och personalomsorg samt kostnader förenade med arbetsgivaransvar, t. ex. regler om anställningstrygghet. Lokaler finansieras i huvudsak via ett särskilt anslag Lokalkostnader m. m. vid högskoleenheterna.

Sedan år 1969 och t. o. m. budgetåret 1982/83 har varje år föreskrivits i regleringsbrev att ersättningen för externt finansierad forskning skall täcka alla kostnader för verksamheten, dvs. både direkta och indirekta kostnader. Möjligheter har funnits för högskolestyrelserna att sätta ned ersättningen. Bestämmelserna har inte avsett forskning bekostad av forskningsråd eller med gåvo- och donationsmedel. I den mån högskoleenheterna inte har tagit ut ersättning för full kostnadstäckning av de externa finansierarna har kostnaderna för t. ex. gemensamma funktioner såsom bibliotek och administration samt för vikarier, lönehöjningar m. m. belastat högskolans egna medel. Dessa har således fått lov att användas till indirekta kostnader för både den genom högskoleanslag finansierade forskningen och i viss utsträckning den externfinansierade forskningen.

Vid riksmötet 1981/82 godkände en enhällig riksdag (prop. 1981/82:106, UbU 1981/82: 37 s. 38–39, rskr 1981/82:397) följande principer för kostnadstäckning och kostnadsfördelning vid uppdragsverksamhet, dvs. vid externt finansierad forskning. Vid sådan forskning skall för varje projekt göras en kostnadsräkning med alla kostnader, såväl direkta som indirekta. Högskolemyndigheterna bestämmer kostnadsfördelningen mellan den externa intressenten och högskolan och väger därvid in högskolans utbyte av projektet. Vid samfinansiering med forskningsråd eller STU bör högskoleenheterna kunna svara för en något större del av projektet än som annars skulle vara motiverat. Direkta anslag från forskningsråden och STU samt gåvo- och donationsmedel i strikt bemärkelse skall t. v. inte behöva tas i anspråk för ersättning för befintliga lokaler vid högskoleenheterna.

I enlighet med de av riksdagen år 1982 godtagna riktlinjerna har regeringen utfärdat en förordning den 22 december 1982. Förordningen ändrades den 5 maj 1983.

I propositionen (bil. 5 s. 28–29) anmäls att UHÄ fått i uppdrag att redovisa de kostnader som är förknippade med externt finansierad forskning och att detta uppdrag ännu inte redovisats. UHÄ har i skrivelse den 21 november 1983 till regeringen föreslagit att avgiften på forskning finansierad av forskningsråd skall höjas något samtidigt som forskningsråden får kompensation för detta. Vidare anser UHÄ att de bestämmelser som gäller forskning finansierad av forskningsråd bör kunna tillämpas även beträffande forskningsrådsliknande medelstilldelning (forskningsbidrag) från andra statliga eller privata bidragsgivare eller när det är fråga om gåvo- eller donationsmedel. Enligt UHÄ:s uppfattning bör principen om full kostnadstäckning även fortsättningsvis gälla när det är fråga om annan sektorsforskning eller uppdragsforskning, såvida inte särskilda skäl motiverar nedsättning. Föredragande statsrådet har inte funnit det möjligt att ta

ställning till UHÄ:s justeringsförslag innan redovisningen av uppdraget skett. Därför förutsätts att de av regeringen år 1982 och år 1983 meddelade bestämmelserna skall gälla även budgetåret 1984/85.

I propositionerna 1983/84:100 (bil. 10 s. 198) och 1983/84:107 (bil. 5 s. 28) anför föredragande statsrådet att inkomsterna under anslaget Lokalkostnader m. m. vid högskoleenheterna förväntas öka med 25 milj. kr. till 40 milj. kr. för budgetåret 1984/85.

Enligt motion 1983/84:2615 (yrkande 1g) bör riksdagen begära att en översyn görs särskilt med hänsyn till nivån på de avgifter som tas för administration m. m. Även i motion 1983/84:1241, väckt under allmänna motionstiden i år, begärs en översyn. Motionärerna anser att ytterligare medel bör tillföras högskolan via statsbudgeten för att täcka de förvaltningskostnader m. m. som förorsakas av externt finansierad forskning. I motion 1983/84:446, likaledes väckt under allmänna motionstiden, hemställs att riksdagen enligt 8 kap. 12 § regeringsformen skall begära att de bestämmelser som utfärdats om avgifter på externt finansierad forskning, sedan riksdagen beslöt om principerna år 1982, skall underställas riksdagen för prövning i vad särskilt gäller externt finansierad forskning inom det medicinska området. I motion 1983/84:2627 (yrkande 1) hemställs att riksdagen skall ge regeringen till känna att avgifter för gemensamma ändamål vid externt finansierad forskning helt skall täcka alla kostnader när det gäller icke-statliga finansierare och att statliga uppdragsgivare skall betala ett påslag om 3%. Högskoleenheterna skall inte ha möjlighet att minska avgifterna för de icke-statliga finansierarna.

Högskoleenheterna har tidigare stått för en relativt stor del av de indirekta kostnaderna för externfinansierad forskning. I ett ekonomiskt mera ansträngt läge kan högskoleenheterna få svårare att med hjälp av högskoleanslagen finansiera inte bara indirekta kostnader som härrör från forskning finansierad genom fakultetsanslag utan även sådana indirekta kostnader som hänför sig till externfinansierad verksamhet.

Eftersom UHÄ f. n. arbetar med en översyn av de kostnader som är förknippade med externt finansierad forskning och då detta uppdrag avses bli redovisat under innevarande budgetår anser utskottet att någon ytterligare översyn inte behöver begäras nu. Inte heller bör riksdagen nu begära att utfärdade bestämmelser underställs riksdagen för prövning eller ändring. UHÄ:s redovisning av utredningsuppdraget och förslag till justering av nuvarande regler samt de ställningstaganden från regeringens sida detta leder till bör inte föregripas. Med hänvisning till det anförda och då utskottet förutsätter att riksdagen får ta ställning till eventuella förändringar i förhållande till riksdagsbeslutet år 1982 bör riksdagen avslå motionerna 1983/84:446, 1983/84:1241, 1983/84:2615 yrkande 1g och 1983/84:2627 yrkande 1.

I motion 1983/84:2312 tas en mera speciell ersättningsfråga upp. Motionärerna anser att lokalkostnadsersättningen vid externt finansierad medi-

cinsk forskning som bedrivs vid undervisningssjukhus skall gå till sjukvårdshuvudmannen och inte till anslaget Lokalkostnader m. m. vid högskoleenheterna.

Utskottet har inhämtat att ett nytt avtal om ersättning till sjukvårdshuvudmännen för läkarutbildning och medicinsk forskning slutits den 26 april 1984. I en kommentar till detta avtal har tagits in att avtalet inte omfattar uppdragsforskning eller klinisk prövning beställd av icke-statlig intressent. Enligt avtalet har högskolan och landstingen samrådsskyldighet om tillämpningen av avtalet, bl. a. om hur ekonomiska och andra resurser av gemensamt intresse skall utnyttjas. Mot denna bakgrund anser utskottet att riksdagen inte bör göra något uttalande om vem som skall tillföras ersättningen från uppdragsgivaren för lokalkostnader. Riksdagen bör avslå motion 1983/84: 2312.

1.9 Högskolans kontaktorganisation, nyttjarinformation om forskning, mindre högskoleenheters kontakt med forskning m. m.

Högskolelagen (6 §) föreskriver att till verksamheten inom högskolan skall höra att sprida kännedom om forskning och utvecklingsarbete. Kännedom skall också spridas om vilka erfarenheter och kunskaper som har vunnits och om hur dessa erfarenheter och kunskaper skall kunna tillämpas.

I propositionen (bil. 5 s. 30–32) redovisas att UHÄ fått i uppdrag att samordna en systematisk utvecklings- och försöksverksamhet avseende dels högskolans kontaktorganisation, dels organisation och former för spridande av *information om forskning och forskningsresultat*.

UHÄ har koncentrerat sig på den del av uppdraget som avser försöksverksamhet med högskolans kontaktorganisation. Denna organisation har många skiftande former och UHÄ anser att någon enhetlig lösning inte bör eftersträvas. Föredragande statsrådet anser att en välutvecklad organisation för högskolans kontakter med det omgivande samhället är angelägen och att det bör finnas olika lösningar för dess utformning. Arbetet med att utveckla kontaktformerna bör därför fortsätta. Under anslaget Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål beräknas 980 000 kr. för högskolans kontaktorganisation varav 530 000 kr. avser UHÄ:s fortsatta utvecklingsarbete och 450 000 kr. sådana särskilda förundersökningar som hittills bekostats av styrelsen för teknisk utveckling (STU).

I propositionen (bil. 5 s. 35–38) redovisas vidare att FRN haft i uppdrag att tillsammans med UHÄ undersöka vilka behov av *nyttjarinformation* om forskning som inte är tillgodosedda samt lämna förslag till hur de problem som kan vara förknippade med ökad nyttjarinformation skall lösas.

FRN har redovisat sitt uppdrag beträffande nyttjarinformation i två rapporter (FRN-rapport 1981:44 och 1983:9). Riktlinjerna i den senare

rapporten kan enligt föredragande statsrådets mening vara vägledande för högskoleenheterna vid deras utveckling av olika former för nyttjarinformation. FRN, som har ansvaret för allmän forskningsinformation och som disponerar särskilda medel för detta, bör enligt statsrådet även ha det övergripande ansvaret för verksamheten med nyttjarinformation. Under anslaget Forskningsrådsnämnden beräknas sammanlagt 9 896 000 kr. för forskningsinformation.

Olika frågor som rör högskolans kontakt- och informationsverksamhet tas upp i två motioner som behandlas i detta avsnitt av betänkandet. Ytterligare en motion, som rör energisekreterarverksamheten, behandlar utskottet i det följande under punkt 11 Tekniska fakulteterna.

Enligt motion 1983/84: 2615 (yrkande 1 m) bör en översyn göras för att utveckla och förbättra informationen om forskningsresultat och om hur de skall nyttiggöras. Bl. a. bör de mindre högskolornas roll belysas.

FRN har i samarbete med dels UHÄ, dels delegationen för vetenskaplig och teknisk informationsförsörjning (DFI) redovisat ett uppdrag som rör utveckling av nyttjarinformationen. Någon ytterligare översyn av detta slag är enligt utskottets mening därför f. n. inte nödvändig. Utskottet förutsätter att högskoleenheterna ytterligare utvecklar kontaktverksamheten och att resultaten av UHÄ:s och FRN:s arbete därvid kommer till användning. Utskottet har inte något att erinra mot att FRN får ett övergripande ansvar för både allmän forskningsinformation och nyttjarinformation i enlighet med vad föredragande statsrådet förordar. Verksamheten med nyttjarinformation är av stor betydelse bl. a. för de myndigheter som inte har egna resurser till forskning och forskningsstöd och för näringslivet. Utskottet föreslår att riksdagen med det anförda avslår yrkande 1 m i motion 1983/84: 2615.

Enligt motion 1983/84: 1095 (yrkandena 1 i denna del och 2) skall riksdagen ge regeringen till känna vikten av forskningssamverkan i Malmöhus län och av att viss forsknings- och utvecklingsverksamhet vid universitetet i Lund utlokaliseras till i motionen angivna orter. I motion 1983/84: 2502 yrkas att riksdagen skall ge regeringen till känna att högskolorna i Stockholm bör utveckla sitt informationsutbyte med näringslivet i Stockholmsregionen.

Utskottet erinrar om att statligt stöd givits till utveckling av högskolans kontakter med det omgivande samhället inkl. näringslivet och att UHÄ och FRN i olika utredningar funnit att ett stort antal samverkansformer nu finns. UHÄ skall enligt propositionen fortsätta arbetet med att utveckla organisationsformerna för kontaktverksamheten. FRN får dessutom ansvaret för nyttjarinformationen och dess utveckling. Det ankommer på resp. högskola att med utnyttjande av de medel som anvisas utveckla sina egna kontakt- och informationsformer. Utskottet anser att sådan verksamhet har ett stort värde. Riksdagen bör dock inte uttala sig om hur någon enskild del av verksamheten skall utformas eller inriktas. Därför bör

riksdagen avslå motionerna 1983/84:1095 yrkandena 1 i denna del och 2 och 1983/84: 2502.

Enligt propositionen (bil. 5 s. 32–35) är det angeläget att ta till vara den kompetens för *forsknings- och utvecklingsarbete* som finns *vid högskolor utan egna fasta forskningsresurser*. Föredragande statsrådet erinrar om att fakultetsnämnderna har ett samlat ansvar för att främja forskning och forskarutbildning inom hela högskoleregionen samt att de avsevärda resurser som f. n. disponeras för att finansiera universitetslektorer m. fl. tjänstledighet för forskning även kommer berörda mindre högskolor och deras lärare till godo. Statsrådet konstaterar också att självklart kommer FoU-verksamheten vid de mindre högskolorna utanför universitetsorterna alltid att vara en mycket begränsad del av högskolans totala FoU-verksamhet. I ett regionalt perspektiv utgör de mindre högskolornas FoU-verksamhet dock en viktig resurs för utbildningens kvalitet och för samhällsutvecklingen, lokalt och regionalt. Viss forskning med regional anknytning torde i vissa fall bäst kunna bedrivas vid de nu berörda högskolorna.

Föredragande statsrådet fäster också uppmärksamheten på att det i dag är fullt möjligt att innehavare av tjänst som adjungerad professor eller forskarassistent efter beslut av vederbörande högskoleenhet med fasta forskningsresurser får förlägga sin verksamhet till annan högskoleenhet. Högskolorna har också möjlighet att, som komplement till sin lärarorganisation, inrätta tjänst som forskningsassistent inom ramen för de medel som kan stå till förfogande för externt finansierade forskningsprojekt.

Statsrådet anser det emellertid inte lämpligt att medel direkt för forskning anvisas särskilt till de mindre högskolorna från ansiaget Forskningsanknytning av grundläggande högskoleutbildning. Ändamålen för detta anslag styrs i första hand av den grundläggande högskoleutbildningens behov. Det anses dock angeläget att de mindre högskolorna får en förstärkt basorganisation dels för kontakter med olika intressenter utanför högskolan, dels för systematiserade kontakter med högskoleenheterna med fast forskningsorganisation. För detta ändamål föreslås 1,5 milj. kr. under anslaget Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål. Försöksverksamheten vid Centrum för småföretagarutveckling i Växjö kommer att utvärderas under år 1984 och statsrådet vill därför inte ännu ta ställning till frågan om permanentning av verksamheten. Vidare erinras om att chefen för industridepartementet kommer att avge vissa förslag till fördjupad samverkan mellan småföretag och högskola i samband med anmälan av propositionen om industriell tillväxt och förnyelse.

I tre motioner yrkas förstärkning till de mindre högskolorna i huvudsak överensstämmande med förslag från UHÄ, dvs. med 5 milj. kr. utöver regeringens förslag för budgetåret 1984/85.

I motion 1983/84: 2615 (yrkande 3) framhålls att behovet av nära kontakter mellan forskning och utbildning gör det angeläget att forskningskontakter i större utsträckning kan komma till stånd. Genomförandet bör

finansieras genom överföring av 5 milj. kr. från vissa fakultetsanslag till ett särskilt reservationsanslag (yrkandena 5, 6, 7 i denna del, 8 och 9 i denna del). I motion 1983/84:2627 (yrkande 2) begärs ytterligare medel med belopp som UHÄ föreslagit med motivering bl. a. att de mindre högskoleenheterna spelar en viktig regionalpolitisk roll samt att det med dagens framsteg inom informationsteknologin är möjligt att bedriva ett kvalitativt bra forsknings- och utvecklingsarbete vid de mindre högskoleenheterna. I motion 1983/84:2608 anförs att de särskilda medlen för forskningsanknytning vid högskolorna kan vara en värdefull resurs som bl. a. kan anpassas till regionala eller lokala profileringar. Om medlen ökas kan FoU-verksamheten systematiskt utvecklas. En årlig uppräknig av medlen för forskningsanknytning skulle ge de nya utbildningarna bättre möjlighet att utvecklas i takt med de etablerade institutionerna.

Enligt motion 1983/84:2607 bör medlen för kontaktverksamhet under Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål ökas med 1,5 milj. kr. per år under en treårsperiod (dvs. även för budgetåren 1985/86 och 1986/87).

I motion 1983/84:2634 (yrkande 17) avstyrks förslaget i proposition 1983/84:107 om förstärkning av de mindre högskolornas kontaktverksamhet. Detta görs under åberopande av riksdagens tidigare beslut att fasta forskningsresurser skall förläggas till universiteten och högskolan i Luleå.

Utskottet vill först slå fast att en viktig utgångspunkt för planeringen av forskning och forskarutbildning fortfarande är att fasta resurser för forskning inom högskoleorganisationen skall förläggas till de sex universiteten samt högskolan i Luleå. Att förse varje enhet för grundläggande högskoleutbildning med egna permanenta resurser för forskning och forskarutbildning skulle innebära en från den vetenskapliga verksamhetens synpunkt olycklig splittring av resurserna. Denna huvudprincip hindrar självfallet inte att viss FoU-verksamhet bedrivs vid andra högskoleenheter än de nämnda.

Utskottet erinrar om vad föredragande statsrådet anfört om användningen av anslaget Forskningsanknytning av grundläggande högskoleutbildning. Särskilda forskartjänster skall inte inrättas med dessa medel. Som komplement till sin lärarorganisation har de mindre högskolorna däremot möjlighet att inrätta tjänster som forskningsassistent inom ramen för externa medel. Det är vidare, som tidigare redovisats, fullt möjligt att innehavare av tjänst som adjungerad professor eller forskarassistent vid högskoleenhet med fasta forskningsresurser efter beslut av berörda högskoleenheter förlägger sin verksamhet till annan högskoleenhet. Det är på samma sätt fullt möjligt att en doktorand förlägger sin verksamhet till en högskoleenhet utanför berörd universitetsort. Utskottet vill också i likhet med föredragande statsrådet erinra om fakultetsnämndernas regionala ansvar.

Utskottet har således ingen erinran mot att det till de mindre högskolornas kontaktverksamhet beräknas 1,5 milj. kr. och avstyrker motion 1983/84:2615 yrkandena 3, 5, 6, 7 i denna del, 8 och 9 i denna del i vad den avser

extra medelsanvisning och motionerna 1983/84:2627 yrkande 2, 1983/84:2608, 1983/84:2607 och 1983/84:2634 yrkande 17. Till medelsanvisningen återkommer utskottet under punkt 14 Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål.

I ett antal motioner yrkas att riksdagen skall uttala sig för satsningar på vissa högskoleorter.

I tre motioner yrkas ökad satsning på *FoU-verksamhet i Karlstad*. I motionerna 1983/84:2304 (yrkande a) och 1983/84:2042 anføres att FoU-verksamheten bör förstärkas i enlighet med UHÅ:s förslag med medel till en forskningsstiftelse i Karlstad fr. o. m. budgetåret 1984/85. I motion 1983/84:2602 yrkas med hänvisning till förslag från UHÅ att högskolan i Karlstad för FoU-aktiviteter skall tilldelas 1 milj. kr. och att Värmlands FoU-råd skall få ett statsbidrag med 0,5 milj. kr.

Utskottet erinrar om att det i propositionen om industriell förnyelse (1983/84:135) föreslås 5 milj. kr. för forskning och utvecklingsarbete i syfte att främja regional utveckling. Utskottet har uppfattningen att nya satsningar måste finansieras inom ramen för befintliga resurser. Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet motionerna 1983/84:2042, 1983/84:2304 yrkande a och 1983/84:2602.

I motion 1983/84:1740 (yrkande 2) redovisas att en regional *FoU-organisation* planeras i *Jämtland* och att Centrum för regionalvetenskaplig forskning (CERUM) etablerats vid universitetet i Umeå. Det hävdas som ytterst angeläget att den bedrivna och planerade forskningen avseende glesbygdens särskilda förhållanden garanteras ekonomiska medel.

Den 1 juli 1983 inrättades CERUM. Utskottet anser liksom tidigare (UbU 1981/82:37 s. 29) att det är angeläget att centrumbildningens resurser kommer också landet i övrigt till godo. Utskottet avstyrker därmed motion 1983/84:1740 yrkande 2. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att regeringen nyligen gett länsstyrelsen i Jämtlands län i uppdrag att utarbeta förslag till fördjupad samverkan mellan småföretag i länet och högskolans forsknings-, utbildnings- och utvecklingsverksamhet, en verksamhet till vilken stöd kan utgå från anslaget Regionalpolitiskt stöd: Regionala utvecklingsinsatser.

I motion 1983/84:2619 utvecklas vilka möjligheter som finns till vidgad *FoU-verksamhet i Jönköping* inom handikappområdet genom en där samlad kompetens som anses böra tas till vara och utnyttjas.

Utskottet är medvetet om behovet av utökad FoU-verksamhet på handikappområdet. Forskningsrådsnämnden och delegationen för social forskning har nyligen tillkallat en arbetsgrupp med uppdrag att ge förslag till angelägna forskningsuppgifter. Med hänsyn till statsmakternas principbeslut om lokaliseringen av fasta forskningsresurser kan några sådana inte tilldelas Jönköping. Självfallet innebär detta förhållande inga hinder för forskning och utvecklingsarbete som finansieras på annat sätt. Utskottet avstyrker motion 1983/84:2619.

1.10 Internationella kontakter

I propositionen (s. 23–25, bil. 5 s. 61–64) framhålls vikten av internationella kontakter för den svenska forskningen. Det anförs bl.a. att för förnyelsen såväl inom industrin som inom andra samhällsområden är det nödvändigt för forskare att delta i det internationella kunskapsutbytet och tillgodogöra sig de nya kunskaper som tagits fram också i andra länder. Det anges vidare att de forskningsområden som prioriteras är desamma i övervägande antalet industriländer, nämligen mikroelektronik, informationsteknik, avancerad produktionsteknik inom verkstadsindustrin, materialteknik och bioteknik.

Svenska forskare deltar i dag enligt föredragande statsrådet i ett omfattande internationellt utbyte. Det framgår av en kartläggning som gjorts inom utbildningsdepartementet. Kontakterna med engelskspråkiga länder, framför allt USA, dominerar. Också företagen har under senare år stärkt sina internationella kontakter, bl.a. genom att köpa eller köpa in sig i utländska forskningsintensiva företag.

Även om det internationella utbytet i dag är av betydande omfattning krävs enligt föredragande statsrådet ytterligare insatser för att det skall utvecklas vidare i den utsträckning som är önskvärd och nödvändig. Detta gäller såväl inom industrin som inom grundforskningen. På samhället vilar i första hand ansvaret att undanröja administrativa och tekniska hinder, liksom att på olika vägar underlätta och stimulera kontakter och utbyte. Beträffande kostnaderna för forskarutbyte gäller att högskoleenheterna kan avsätta medel för forskarutbyte inom ramen för sina anslag. Det finns inte heller några formella hinder för att förlägga tjänstgöring utomlands för svenska forskare, att inrätta fonder för forskarutbyte eller att för forskarstuderande som innehar utbildningsbidrag eller doktorandtjänst förlägga studier och arbete utomlands.

I propositionen framhålls att det likväl är angeläget att genom särskilda insatser stimulera till ett ökat forskarutbyte, särskilt vad gäller forskarstuderande och unga forskare. Med det syftet beräknas drygt 4,5 milj. kr. under anslaget Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål, främst för merkostnader utöver utbildningsbidrag eller doktorandlön vid utlandsvistelse. Medlen skall också kunna användas för att bestrida särskilda kostnader i samband med att svenska högskoleenheter tar emot utländska gästforskare.

Ett särskilt problem har varit svårigheter för forskare att efter utlands-tjänstgöring få tillgodoräkna sig denna i tjänstehänseende. Enligt vad som uppges i propositionen betraktar dock statens arbetsgivarverk, vid prövning av tjänstgöring utomlands för inplacering i tjänstetids- eller ålderstillläggsklass, numera sådan tjänstgöring som om den hade fullgjorts i Sverige.

I motion 1983/84: 2016 (yrkande 31) anförs att utbildningens kvalitet ofta

är beroende av svenska forskares möjligheter att arbeta med internationella kontakter och att utländska gästforskare och lärare har blivit alltmera sällsynta i den högre utbildningen under senare år, vilket anses bero bl. a. på den svenska skattelagstiftningen. Vidare framhålls att högskolestuderande bör stimuleras till utlandsvistelse genom att studieresultat från utländska universitet skall få tillgodoräknas i större utsträckning än f. n. och att studiemedel för studier vid utländska universitet och högskolor skall beviljas mera generöst. Regeringen bör enligt motionärerna vidta åtgärder för att främja internationaliseringen av utbildning och forskning.

Utskottet vill erinra om att problemen med den svenska skattelagstiftningen för högt kvalificerade utländska forskare avses bli belysta och föranleda förslag som resultat av en särskild tillsatt utredning (prop. s. 26).

I fråga om tillgodoräknande av studieresultat från utländska universitet gäller att enligt 8 § högskoleförordningen har studerande, som vid universitetet eller motsvarande läroanstalt i Danmark, Finland, Island eller Norge gått igenom viss utbildning med godkänt resultat, rätt att tillgodoräkna sig detta för motsvarande grundläggande högskoleutbildning här i landet. Universitets- och högskoleexamen i ett nordiskt land ger behörighet för utbildning av påbyggnadskaraktär (t. ex. forskarutbildning) även i övriga nordiska länder. Såsom redovisats i UbU 1983/84: 20 (s. 11) har frågan om värdering av utländsk högre utbildning nyligen behandlats av en arbetsgrupp inom UHÅ. I budgetpropositionen upptas särskilda medel för det fortsatta arbetet med dessa frågor.

Studiemedel för studier vid utländska universitet och högskolor kan enligt studiestödslagen utgå dels för studier i de nordiska länderna, dels i övrigt om studierna inte med lika stor fördel kan bedrivas vid svensk läroanstalt. Vid studier utomlands kan förutom ordinarie studiemedel utgå extra studiemedel enligt av centrala studiestödsnämnden meddelade föreskrifter.

Utskottet, som inte har något att erinra mot vad som anförts i avsnitten om internationella kontakter och internationellt forskarutbyte i propositionen, avstyrker med hänvisning till det anförda motion 1983/84: 2016 yrkande 31.

1.11 Litteraturförsörjningen, ansvarsbibliotek m. m.

Kostnadsutvecklingen för vetenskaplig litteratur har enligt proposition 1983/84: 107 varit osedvanligt ogynnsam (bil. 5 s. 21–27). För att tillgängliga resurser bättre skall kunna utnyttjas behövs ett samarbete mellan de vetenskapliga biblioteken och även mellan central- och institutionsbibliotek på en högskoleort. Mot denna bakgrund föreslås att ett system med s. k. ansvarsbibliotek successivt skall införas i huvudsak i enlighet med ett förslag från delegationen för vetenskaplig och teknisk informationsförsörjning (DFI). Ett s. k. ansvarsbibliotek skall vara en sådan institution

som givits och åtagit sig det nationella ansvaret för vetenskaplig och teknisk informationsförsörjning inom ett ämnesområde. Systemet bör införas endast när det med hänsyn till aktuella förhållanden inom olika områden är ändamålsenligt. Det är enligt föredragande statsrådet inte ens troligt att alla områden lämpar sig för en arbetsfördelning av detta slag. Karolinska institutets bibliotek och informationscentral föreslås få ställning som ansvarsbibliotek inom området medicin fr. o. m. budgetåret 1984/85.

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner de förordade riktlinjerna för ansvarsbibliotek.

I det följande under punkt 14 Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål behandlar utskottet förslag om resurstillskott för bokinköp inom högskolan.

1.12 Fördelning av resurser och vissa prioriteringsfrågor i övrigt

Satsning på forskning och utveckling i Sverige beräknas i propositionen till sammanlagt ca 18 miljarder kronor för budgetåret 1983/84. De statliga anslagen inkl. stöd till industriell forskning och utveckling beräknas uppgå till drygt hälften, ca 9,2 miljarder kronor.

Forskning och utveckling föreslås få ett nytillskott av resurser om totalt ca 150 milj. kr. för budgetåret 1984/85 varav för grundläggande forskning inom utbildnings- och jordbruksdepartementens områden ca 125 milj. kr. Med detta tillskott disponerar högskolan inkl. Sveriges lantbruksuniversitet sammanlagt ca 2 100 milj. kr. och forskningsråden inkl. skogs- och jordbrukets forskningsråd totalt ca 566 milj. kr.

Riksdagen beslutade med anledning av proposition 1981/82: 106 om forskning m. m. (UbU 1981/82: 37, rskr 1981/82: 397) att följande områden skulle prioriteras, nämligen

i första hand

- forskning som är en förutsättning för den starka nationella satsningen på teknisk utveckling och sådan forskning som är en konsekvens av denna satsning,
- forskning som avser viktiga problem inom social- och hälsovårdsområdet,
- forskning som kan belysa ekologiska samband och de faktorer som förändrar dessa,
- insatser för en allmän volym- och kompetenshöjning inom det samhällsvetenskapliga och humanistiska området,
- forskning som avser den offentliga sektorn och dess styrning, ekonomi och förändring samt därefter
- forskning som avser kulturyttringar och kulturfrågor i övrigt med strävan efter samlade större forskningssatsningar,
- forskning som avser livsmedelsområdet och
- jämställdhetsforskning.

Denna prioritering av områden återfinns även i den nu aktuella forskningspropositionen. Mot denna bakgrund av prioriteringar redovisas olika förslag.

Insatser för att främja den tekniska utvecklingen görs inom en rad departement, bl. a. försvarsdepartementet, kommunikationsdepartementet, där transportforskningen förstärks och därmed omfattar ca 25 milj. kr., utbildningsdepartementet med de allmänna satsningarna på teknisk-naturvetenskaplig forskning, jordbruksdepartementet med förstärkt forskning kring bioteknik, virkesförsörjning, vattenbruk m. m. och bostadsdepartementet med byggforskning som för nästa budgetår föreslås disponera 197 milj. kr. för forskningsstöd. Inom industridepartementet har för styrelsen för teknisk utveckling (STU) beräknats ett medelsbehov av 2 145 milj. kr. för den kommande treårsperioden. Det innebär en ökning jämfört med innevarande treårsperiod med 370 milj. kr. En ökad tyngd läggs därvid på insatser för långsiktig kunskapsuppbyggnad.

Vidare kommer energiforskningen, trots en viss åtstramning, att vara av betydande omfattning, totalt 1 220 milj. kr. för perioden 1984/85–1986/87.

I huvudansförandet i propositionen behandlas mera utförligt några områden som är av stor betydelse och som berör ett stort antal departement. Det gäller dels forskning med anknytning till det ekologiska området, dels tre områden med betydelse för den industriella utvecklingen, nämligen informationsteknologin, materialtekniken och biotekniken.

När det gäller forskning om viktiga problem inom social- och hälsovårdsområdet föreslås resursökningar inom socialdepartementets område med 5 milj. kr. Inom utbildningsdepartementets område föreslås resursförstärkning avseende medicinsk forskning med ca 17 milj. kr.

I propositionen framhålls den betydelse som även samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning har för den tekniska utvecklingen och inriktningen av denna. Insatser för att allmänt stärka det samhällsvetenskapliga och humanistiska området föreslås omfatta ca 10 milj. kr.

Forskningen om den offentliga verksamheten föreslås främjas bl. a. genom inrättande av en professur i statsvetenskap samt genom bildandet av en särskild delegation knuten till civildepartementet.

För forskning inom kulturområdet föreslås särskilda medel om 1 milj. kr. till museer, riksantikvarieämbetet och riksarkivet.

Beräffande livsmedelsforskning avser chefen för jordbruksdepartementet senare att återkomma. Ett utredningsförslag remissbehandlas f. n.

Jämställdhetsforskning behandlas av cheferna för arbetsmarknadsdepartementet och utbildningsdepartementet. Bl. a. föreslås fem forskartjänster på mellannivå för detta område.

Den humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningen berör enligt motion 1983/84: 2595 (yrkande 11) frågor om livskvalitet och människors framtidsförhoppningar. I tider av ekonomisk åtstramning och snabb teknisk utveckling är det enligt motionärerna särskilt angeläget att den hu-

manistiska och samhällsvetenskapliga forskningen följer och analyserar samhällets reaktioner. Det föreslås att humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet skall tillföras 15 milj. kr. utöver regeringens förslag.

I motion 1983/84: 2601 (yrkande 1) hävdas att regeringens proposition om forskning utgår från att det huvudsakligen är naturvetenskap och teknik som skall stödjas för att lösa våra problem. Enligt motionen är det ännu viktigare att främja människans förmåga att välja på ett klokt sätt bland hela det utbud av information som kommer över oss. De humanistiska och estetiska ämnena kan träna vår förmåga att uppleva det mänskligt värdefulla och göra riktiga värderingar från helhetssynpunkt. I motionen föreslås att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en kompletterande proposition bör föreläggas riksdagen med ökat stöd till de humanistiska ämnena i den högre utbildningen.

Regeringens satsning på de humanistiska vetenskaperna är enligt motion 1983/84: 2623 (i denna del) så blygsam att den närmast måste betecknas som försumbar. Motionärerna hävdar att de humanistiska vetenskaperna i dag är satta på undantag och att det behövs en renässans. Teknisk och naturvetenskaplig forskning kommer att dominera och få en avgörande betydelse för samhällets utveckling om man bara låter nuvarande utveckling ha sin gång. Motionärerna önskar andra riktlinjer för forskningspolitiken än de som förordas i propositionen.

I motion 1983/84: 2627 (yrkande 9) föreslås att riksdagen anvisar ett med 10 milj. kr. förhöjt anslag till Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet. Humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning har enligt motionärerna en viktig funktion att fylla när det gäller att öka beredskapen mot arbetslivets utarmning.

Enligt motion 1983/84: 2634 (yrkandena 2, 10 i denna del, 24 och 25) får den humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningen knappast någon förstärkning genom regeringens förslag i propositionen. Motionärerna föreslår att denna forskning tillförs 30 milj. kr. utöver regeringens förslag.

Utskottet vill med anledning av propositionen och motionsyrkandena anföra följande.

I 1982 års forskningspolitiska proposition konstaterades att det är viktigt att förstärka humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning för att vara beredd på de mänskliga och sociala konsekvenserna av tekniksamhällets expansion. Satsningar på området motiverades också med sådana konkreta företeelser som ökande fritid och tilltagande internationell integration.

I den förevarande propositionen framhålls i huvudansförandet också nödvändigheten av att den kunskap som tas fram om människan, hennes livsvillkor och behov utnyttjas aktivt för att länka teknikutvecklingen in i för samhället och människorna rätta banor. Den humanistiska forskningen förbättrar, säger föredragande statsrådet vidare, våra förutsättningar att förstå och samverka med andra kulturer och länder, samtidigt som både skapande och upplevelse inom konst, musik och litteratur kan hämta kraft och inspiration i humanistisk forskning.

Utskottet vill stryka under att den humanistiska forskningen, liksom det systematiska kunskapssökandet på andra områden, har ett egenvärde. I det framtida samhällsbyggandet finns ett behov av välutbildade personer som kan dels föra ut den humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningens resultat, dels bidra till att föra denna forskning vidare. En utbyggnad av de humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnena blir därigenom även ett viktigt medel för att nå en ökad välfärd och för att fördjupa livskvaliteten. Samtidigt kan dessa ämnen genom att öka våra kunskaper om andra kulturkretsar bidra till att förbättra våra möjligheter att bygga ut de internationella kontakter som är en förutsättning för vår egen utveckling.

Ett villkor för att den humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningen skall kunna utvecklas är emellertid att den grundläggande högskoleutbildningen – vilken utskottet tidigare berört – inom dessa ämnesområden har en sådan struktur att djupgående och omfattande studieprogram främjas i syfte att göra de studerande väl förberedda för forskarutbildning. Som framgår av propositionen är forskarrekyteringen mycket ojämn. Det ankommer på fakultetsnämnderna att övervaka att rekryteringen av forskarstuderande stimuleras i de ämnen där detta behövs och att vid behov pröva frågan om begränsad antagning till forskarutbildning med hänsyn till tillgängliga resurser för att kvalitet skall främjas framför kvantitet i forskarutbildningen (bil. 5 s. 54).

Syftet med s. k. fakultetsprogram (bil. 5 s. 17–20) är enligt propositionen att presentera en plan för den långsiktiga utvecklingen av verksamheten, dvs. såväl sådan som bekostas av fakultetsanslag och forskningsrådsanslag som verksamhet som bedrivs med externa medel, t. ex. från sektorsorgan eller andra finansörer. Detta innebär att programmet skall omfatta såväl grundforskning och mer tillämpad forskning som utvecklingsarbete och forskarutbildning. Fakultetsprogram medför en bättre överblick av den pågående verksamheten och bättre kommunikation såväl internt som gentemot sektorsorgan, forskningsråd och andra uppdragsgivare. Av propositionen framgår att UHÄ kommer att få i uppdrag att pröva vilka former som skulle kunna användas för uppföljning och utvärdering av forskning i ett system med fakultetsprogram. Det är enligt utskottets mening angeläget att pröva vilka effekter sådana program skulle kunna få på den humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningens utveckling. Det måste samtidigt betonas att de humanistiska och samhällsvetenskapliga fakultetsprogrammen inte får bli självändamål utan bör prövas som instrument för att skapa kreativa och mångsidiga forskningsmiljöer.

Utskottet erinrar om att en allmän volym- och kompetenshöjning inom det samhällsvetenskapliga och humanistiska området samt sådan forskning som är en konsekvens av den starka satsningen på teknisk utveckling även fortsättningsvis anges som tillhörande de prioriterade områdena. Det inne-

bär att även humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning skall tas i anspråk för att belysa konsekvenserna av den tekniska utvecklingen i samhället. Utskottet har erfarit att UHÄ i sin verksamhetsplan för nästa budgetår avser att ta upp frågor om bl. a. humanioras plats i såväl utbildning som forskning. Utskottet förutsätter att vad utskottet här anfört om humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning beaktas i kommande beredningar inom regeringskansliet. Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1983/84: 2595 yrkande 11, 1983/84: 2601 yrkande 1, 1983/84: 2623 i denna del, 1983/84: 2627 yrkande 9, 1983/84: 2634 yrkandena 2 samt 10 i denna del, 24 och 25. Med erinran om regeringens satsning av 10 milj. kr. på humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning avstyrks motionsyrkandena även i de delar som avser resurstillskott för budgetåret 1984/85 under anslagen Humanistiska fakulteterna, Samhällsvetenskapliga fakulteterna och Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet.

Jämställdhetsforskning är genom riksdagens forskningspolitiska beslut sedan år 1982 ett prioriterat forskningsområde.

I propositionen (bil. 7 s. 15–19) anges att man inom den nyinrättade delegationen för jämställdhetsforskning (JÄMFO) arbetar med att bl. a. ta fram underlag för förslag till åtgärder för att förbättra kvinnliga forskares situation samt till en förstudie om mäns och kvinnors inbördes relationer. Andra organ som utför eller stöder jämställdhetsforskning är arbetslivscentrum, arbetarskyddsfonden samt i någon mån delegationen för arbetsmarknadspolitisk forskning och delegationen för invandrarforskning. Vidare har UHÄ en viktig samordnande funktion för jämställdhetsforskningen och humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet finansierar forskning på jämställdhetsområdet. Bland viktiga organ för utveckling av jämställdhetsarbetet nämner föredragande statsrådet jämställdhetsombudsmannen (JÄMO) samt arbetsmarknadsstyrelsen och statens arbetsmarknadsnämnd som inrättat arbetsenheter för jämställdhetsfrågor.

Ett stort behov av ytterligare kunskaper inom jämställdhetsområdet samt jämställdhetsfrågornas stora politiska betydelse utgör enligt föredragande statsrådet starka motiv för en mer intensiv forskning när det gäller tre områden, nämligen kvinnors och mäns inflytande, en förändrad mansroll och kvinnors arbetsmarknad.

För den fortsatta uppbyggnaden av jämställdhetsforskningen är det enligt föredragande statsrådet särskilt viktigt att högskolorna och de berörda forsknings- och sektorsorganen vid sin bidragsgivning beaktar regeringens prioritering av jämställdhetsforskningen.

Riksdagen bereds tillfälle att ta del av vad som anförts om jämställdhetsforskningen.

I motion 1983/84: 2610 anförts att avsnittet i proposition 1983/84: 107 (bil. 7) om jämställdhetsforskning är ett exempel på hur politiska frågor kan

döljas i forskningens förklädnad. Som betänkligt betecknas att fem forskartjänster för jämställdhetsforskning skall inrättas vid humanistisk och samhällsvetenskapliga forskningsrådet. Vidare ifrågasätts de forskningsområden som anges i propositionen. I motionen hävdas att det är en självklarhet att individens möjligheter i livet skall avgöras av kvaliteter som kunnande, kompetens, arbetsvilja och pålitlighet och inte av könstillhörighet. En långtgående sanering av statens "forskningsinsatser" behövs inom detta ämnesområde, särskilt i en tid av pressad samhällsekonomi. Detta bör enligt motionen riksdagen som sin mening ge till känna för regeringen.

Utskottet har intet att erinra mot vad som i proposition 1983/84: 107 anförts om jämställdhetsforskning och föreslår att riksdagen med avslag på motion 1983/84: 2610 lägger till handlingarna vad föredragande statsrådet anført i ärendet.

I propositionen (bil. 10 s. 6–8) bereds riksdagen tillfälle att ta del av vad som anføres om inrättande av en delegation för *forskning om den offentliga sektorn*. Delegationen skall knytas till civildepartementet. I delegationen skall ingå företrädare för såväl staten som kommunerna och landstingskommunerna. Vidare skall som ledamöter ingå aktiva forskare från olika forskningsområden. Delegationen, som skall biträdas av ett kansli, kommer att arbeta under en försöksperiod av tre år. Medelsbehovet för dess verksamhet under budgetåret 1984/85 beräknas till 1 milj. kr. Föredraganden föreslår därför att civildepartementets kommittéanslag räknas upp med detta belopp.

Delegationens arbetsuppgifter blir att på olika sätt dokumentera och informera om aktuell forskning om den offentliga sektorn, att skapa kontakter mellan forskare och avnämare samt att stimulera till nya forskningsinsatser om aktuella problem. Föredraganden framhåller att delegationen i första hand skall fungera som ett organ för ömsesidigt informationsutbyte mellan de aktiva forskarna och företrädare för den statliga och den kommunala sektorn. Anslagsbeslut och prioriteringar skall däremot inte åvila delegationen utan liksom hittills ankomma på andra organ. Föredraganden finner det väsentligt att delegationen samverkar med bl. a. forskningsorgan och anslagsbeviljande myndigheter.

I motion 1983/84: 2634 (yrkande 30) avvisas förslaget att den nämnda delegationen skall inrättas och att dess verksamhet skall omfatta inte bara forskning kring den kommunala offentliga sektorn utan hela den offentliga sektorn. Specifikt kommunalt orienterad forskning anser emellertid motionärerna angelägen att stimulera och samordna. En arbetsgrupp med denna uppgift föreslås därför i stället bli knuten till forskningsrådsnämnden, som till sig har knutna olika arbetsgrupper med likartade uppgifter. Enligt motion 1983/84: 2615 (yrkande 1 I) är det angeläget att stimulera forskning som kan bidra till att exempelvis fördjupa demokratin. Det anses också angeläget att stimulera forskning som syftar till att utveckla styrningsmetoder för att effektivisera den offentliga sektorn.

Utbildningsutskottet har den 3 april 1984 berett finansutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1983/84: 107 om forskning, bilaga 10, jämte motionerna 1983/84: 2615 yrkande 1 l och 2634 yrkande 30. Yttrandet (FiU 1983/84: 5 y) är fogat som *bilaga 2* till detta betänkande.

Utbildningsutskottet konstaterar att det av propositionen (bil 10 s. 8) framgår att delegationen inrättas på försök under tre år. Föredragande statsrådet anser att det behövs en utvärdering av verksamheten innan ställning tas till en fortsättning efter försöksperioden. Utskottet har mot angiven bakgrund inte något att erinra mot att en delegation av angivet slag inrättas på försök och föreslår att riksdagen avslår motion 1983/84: 2634 yrkande 30.

Utskottet erinrar vidare om att regering och riksdag i samband med 1982 års forskningspolitiska beslut (prop. 1981/82: 106, UbU 1981/82: 37, rskr 1981/82: 397) har utpekat forskning om den offentliga sektorns styrning, ekonomi och förändring som ett prioriterat område. Någon ändring härvidlag föreslås inte. Detta innebär att forskning om bl. a. lednings- och styrningsmetoder för att effektivisera den offentliga sektorn prioriteras. Utskottet förutsätter att arbetet inom ifrågavarande delegation präglas av denna övergripande prioritering utan något särskilt uttalande från riksdagens sida. Då delegationens verksamhet i vad gäller den kommunala delen av den offentliga sektorn enligt föredragande statsrådets eget uttalande skall inriktas på t. ex. frågor som rör folkstyrelsen anser utskottet att önskemålen i motion 1983/84: 2615 yrkande 1 l är tillgodosedda, varför yrkandet bör avslås.

Utskottet föreslår att riksdagen utöver tidigare anvisat belopp till Kommittéer m. m. under trettonde huvudtiteln för budgetåret 1984/85 anvisar 1 000 000 kr. och utan erinran lägger till handlingarna vad föredragande statsrådet i proposition 1983/84: 107 har anfört om forskning om den offentliga sektorn.

Enligt motion 1983/84: 2623 i denna del finns *flera angelägna områden* som – utöver redan prioriterade områden – bör prioriteras från forskningssynpunkt, t. ex. forskning om orsaker till krig, utveckling av produkter för folkflertalet, arbetarnas inflytande över produktionsprocessen, förändring av arbetslivets organisation och könsdiskriminering. I motion 1983/84: 2615 yrkande 1 b i denna del begärs prioritering av bl. a. ekologiskt inriktad forskning och nya teknologier.

Riksdagens beslut år 1982 om vissa prioriterade forskningsområden bygger på ett omfattande utredningsarbete. I en långsiktig planering är det varken rimligt eller möjligt att göra omprioriteringar varje år. Flera av de i motionerna utpekade forskningsområdena täcks f. ö. redan av de prioriteringar som gjorts av riksdagen. Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1983/84: 2615 yrkande 1 b i denna del och 1983/84: 2623 i denna del.

Informationsteknologin utgör enligt propositionen (s. 31–33) sannolikt den viktigaste industriella förnyelsefaktorn de närmaste decennierna. Med informationsteknologi avses den teknik som används för att med hjälp av datateknik och elektronik effektivisera produktion, hantering och utnyttjande av information. Informationsteknologin kan komma att innebära stora omvälvningar för många yrkesgrupper och för människors vardagliga liv. Höga krav måste ställas på att utveckla system som tar till vara de mänskliga kvaliteterna i arbetet och svarar mot människors behov i samhällslivet i övrigt. Denna inriktning är enligt föredragande statsrådets mening förenlig med en industriell expansion.

I propositionen (bil. 5 s. 13–17) redogörs för FRN:s förslag till program för forskning om datateknikens användning. Förslaget är enligt föredragande statsrådet förtjänstfullt, men alltför allmänt hållet för att kunna läggas till grund för beslut om ett forskningsprogram. Statsrådet delar FRN:s uppfattning om behovet av balans mellan satsningar på den rena tekniken och på forskning om förutsättningar av olika slag för datateknikens användning. Det är viktigt att den kunskap som i dag finns om sambandet mellan individen, samhället och datatekniken kan utnyttjas som underlag för kommande beslut om användningen av den nya tekniken. Detta kräver samverkan mellan forskare från olika discipliner. För att stimulera till sådan samverkan beräknas under anslaget Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål 1,5 milj. kr. för forskning om datateknikens användning. Vidare avses en ny professur inrättas inom den temaorienterade forskningen vid universitetet i Linköping inom temat Teknik och social förändring.

Riksdagen bör enligt motion 1983/84: 2615 (yrkande 2 a) begära att regeringen lägger fram ett samlat program för dataforskningen baserat på UHÄ:s förslag. Därmed torde avses det förslag UHÄ förde fram i anslagsframställningen inför budgetåret 1982/83 vilket grundades på förslag från den av UHÄ tillsatta datareferensgruppen (UHÄ-rapport 1981: 16). Det i motionen begärda programmet skall föreläggas riksdagen senast våren 1985. Motionärerna delar föredragande statsrådets uppfattning att det behövs särskilda medel för att stimulera samverkan beträffande dataforskning inom olika discipliner. Riksdagen bör enligt motionen (yrkande 10 i denna del) anvisa 1 milj. kr. för detta ändamål utöver vad som föreslagits i propositionen, dvs. totalt 2,5 milj. kr.

Enligt motion 1983/84: 2633 (yrkande 1) bör riksdagen uttala sig för den inriktning och organisation av dataforskningen som FRN lagt fram i sin rapport och omfördela medel för att göra det möjligt att inrätta tre professorer under anslaget Samhällsvetenskapliga fakulteterna (yrkandena 2 och 3).

Utskottet erinrar om att riksdagen i samband med behandlingen av budgetpropositionen år 1982 fick tillfälle att ta ställning till dåvarande departementschefens uppfattning om UHÄ:s förslag till utbyggnad av da-

taforskningen (UbU 1981/82: 26 p. 9). Riksdagen hade då ingen erinran mot att utbyggnaden med högre tjänster sker i långsammare takt än vad UHÄ och dess datareferensgrupp förutsatt. Samtidigt borde en satsning göras på förstärkta basresurser för dataforskningen. Utskottet förutsätter att UHÄ i sitt fortlöpande arbete med utveckling av dataforskning och datautbildning bearbetar sitt tidigare förslag och t. ex. i anslagsframställningar avger de förslag bearbetningen kan komma att leda till.

Utskottet har intet att erinra mot vad föredragande statsrådet nu anför i den aktuella propositionen om inriktningen av forskningen inom dataområdet. Utskottet anser att de i motion 1983/84: 2633 berörda frågorna om balansen mellan forskning om datateknologin och forskning om dess förutsättningar i relation till samhället och individerna till större delen överensstämmer med vad som anförs i propositionen. Utskottet ser mot den redovisade bakgrunden f. n. inte något behov att av regeringen begära ett program för dataforskningen av de slag som föreslås i motionerna varför riksdagen bör avslå motion 1983/84: 2615 yrkande 2 a och motion 1983/84: 2633 yrkande 1.

Utskottet anser att det är viktigt med en samverkan mellan olika discipliner inom dataforskningen. Frågan om finansieringen av denna samverkan tar utskottet upp i det följande under punkt 14 Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål. Under punkterna 6 Samhällsvetenskapliga fakulteterna, 14 Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål och 18 i vad avser nationell halvledarforskning behandlar utskottet yrkandena 2 och 3 i motion 1983/84: 2633 om finansieringen av tre professorstjänster.

Föredragande statsrådet anför (bil. 5 s. 20–21) att satsningar på nya forskningsområden huvudsakligen bör göras genom s. k. öronmärkning av medel och att högre tjänster bör inrättas först då ett forskningsområde blivit fast etablerat. När det gäller *inrättande av professorstjänster* anses regeringens och riksdagens inrättande av professurer böra bestå *som styrinstrument* i avvaktan på en fortsatt utveckling av fakultetsprogram. Den prövning av ämnesinnehållet för ledigblivande professurer som regelmässigt görs blir med dagens krav på förnyelse genom omprioriteringar av central betydelse. Enligt gällande bestämmelser har UHÄ rätt att medge att ledigblivande tjänst som professor återbesätts med oförändrad benämning och oförändrat ämnesinnehåll. Detta innebär att regering och riksdag endast får möjlighet att ta ställning i de fall UHÄ aktualiserar en förändring. Därför förordar föredragande statsrådet att beslut av UHÄ om återbesättande av ordinarie eller extra ordinarie tjänst som professor skall underställas regeringen för prövning. Riksdagen föreslås godkänna vad som i propositionen har förordats om återbesättande av tjänst som professor.

Enligt motion 1983/84: 2595 (yrkande 8) bör det inte ankomma på regeringen utan på UHÄ att pröva ämnesinnehållet för professurer i samband

med att dessa är aktuella för återbesättande. UHÄ har, menar motionärerna, i egenskap av central utbildningsmyndighet möjlighet att se till att riksintressen tillgodoses.

Utskottet vill med anledning av motionsyrkandet anföra följande. Så länge inriktningen av professorstjänster är det viktigaste styrinstrumentet för forskning som står till förfogande bör regeringen fatta nyssnämnda beslut. Utskottet avstyrker motion 1983/84: 2595 yrkande 8 och föreslår att riksdagen godkänner vad som i propositionen har förordats om återbesättande av tjänst som professor.

Föredragande statsrådet finner det angeläget att regeringen ges möjlighet att inrätta tjänst som professor när det anses önskvärt att få en genom omprövning fastlagd ny inriktning etablerad så fort som möjligt eller när det av t. ex. rekryteringsskäl bedöms som angeläget att tillsätta en ny innehavare på en ledigblivande tjänst i förtid. Kostnaderna för en sådan åtgärd skall då rymmas inom ramen för anvisade medel. Den tid som parallella tjänster får finnas inrättade bör anges särskilt i varje enskilt fall. Om regeringen inrättar en ny tjänst skall samtidigt föreskrivas att den ledigblivande tjänsten skall dras in vid innehavarens avgång.

Utskottet föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att på sätt som föreslagits i propositionen temporärt inrätta tjänst som professor (L 24/26).

I motion 1983/84: 2615 yrkande 1 b anförs att det finns en *ekonomisk obalans mellan grundläggande högskoleutbildning och forskning*.

Utskottet konstaterar att föredragande statsrådet i 1983 års budgetproposition (s. 27) anfört att "besparingar och omprioriteringar inom grundläggande högskoleutbildning i förening med reformsatsningar på forskning och forskarutbildning på sikt kan rubba balansen mellan de båda verksamhetsgrenarna på ett olyckligt sätt". I medelsanvisningarna för budgetåret 1984/85 till den grundläggande högskoleutbildningen har statsrådets uttalande strävan varit att inom oförändrade resursramar motverka en allmän uttunning av resurserna. Mot denna bakgrund utgår utskottet ifrån att dessa frågor kommer att beaktas även i kommande budgetarbete varför motion 1983/84: 2615 yrkande 1 b i denna del bör avslås av riksdagen.

1.13 Hemställan

Åberopande det anförda hemställer utskottet beträffande

Kvalitet i forskning och utvecklingsarbete

1. att riksdagen beträffande riktlinjer för kvalitet i forskning och utvecklingsarbete avslår motion 1983/84: 2623 i denna del,
2. att riksdagen beträffande fasta ledamöter i betygsnämnd med avslag på motion 1983/84: 2595 yrkande 6 godkänner vad som förordats i proposition 1983/84: 107.

3. att riksdagen beträffande betygsnämndernas sammansättning godkänner vad utskottet med anledning av proposition 1983/84: 107 samt motionerna 1983/84: 2615 yrkande 1 i och 1983/84: 2634 yrkande 19 har förordat.
4. att riksdagen beträffande motivering av betygsnämndernas beslut med avslag på motion 1983/84: 2634 yrkande 8 godkänner vad som har förordats i proposition 1983/84: 107.

Forskarrekrytering

5. att riksdagen beträffande förkunskapskrav för antagning till forskarutbildning avslår motion 1983/84: 2634 yrkande 13.
6. att riksdagen beträffande ämnesfördjupningar på allmänna utbildningslinjer avslår motion 1983/84: 2615 yrkande 1 c i denna del.
7. att riksdagen beträffande examensbenämning för studier inom de förutvarande filosofiska fakulteternas ämnesområden avslår motionerna 1983/84: 514 yrkande 7 och 1983/84: 2615 yrkande 1 c i denna del.
8. att riksdagen beträffande vissa frågor om studiefinansieringen inom forskarutbildningen avslår motionerna 1983/84: 2595 yrkandena 3 och 7, 1983/84: 2615 yrkande 1 j och 1983/84: 2634 yrkande 7.
9. att riksdagen godkänner vad som har förordats i proposition 1983/84: 107 om upphävande av åldersgräns för erhållande av utbildningsbidrag för doktorander.
10. att riksdagen godkänner vad som i proposition 1983/84: 107 har förordats i fråga om placering av doktorandtjänst.
11. att riksdagen beträffande ersättning för framställning av doktorsavhandling avslår motion 1983/84: 1719.
12. att riksdagen beträffande doktorsexamen som privatist avslår motion 1983/84: 2634 yrkande 14.
13. att riksdagen beträffande extra medel till doktorandtjänster och postdoktorala stipendier avslår motionerna 1983/84: 2595 yrkande 5 och 1983/84: 2634 yrkandena 6, 10 i denna del samt 11 och 12.
14. att riksdagen beträffande jämställdhetsplaner avslår motion 1983/84: 2634 yrkande 21.
15. att riksdagen beträffande klassmässig jämställdhet avslår motion 1983/84: 2623 i denna del.
16. att riksdagen beträffande licentiatexamen m. m. avslår motionerna 1983/84: 2016 yrkande 43, 1983/84: 2615 yrkande 1 d och 1983/84: 2634 yrkande 16.
17. att riksdagen beträffande vissa fördjupningskurser avslår motion 1983/84: 2615 yrkande 1 e.

Forskarutbildningens meritvärde

18. att riksdagen beträffande forskarutbildningens meritvärde med avslag på motionerna 1983/84: 2595 yrkande 4 och 1983/84: 2634 yrkande 9 i motsvarande delar lägger till handlingarna vad som anförts i proposition 1983/84: 107,
19. att riksdagen beträffande lektorstjänster i gymnasieskolan avslår motionerna 1983/84: 2595 yrkande 4 och 1983/84: 2634 yrkande 9 i motsvarande delar,
20. att riksdagen beträffande meritvärde för arbete med forskningsinformation avslår motion 1983/84: 2615 yrkande 1 n,

Arbetsvillkoren för forskare inom högskolan

21. att riksdagen beträffande högskolornas anslagsframställning avslår motion 1983/84: 514 yrkande 8,
22. att riksdagen beträffande universitetsinstitutionernas anslagssystem avslår motion 1983/84: 2615 yrkande 1 h,
23. att riksdagen beträffande fleråriga planeringsramar för utbildning och forskning inom högskolan avslår motion 1983/84: 2634 yrkande 5,
24. att riksdagen beträffande ändrade beslutsformer vid universitetsinstitutionerna avslår motion 1983/84: 2623 i denna del,
25. att riksdagen beträffande ändrad tjänsteorganisation för högskolan avslår motionerna 1983/84: 2016 yrkande 32 och 1983/84: 2634 yrkande 15,
26. att riksdagen beträffande forskarlönerna avslår motion 1983/84: 2595 yrkande 2,

Samspelet mellan sektorsforskning och grundläggande forskning inom högskolan

27. att riksdagen beträffande sektorsforskning m. m. avslår motionerna 1983/84: 2595 yrkande 10, 1983/84: 2615 yrkandena 1 f och 1 o, 1983/84: 2623 i denna del och 1983/84: 2634 yrkandena 1, 3 och 4,

Samverkan mellan näringslivet och statlig forskningsverksamhet

28. att riksdagen beträffande samverkan mellan högskolan och näringslivet m. m. avslår motion 1983/84: 2623 i denna del,
29. att riksdagen beträffande översyn av stiftelser för forsknings-samverkan avslår motion 1983/84: 2634 yrkande 20,

Kostnadstäckning och kostnadsfördelning av externt finansierad forskning

30. att riksdagen beträffande externt finansierad forskning avslår motionerna 1983/84: 446, 1983/84: 1241, 1983/84: 2615 yrkande 1 g och 1983/84: 2627 yrkande 1,

31. att riksdagen beträffande lokalkostnadsersättningen vid externt finansierad forskning vid undervisningssjukhus avslår motion 1983/84: 2312.

Högskolans kontaktorganisation, nyttjarinformation om forskning, mindre högskoleenheters kontakt med forskning

32. att riksdagen beträffande översyn av nyttjarinformation om forskning avslår motion 1983/84: 2615 yrkande 1 m.
33. att riksdagen beträffande viss utlokalisering av verksamhet vid universitetet i Lund m. m. avslår motion 1983/84: 1095 yrkandena 1 i denna del och 2.
34. att riksdagen beträffande informationsutbyte mellan högskola och näringsliv i Stockholmsregionen avslår motion 1983/84: 2502.
35. att riksdagen beträffande forskning vid de mindre högskoleenheterna avslår motionerna 1983/84: 2607, 1983/84: 2608, 1983/84: 2615 yrkandena 3, 5, 6, 7 i denna del, 8 och 9 i denna del, 1983/84: 2627 yrkande 2 och 1983/84: 2634 yrkande 17.
36. att riksdagen beträffande satsning på FoU-verksamhet i Karlstad avslår motionerna 1983/84: 2042, 1983/84: 2304 yrkande a och 1983/84: 2602.
37. att riksdagen beträffande stöd till glesbygdsvetenskapen avslår motion 1983/84: 1740 yrkande 2.
38. att riksdagen beträffande FoU-verksamhet i Jönköping avslår motion 1983/84: 2619.

Internationella kontakter

39. att riksdagen beträffande högskolans internationalisering avslår motion 1983/84: 2016 yrkande 31.

Litteraturförsörjning, ansvarsbibliotek m. m.

40. att riksdagen godkänner de i proposition 1983/84: 107 förordade riktlinjerna för ansvarsbibliotek.

Fördelning av resurser och vissa prioriteringsfrågor i övrigt

41. att riksdagen beträffande insatser för humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning avslår motionerna 1983/84: 2595 yrkande 11, 1983/84: 2601 yrkande 1, 1983/84: 2623 i denna del, 1983/84: 2627 yrkande 9 och 1983/84: 2634 yrkandena 2 samt 10 i denna del, 24 och 25.
42. att riksdagen med avslag på motion 1983/84: 2610 utan erinran lägger till handlingarna vad som i proposition 1983/84: 107 anförts om jämställdhetsforskningen.
43. att riksdagen med bifall till proposition 1983/84: 107 och med avslag på motionerna 1983/84: 2615 yrkande 1 i denna del och

- 1983/84:2634 yrkande 30 i denna del utan erinran lägger till handlingarna vad som i propositionen anförts om forskning om den offentliga sektorn,
44. att riksdagen med bifall till proposition 1983/84: 107 och motionerna 1983/84:2615 yrkande 1 i i denna del och 1983/84: 2634 yrkande 30 i denna del, utöver tidigare anvisat anslag om 10601 000 kr., till *Kommittéer m. m.* under trettonde huvudtiteln för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.,
  45. att riksdagen beträffande angelägna områden som bör prioriteras avslår motionerna 1983/84: 2615 yrkande 1 b i denna del och 1983/84: 2623 i denna del,
  46. att riksdagen beträffande uttalande om ett program för dataforskningen avslår motionerna 1983/84: 2615 yrkande 2 a och 1983/84: 2633 yrkande 1,
  47. att riksdagen beträffande återbesättande av tjänst som professor med avslag på motion 1983/84: 2595 yrkande 8 godkänner vad som har förordats i proposition 1983/84: 107,
  48. att riksdagen bemyndigar regeringen att inrätta tjänst som professor (L 24/26) på sätt som föreslagits i proposition 1983/84: 107,
  49. att riksdagen beträffande obalans mellan grundläggande högskoleutbildning och forskning avslår motion 1983/84: 2615 yrkande 1 b i denna del.

2 Forskningsanknytning av grundläggande högskoleutbildning och konstnärligt utvecklingsarbete (bil. 5 s. 72–75)

Under anslaget Forskningsanknytning av grundläggande högskoleutbildning och konstnärligt utvecklingsarbete begärs riksdagens bemyndigande att inrätta dels en tjänst som professor (Lp 24/26) i fotografi vid universitetet i Göteborg som ett led i den successiva uppbyggnaden av detta ämne där, dels en tjänst som professor (Lp 24/26) i pianospelning vid musikhögskolan i Stockholm när en personlig tjänst som professor i kördirigering upphör.

Utskottet tillstyrker att regeringen får bemyndigande att inrätta dessa båda tjänster.

Utskottet tillstyrker också den föreslagna ändrade benämningen av en tjänst vid musikhögskolan i Stockholm som professor i komposition, instrumentation och formlära till tjänst i komposition.

De båda tillstyrkta tjänsterna som professor har föreslagits av UHÄ i anslagsframställningen för budgetåret 1984/85. UHÄ har föreslagit ytterligare två tjänster. Den ena av dem avser en tjänst som professor (Lp 24/26) i keramik och glas vid konstfackskolan i Stockholm. Denna tjänst bör enligt motion 1983/84: 2606 inrättas budgetåret 1984/85 i enlighet med UHÄ:s

förslag. Motionären föreslår att den nuvarande tjänsten som huvudlärare i ämnet keramik och glas ersätts med tjänsten som professor, när innehavaren av huvudlärartjänsten lämnar sin tjänst. Merkostnaden för tjänsten som professor beräknas av motionären till 50 000 kr.

Utskottet anser att det är viktigt att den successiva uppbyggnaden av resurser för konstnärligt utvecklingsarbete fortsätter. Därför tillstyrker utskottet yrkandet i motion 1983/84: 2606 om att även en tredje av de av UHÄ föreslagna professurerna (Lp 24/26) inrättas den 1 juli 1984, nämligen den i keramik och glas vid konstfackskolan. Professuren bör, liksom övriga inom det konstnärliga området, tillsättas av regeringen med en förordnandetid på tio år och vara förenad med konstnärligt utvecklingsarbete. Samtidigt som denna tjänst inrättas bör tjänsten som huvudlärare i ämnet keramik och glas vid konstfackskolan dras in. Medel beräknade under anslaget Utbildning för kultur- och informationsyrken för denna huvudlärartjänst bör i stället användas för professuren. Under nu förevarande anslag bör dessutom i enlighet med motion 1983/84: 2606 beräknas 50 000 kr. för de merkostnader som uppstår för professuren i förhållande till kostnaderna för huvudlärartjänsten. Följande budgetår bör hela kostnaden beräknas under samma anslag. Utskottet förutsätter att konstfackskolan inom ramen för sina resurser kan omfördela medel till den undervisning som hittills fallit på huvudläraren och som inte ryms inom tjänsten som professor.

I motion 1983/84: 2597 redovisas att utbildnings- och forskningsverksamhet i byggnadsrestaurering bedrivits vid konsthögskolans arkitekturskola sedan budgetåret 1981/82 med dels medel från byggnadsforskningsrådet (BFR), dels medel som UHÄ disponerat. Utbildningen är en påbyggnadsutbildning för arkitekter. BFR har anvisat medel för treårsperioden 1981/82–1983/84 och enligt motionen ställt i utsikt stöd under ännu ett år, nämligen 1984/85. UHÄ har begärt medel till permanentning av utbildningsverksamheten i anslagsframställningarna under den senaste fyraårsperioden. Motionärerna anser det utomordentligt angeläget att verksamheten som pågått under snart tre år kan permanentas och att medel både för utbildningen och för den av BFR bekostade verksamheten fortsättningsvis anvisas under sektorsanslaget, då BFR:s stöd upphör efter 1984/85. Motionärerna hänvisar därvid bl. a. till vad som anförts i riksdagens kulturutskotts betänkande KrU 1983/84: 7 och till uttalanden av chefen för bostadsdepartementet i den nu aktuella propositionen om behovet av ett ökat kunnande i restaureringsfrågor.

Den nu sedan tre år etablerade verksamheten vid konsthögskolan beträffande restaureringskonst är av stor betydelse för att få fram vidareutbildade arkitekter kunniga i restaureringskonst. Riksdagen har tidigare i år tillstyrkt att en konservatorsutbildning inrättas. Denna avser emellertid inte vård av byggnader. Här har konsthögskolans nu aktuella verksamhet en viktig uppgift att fylla bl. a. för kulturminnesvården och inför de för-

nyelseprogram för bostadsbebyggelsen som nu skall genomföras. Utskottet har emellertid inte underlag för att nu bedöma motionens yrkande om inrättande av en tjänst som professor budgetåret 1985/86 kombinerat med permanentning av utbildningen i form av en linje. Utskottet förutsätter att dessa frågor, bl. a. frågan om överföring av medlen för tjänsten från BFR till konsthögskolan, kommer att belysas i kommande budgetarbete och föreslår att riksdagen avslår motion 1983/84: 2597.

Utskottet har i övrigt inte något att erinra mot medelsberäkningarna under anslaget och hemställer

1. att riksdagen bemyndigar regeringen att inrätta tjänster som professor (Lp 24/26) i fotografi vid universitetet i Göteborg och i pianospelning vid musikhögskolan i Stockholm i enlighet med vad som förordats i proposition 1983/84: 107,
2. att riksdagen bemyndigar regeringen att ändra benämningen på en tjänst som professor (Lp 24/26) vid musikhögskolan i Stockholm i enlighet med vad som förordats i proposition 1983/84: 107.
3. att riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2606 i denna del bemyndigar regeringen att inrätta en tjänst (Lp 24/26) som professor i keramik och glas vid konstfackskolan den 1 juli 1984 i enlighet med vad utskottet förordat.
4. att riksdagen beträffande permanentning av verksamheten i restaureringskonst vid konsthögskolan i Stockholm avslår motion 1983/84: 2597.
5. att riksdagen till *Forskningsanknytning av grundläggande högskoleutbildning samt konstnärligt utvecklingsarbete* med bifall till motion 1983/84: 2606 i denna del och med anledning av proposition 1983/84: 107 för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 15 286 000 kr.

3 Humanistiska fakulteterna (bil. 5 s. 75—79)

Regeringen begär bemyndigande att vid de humanistiska fakulteterna inrätta tre tjänster som professor (L 24/26), nämligen en i musikvetenskap vid universitetet i Lund, en i historia, särskilt de svenska folkrörelsernas historia, vid universitetet i Uppsala samt en i talfysiologi och talperception vid universitetet i Stockholm. De båda sistnämnda professurerna skall finansieras genom överföring av medel från humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR). Vidare föreslås att anslaget till humanistiska fakulteterna skall räknas upp med 12 367 000 kr. till 161 678 000 kr. budgetåret 1984/85.

I motion 1983/84: 2618 yrkas att den föreslagna professuren i musikvetenskap skall placeras i Stockholm. Som motiv anförs bl. a. att det finns en betydligt bredare bas av studerande för forskarutbildning i Stockholm än i

Lund och att det i Stockholm för musikforskare finns en rad arbets- och samarbetsmöjligheter med centrala musikinstitutioner, bibliotek och arkiv som saknas i Lund.

Utskottet konstaterar att det f. n. finns två professurer i musikvetenskap, en vid universitetet i Göteborg och en vid universitetet i Uppsala. Med hänvisning till att professuren i musikvetenskap i Uppsala f. n. innefattar viss undervisningsskyldighet vid universitetet i Stockholm tillstyrker utskottet att den nya professuren i musikvetenskap inrättas vid universitetet i Lund och avstyrker motion 1983/84: 2618.

Utskottet har inte heller något att erinra mot regeringens förslag om inrättandet av en professur i historia vid universitetet i Stockholm och en professur i talfysiologi och talperception vid universitetet i Stockholm.

I motionerna 1983/84: 2600, 1983/84: 2627 (yrkande 3) och 1983/84: 2638 yrkas med hänvisning till förslag från universitets- och högskoleämbetet (UHÄ), att en professur i litteraturvetenskap med speciell inriktning på kvinnolitteratur skall inrättas vid universitetet i Göteborg fr. o. m. budgetåret 1984/85. Som motiv anförs bl. a. att de kvinnohistoriska samlingarna finns vid universitetsbiblioteket i Göteborg och att behovet av ökade resurser för undervisning och forskning i kvinnolitteratur är stort.

Utskottet vill erinra om att kvinnoforskning är ett relativt nytt område. Med hänsyn därtill bör i första hand forskartjänster på mellannivå inrättas. Detta blir möjligt med det resurstillskott som regeringen föreslagit för jämställdhetsforskning under anslaget Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet. Utskottet avstyrker därför motionerna 1983/84: 2600, 1983/84: 2627 yrkande 3 och 1983/84: 2638.

Ett yrkande i motion 1983/84: 2615 (yrkande 5) att anslaget till humanistiska fakulteterna skall reduceras med 800 000 kr. som bidrag till finansiering av forskningsprojekt vid mindre högskolor avstyrks av utskottet under punkt 1 avsnittet 1.9 som bl. a. handlar om mindre högskoleenheters kontakt med forskning.

I motion 1983/84: 2634 (yrkande 24) framfört förslag om ytterligare 10 milj. kr. till de humanistiska fakulteterna behandlas under punkt 1 avsnittet Fördelning av resurser och vissa prioriteringsfrågor i övrigt (s. 49–52).

Utskottet har ingen erinran mot vad som i övrigt i proposition 1983/84: 107 anförts under anslaget samt föreslår att riksdagen godkänner medelsberäkningen och till Humanistiska fakulteterna för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 161 678 000 kr.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med bifall till proposition 1983/84: 107 och med avslag på motion 1983/84: 2618 bemyndigar regeringen att inrätta tjänst (L 24/26) som professor i musikvetenskap i enlighet med vad som förordats i propositionen,
2. att riksdagen beträffande tjänst (L 24/26) som professor i littera-

- turvetenskap med speciell inriktning på kvinnolitteratur avslår motionerna 1983/84:2600, 1983/84:2627 yrkande 3 och 1983/84:2638.
3. att riksdagen bemyndigar regeringen att inrätta tjänster (L 24/26) i övrigt som professor vid de humanistiska fakulteterna i enlighet med vad som förordats i proposition 1983/84: 107,
  4. att riksdagen till *Humanistiska fakulteterna* med bifall till proposition 1983/84: 107 för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 161 678 000 kr.

4 Teologiska fakulteterna (bil. 5 s. 79–81)

Under anslaget Teologiska fakulteterna föreslår regeringen att två personliga professurer vid universitetet i Lund i samband med innehavarnas avgång skall ersättas med tjänster på mellannivå inom i första hand islamologi. Vidare föreslås att anslaget till teologiska fakulteterna skall räknas upp med 806 000 kr. till 12 080 000 kr. för budgetåret 1984/85.

I motion 1983/84: 2601 (yrkande 2) anförs bl. a. att det i en tid av nyandlighet och ökat inflytande från andra religioner är väsentligt att vi fördjupar vår förståelse för det kristna arvet. Motionärerna yrkar med hänvisning härtill att riksdagen beslutar att professurerna i kristendomens idéhistoria och urkristendomens litteratur vid Lunds universitet skall återbesättas.

Utskottet konstaterar att de två aktuella professurerna vid universitetet i Lund är personliga tjänster och därför formellt inte kan återbesättas. Utskottet räknar med att förståelsen för och kunskaperna om kristendomen kan utvecklas inom ramen för den verksamhet som bedrivs med andra befintliga professurer och mellantjänster vid de teologiska fakulteterna. Utskottet delar regeringens uppfattning att kunskaper som rör islamologi och därmed arabvärlden bör stärkas genom inrättande av tjänster på mellannivå, i första hand inom islamologi. I linje därmed avstyrks motion 1983/84: 2601 yrkande 2.

Utskottet har ingen erinran mot vad som i övrigt i proposition 1983/84: 107 anförts under anslaget Teologiska fakulteterna samt föreslår att riksdagen godkänner medelsberäkningen och till Teologiska fakulteterna för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 12 080 000 kr.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen beträffande omvandling av två personliga professurer i teologiska ämnen till tjänster (L 24/26) som professor avslår motion 1983/84:2601 yrkande 2,
2. att riksdagen till *Teologiska fakulteterna* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 12 080 000 kr.

5 Juridiska fakulteterna (bil. 5 s. 81–82)

Regeringens förslag avseende de juridiska fakulteterna innebär en uppräkning av anslaget med 1 244 000 kr. till 15 511 000 kr. för budgetåret 1984/85. Av beloppet utgör 282 000 kr. en allmän förstärkning av basresurserna.

I motion 1983/84: 2313 anförs att man bör förstärka den forskning som avser socialförvaltningsrätt. Riksdagen bör därför hos regeringen begära en översyn av nuvarande forskning inom området socialrätt i syfte att anpassa forskningens krav och omfattning till de förändringar som uppkommit till följd av den nya lagstiftningen på det sociala området.

Forskningens inriktning och omfattning styrs primärt av de bedömningar som görs av forskningsråden och universitets- och högskoleämbetet, som kan föreslå ändring i forskartjänsternas innehåll till regeringen. Inför 1984 års forskningspolitiska proposition har en kartläggning av sektorsmyndigheternas bedömning av forskningsbehovet genomförts. UHÄ har gjort en sammanställning av sektorsmyndigheternas långtidsbedömningar tillsammans med högskolornas bedömda forskningsbehov.

Med hänvisning till att en kartläggning av forskningsbehovet genomförts och att en förstärkning av bl. a. rättsvetenskaplig forsknings basresurser ingår i UHÄ:s långsiktiga plan anser utskottet att motionens syfte är tillgodosett och avstyrker därför motion 1983/84: 2313.

Utskottet, som inte har något att erinra mot medelsberäkningen, hemställer

1. att riksdagen beträffande översyn av forskningen inom området socialrätt avslår motion 1983/84: 2313,
2. att riksdagen till *Juridiska fakulteterna* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 15 511 000 kr.

6 Samhällsvetenskapliga fakulteterna (bil. 5 s. 83–90)

Anslaget Samhällsvetenskapliga fakulteterna avser, förutom samhällsvetenskaplig forskning och forskarutbildning vid universiteten och högskolan för lärarutbildning i Stockholm, vissa medel för jämställdhetsforskning samt medel för demografiska databasen i Haparanda.

Regeringen begär bemyndigande att inrätta fyra tjänster som professor, nämligen en i administrativ databehandling vid universitetet i Lund, en i statsvetenskap med inriktning mot offentlig förvaltning i Göteborg, en i försäkringsrätt samt en i försäkringsmatematik och matematisk statistik, de båda sistnämnda i Stockholm hittills delvis bekostade med fondmedel. Regeringen begär vidare bemyndigande att ändra benämningen av fyra tjänster som professor (L 24/26), nämligen för en tjänst vid vartdera universitetet i Stockholm och Lund från tillämpad psykologi till klinisk psyko-

logi, för en tjänst i Umeå från statskunskap till statsvetenskap och för en tjänst i Stockholm från statistik, särskilt offentlig statistikproduktion, till statistik med inriktning mot allmän statistikproduktion. Med den sistnämnda tjänsten skall följa skyldighet att förlägga 20% av tjänstgöringen till statistiska centralbyrån. Vidare föreslås att anslaget till samhällsvetenskapliga fakulteterna skall räknas upp med 14 306 000 kr. till 187 494 000 kr. för budgetåret 1984/85. Av beloppet utgör 1 840 000 kr. en allmän förstärkning av basresurserna.

I motion 1983/84: 2633 (yrkande 2) yrkas att tre tjänster som professor skall inrättas för *forskning inom dataområdet*, en med beteendevetenskaplig inriktning, en med organisationsteoretisk inriktning samt en med samhällsekonomisk inriktning mot områdena produktivitet, sysselsättning, arbetslöshet och yrkesstrukturer. De nya tjänsterna, vissa mellantjänster och kringtjänster beräknas kosta 2,5 milj. kr. De föreslås bli finansierade genom vissa omfördelningar av medel (1983/84: 2633 yrkande 3 c).

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det finns ett stort behov av forskning om datateknikens användning. Regeringen föreslår att en professur i administrativ databehandling inrättas vid universitetet i Lund den 1 juli 1984. Därmed kan ämnet bli företrätt vid samtliga universitet med forskningsresurser inom samhällsvetenskaplig fakultet. Vidare föreslår regeringen i syfte att öka kunskapen om sambandet mellan individen, samhället och datatekniken att 1,5 milj. kr. anslås under Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål för att stimulera till samverkan mellan forskare från skilda discipliner. Därutöver har regeringen under anslaget Temaorienterad forskning beräknat medel för en tjänst som professor inom temat Teknik och social förändring vid universitetet i Linköping. Såsom angetts i propositionen (bil. 5 s. 15 f.) bedrivs forsknings- och utvecklingsprogram avseende arbetsmiljö, arbetsorganisation, systemutvecklingsmetoder, informationsteknologi m. m. med anknytning till datorisering inom ramar av sammanlagt 150 milj. kr. per år.

Med hänsyn till de stora statliga insatser som redan görs i fråga om forskning om datateknikens användning och effekter bedömer utskottet det f. n. inte möjligt att satsa ytterligare medel på fasta forskningsresurser i form av professorer. Utskottet avstyrker därför motion 1983/84: 2633 yrkandena 2 och 3 c.

I motion 1983/84: 2595 hävdas att de *ekonomiska institutionerna* som en följd av det ökade antalet platser i den ekonomiska grundutbildningen blivit hårt ansträngda. Antalet forskarstuderande har också ökat. Förutom forskartjänster på mellannivå, som föreslås i propositionen, finns det behov av ytterligare högre tjänster för att forskningens kvalitet skall kunna upprätthållas. Motionärerna yrkar att riksdagen hos regeringen begär förslag i kommande budgetproposition om förstärkning av forskningsorganisationen inom nationalekonomi och företagsekonomi (yrkande 9).

Det finns f. n. vid universiteten tolv professurer i nationalekonomi, tolv i företagsekonomi och en i regionalekonomi. Dessutom finns det professurer i dessa ämnen vid Handelshögskolan i Stockholm. Enligt vad som föreslås i propositionen (bil. 5 s. 89) och som utskottet tillstyrker, tillförs Stockholms universitet fr. o.m. budgetåret 1984/85 medel som skall göra det möjligt att tillsätta en professur i nationalekonomi, särskilt den offentliga förvaltningens ekonomi, en tjänst som hållits vakant sedan den inrättades år 1982. Utskottet finner det inte möjligt att vid den nödvändiga avvägningen av forskningsresurserna för de ekonomiska ämnena mot andra angelägna forskningsbehov inom den samhällsvetenskapliga fakulteten nu förorda en ytterligare förstärkning i enlighet med vad motionärerna yrkar. Utskottet avstyrker därför motion 1983/84: 2595 yrkande 9.

I motion 1983/84: 1684 anförs att behandlingen av *säkerhetspolitiken* vid svenska universitet är otillräcklig, vilket på sikt kan medföra betydande problem, bl. a. för rekryteringen till den del av statsförvaltningen som har att svara för säkerhetspolitiska analyser. Vidare riskeras utarmning av den offentliga debatten i säkerhetsfrågor. De två professurer i freds- och konfliktforskning som inrättats under senare år har fått sådant ämnesinnehåll att de inte avser mer klassiskt säkerhetspolitiska frågeställningar. Mot den bakgrunden yrkas att riksdagen beslutar att inrätta professurer i säkerhetspolitik vid universiteten i Lund och Stockholm.

Utskottet delar den uppfattning om betydelsen av forskning och studier kring problem av betydelse för svensk utrikespolitik, särskilt neutralitetspolitiken och principer för internationell säkerhet, som föredragande statsrådet ger uttryck för i propositionen (bil. 1 s. 4–5) och som också motionären ansluter sig till. Utskottet konstaterar dock att en stor del av forskningen på det säkerhetspolitiska området i Sverige bedrivs inom särskilda institut som utrikespolitiska institutet, försvarets forskningsanstalt och Stockholms internationella fredsforskningsinstitut. Dag Hammarskjölds professur i freds- och konfliktforskning vid universitetet i Uppsala har vidare med ämnesinnehållet konfliktteori och krigsorsaksproblematik sådan inriktning att den kan bidra till fördjupade kunskaper i säkerhetspolitiska frågor. Med hänsyn till det anförda och till att erfarenheterna av de nyligen inrättade två professurerna i freds- och konfliktforskning bör avvaktas innan ytterligare professurer inrättas på detta område avstyrker utskottet motion 1983/84: 1684.

I motion 1983/84: 2615 hävdas att den *utrikespolitiska forskningen* uppvisar en splittrad bild och att en översyn av detta forskningsområde borde ha redovisats i proposition 1983/84: 107. Motionärerna yrkar att riksdagen hos regeringen begär en översyn av forskningsverksamheten inom det utrikespolitiska området (yrkande 16). I samma motion anförs att det bör upprättas samordnade forskningsprogram som täcker språk, kultur, samhällsförhållanden och religion i områden som kan utvecklas till betydelsefulla

marknader för svensk export eller är viktiga för svenskt utvecklingssamarbete (yrkande 1 k). Vidare anføres att det saknas en samlad uppfattning om hur vår forskning, vår teknik och vårt näringsliv mera systematiskt skall sättas in eller utvecklas för att tillgodose de mest angelägna biståndsbehoven och medverka till ett effektivt utnyttjande av u-landsbiståndet (yrkande 15).

Utskottet konstaterar beträffande översyn av den utrikespolitiska forskningen (yrkande 16), områdesforskning (yrkande 1 k) och biståndsforskning (yrkande 15) att en kartläggning av forskningsbehoven gjorts av UHÄ inför arbetet med 1984 års proposition om forskning. Bland de frågor som till följd därav prioriterats för förstärkning nämns internationella frågor, områdesstudier och u-landsforskning. Ansvaret för planeringen av u-landsforskningen ligger främst hos styrelsen för u-landsforskning (SAREC). Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1983/84: 2615 yrkandena 1 k, 15 och 16.

I motion 1983/84: 1257 anføres att det med tanke på det svenska u-landsbiståndets omfattning synes angeläget att bygga upp den ekonomiska forskningskompetensen i *utvecklingsekonomi*. En professur i utvecklingsekonomi bör inrättas antingen vid universitetet i Lund eller Göteborg och bekostas med medel från biståndsbudgeten.

Utskottet konstaterar att den nyligen inrättade professuren i freds- och konfliktforskning vid universitetet i Göteborg har fått en inriktning mot internationella utvecklings- och resursproblem. Med hänsyn därtill avstyrker utskottet motion 1983/84: 1257.

En omfördelning av resurserna för *massmedieforskning* så att en professur i ämnet kan inrättas vid universitetet i Lund yrkas i motion 1983/84: 2612. Som motiv anføres att stora forskningsprojekt rörande bl. a. effekterna av den nya informationsteknologin, som bedrivs i Lund, i längden inte kan fortgå utan det stöd som en professorstjänst innebär. En koncentration av satsningen på massmedieforskningen så att tilldelningen till Lund blir ungefär lika stor som tidigare, dvs. 110 000 kr., skulle göra det möjligt att med tillskott av lokala medel där inrätta en extra professur.

Utskottet konstaterar att ingenting hindrar att universitetet i Lund inom ramen för den samhällsvetenskapliga fakultetens resurser prioriterar en extra professur i massmedieforskning. Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet motion 1983/84: 2612.

I motion 1983/84: 2627 anføres att det är viktigt att *barnomsorgspedagogiken* utvecklas och det yrkas att, som ett led i detta arbete, en professur i pedagogik med inriktning mot den samhälleliga barnomsorgen skall inrättas vid universitetet i Göteborg (yrkande 5). Vidare bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna att en satsning bör göras på pedagogiskt och metodiskt *utvecklingsarbete rörande handikapphjälpmedel* och dess användare (yrkande 6). Medel för föreslagna åtgärder, ca 1 milj. kr., skall

erhållas genom omföring av medel från Tekniska fakulteterna (yrkandena 7 och 8).

Utskottet konstaterar att regeringen i propositionen (bil. 5 s. 3) prioriterat inrättande av mellantjänster framför nya professorer. Det finns dock ingenting som hindrar att man lokalt inrättar en extra professur med särskild inriktning. Vad gäller pedagogiskt och metodiskt utvecklingsarbete kan, såsom framgår av propositionen, nämnas att humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet redan under innevarande budgetår satsat 300 000 kr. inom delområdet Teknisksamhället och de handikappade. Med stöd av vad som anförts avstyrker utskottet motion 1983/84: 2627 yrkandena 5 och 6. Som följd därav avstyrks också yrkandena 7 och 8 i samma motion.

I motion 1983/84: 1729 hävdas att den *pedagogiska forskningen på yrkesutbildningens område* snabbt bör förstärkas. Regeringen bör ge UHÄ i uppdrag att undersöka möjligheterna att omprioritera resurserna så att detta kan uppnås, t. ex. genom att inrätta en professur i ämnet liksom att ändra forskningsinriktningen på en redan befintlig professur när vakans uppstår.

Utskottet finner det i och för sig angeläget med en förstärkning av det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet på yrkesutbildningens område men anser att riksdagen inte nu har underlag för att ta ställning i frågan. Det ankommer på UHÄ att kartlägga forskningsbehovet och komma med därav föranledda förslag. Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet motion 1983/84: 1729.

I motion 1983/84: 1705 redovisas *alkoholens ekonomiska skadeverkningar* som drabbar inte bara enskilda människor utan också företag och inte minst den offentliga sektorn. Alkoholforskningen bör bl. a. belysa vilka kostnader alkoholen för med sig och vilka effekter olika alkoholpolitiska åtgärder medför liksom ge kunskap om hur ekonomiska faktorer påverkar alkoholkonsumtionens storlek och fördelning. Motionären yrkar att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om ökat stöd till alkoholforskningen.

Utskottet delar motionärens uppfattning att alkoholforskningen är ett viktigt område och att det är angeläget att alkoholpolitiska åtgärder baseras på ett gott kunskapsunderlag om hur ekonomiska faktorer påverkar alkoholkonsumtionens storlek och fördelning. Utskottet konstaterar att det finns en professur i sociologisk alkoholforskning vid universitetet i Stockholm. I proposition 1983/84: 107 (bil. 3) framhålls att det är viktigt att också bakomliggande orsaker till bl. a. alkoholmissbruk kan angripas och att forskningsverksamheten på detta område gäller såväl långsiktiga förändringar av grundläggande samhällsförhållanden som konkreta åtgärder som kan ge effekt även på kort sikt. Delegationen för social forskning stöder flera projekt inom alkoholforskningen – projekt som även behand-

lar ekonomiska aspekter – och avser att initiera forskning i hälsoekonomi. Forskningsrådsnämnden har ambitioner att stödja alkoholforskningsprojekt med bl. a. tvärvetenskaplig och samhällsvetenskaplig inriktning. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1983/84: 1705.

Utskottet har under punkt 1 avsnittet om högskolans kontaktorganisation, nyttjarinformation om forskning, mindre högskoleenheters kontakt med forskning, avstyrkt motion 1983/84: 2615 i vad den avser minskning av förevarande anslag till förmån för forskning vid de mindre högskoleenheterna.

I motion 1983/84: 2634 (yrkande 25) framfört förslag om ytterligare 10 milj. kr. till de samhällsvetenskapliga fakulteterna behandlas under punkt 1 avsnittet Fördelning av resurser och vissa prioriteringsfrågor i övrigt.

Utskottet har ingen erinran mot vad som i övrigt i proposition 1983/84: 107 anförts under anslaget samt föreslår att riksdagen godkänner medelsberäkningen och till Samhällsvetenskapliga fakulteterna för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 187 494 000 kr.

I propositionen (bil. 7 s. 12–15) belyses bakgrunden till *invandrarforskningen* samt dess utveckling, omfattning och karaktär. Vidare redovisas resultaten av en undersökning avseende olika forskningsområden som särskilt uppgetts vara av intresse. En prioriteringsdiskussion pågår inom delegationen för invandrarforskning, som beräknas redovisa resultaten under innevarande år.

Föredragande statsrådet framhåller att följande forskningsområden förtjänar särskild uppmärksamhet under planeringsperioden, nämligen

- statistik – demografisk kunskap,
- kulturyttringar och etnisk pluralism,
- etniska gruppers rättsställning, medborgarfrågor och invandringens betydelse i övrigt för det internationella samarbetet,
- familje-, generations- och uppväxtförhållanden,
- de invandrade gruppernas arbetslivsförhållanden,
- fördomar och diskriminering samt
- etniska relationer, etniska gruppers dynamik, t.ex. religionens roll, samt identitets- och kulturteoretisk forskning.

En av *invandrarforskningens* viktigaste funktioner anges vara att tillföra samhällsorganen kunskapsunderlag för beslut inom invandrar- och minoritetspolitikens område samt utvärdering av åtgärder på detta område. Frågan om invandringens långsiktiga följder får en allt större politisk betydelse. Riksdagen bereds tillfälle ta del av vad som i propositionen anförts om *invandrarforskningen*.

I motion 1983/84: 2630 (yrkande 4) anför att invandrarnas situation på den svenska arbetsmarknaden är oroväckande till följd av höga arbetslöshetstal, ensidig koncentration till vissa yrken och branscher, bristfällig

yrkesutbildning, språksvårigheter m. m. Det är nödvändigt och brådskande med forskning kring problemen och förslag till lösningar. Riksdagen bör därför uttala sig för ökad forskning om invandrarnas situation på arbetsmarknaden.

Utskottet vill erinra om att sedan en expertgrupp för invandrarforskning inrättades år 1975 har stora insatser gjorts på det aktuella området. Ett större forskningsprojekt har genomförts kring invandringens långtidseffekter (PIL-projektet). Expertgruppen har omvandlats till en delegation för invandrarforskning. Vid universitetet i Stockholm har ett centrum för invandringsforskning inrättats, vid andra universitet har samarbetsgrupper bildats. Stöd till forskningen har under senare år utgått från bl. a. arbetsmarknadsdepartementets forskningsanslag, humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet, Riksbankens jubileumsfond, skolöverstyrelsen och delegationen för social forskning.

Utskottet delar föredragande statsrådets uppfattning att invandrarforskning är ett mycket angeläget forskningsområde. Av propositionen framgår att ett stort antal forskningsprojekt förbereds som gäller bl. a. invandrarnas situation i Sverige. Utskottet anser att yrkande 4 i motion 1983/84: 2630 därmed är tillgodosett. Utskottet föreslår att riksdagen med avslag på motion 1983/84: 2630 yrkande 4 utan erinran lägger till handlingarna vad föredragande statsrådet anfört om invandrarforskning.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen bemyndigar regeringen att inrätta tjänster som professor (L 24/26) vid de samhällsvetenskapliga fakulteterna i enlighet med vad som förordats i proposition 1983/84: 107,
2. att riksdagen bemyndigar regeringen att ändra benämning av tjänster som professor (L 24/26) vid de samhällsvetenskapliga fakulteterna i enlighet med vad som förordats i proposition 1983/84: 107,
3. att riksdagen beträffande tre tjänster som professor på dataområdet avslår motion 1983/84: 2633 yrkande 2,
4. att riksdagen beträffande förstärkning av forskningsorganisationen inom nationalekonomi och företagsekonomi avslår motion 1983/84: 2595 yrkande 9,
5. att riksdagen beträffande två professurer i säkerhetspolitik avslår motion 1983/84: 1684,
6. att riksdagen beträffande översyn av forskningsverksamheten inom det utrikespolitiska området avslår motion 1983/84: 2615 yrkande 16,
7. att riksdagen beträffande samordnade forskningsprogram för områdesforskning avslår motion 1983/84: 2615 yrkande 1 k,
8. att riksdagen beträffande forskning om u-landsbiståndet avslår motion 1983/84: 2615 yrkande 15.

9. att riksdagen beträffande en professur i utvecklingsekonomi avslår motion 1983/84: 1257,
10. att riksdagen beträffande en professur i massmedieforskning avslår motion 1983/84: 2612,
11. att riksdagen beträffande en professur i pedagogik med inriktning mot den samhällseliga barnomsorgen samt uttalande om pedagogiskt och metodiskt utvecklingsarbete rörande handikapphjälpmedel avslår motion 1983/84: 2627 yrkandena 5 och 6,
12. att riksdagen beträffande förstärkning av den pedagogiska forskningen på yrkesutbildningens område avslår motion 1983/84: 1729,
13. att riksdagen beträffande forskning om alkoholens ekonomiska skadeverkningar avslår motion 1983/84: 1705,
14. att riksdagen till *Samhällsvetenskapliga fakulteterna* med bifall till proposition 1983/84: 107 och med avslag på motionerna 1983/84: 2627 yrkandena 7 i denna del och 8 i denna del och 1983/84: 2633 yrkande 3 c för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 187 494 000 kr.,
15. att riksdagen beträffande invandrarforskning med avslag på motion 1983/84: 2630 yrkande 4 utan erinran lägger till handlingarna vad som anförts i propositionen.

7 Medicinska fakulteterna (bil. 5 s. 90–96)

Regeringen begär riksdagens bemyndigande att få inrätta fem *tjänster som professor* (L 24/26) inom de medicinska fakulteterna. Fyra tjänster är omvandlingar av tidigare existerande tjänster och kan inrättas inom ramen för befintliga resurser. Dessa tjänster är professorer i ämnet medicinsk fysik vid universitetet i Göteborg samt i ämnena neurobiologi, medicinsk fysik resp. mikrobiologisk genetik vid karolinska institutet. För den femte tjänsten beräknas medel under anslaget Medicinska fakulteterna, nämligen en tjänst som professor (L 24/26) i medicinsk miljögiftsforskning vid karolinska institutet. Den sistnämnda tjänsten är ett resultat av det utredningsarbete beträffande toxikologisk forskning och utbildning m. m. som riksdagen begärde vid riksmötet 1979/80 (UbU 1979/80: 2, rskr 1979/80: 26).

Utskottet hemställer att riksdagen bemyndigar regeringen att inrätta de aktuella tjänsterna.

Utskottet tillstyrker också att regeringen bemyndigas att ändra benämningen på tjänst (L 24/26) som professor vid medicinsk fakultet i enlighet med vad som förordats i proposition 1983/84: 107.

I anslagsframställningen för budgetåret 1984/85 har UHÄ begärt att tio tjänster som professor skall inrättas, varav hälften således förts fram i proposition 1983/84: 107 och som utskottet nyss tillstyrkt. Av övriga av

UHÄ föreslagna tjänster avser en *allmänmedicin* vid universitetet i Umeå. UHÄ föreslog inrättande av denna tjänst även inför budgetåret 1983/84, som ett led i utbyggnaden av forskningen inom området i landet. Tjänster vid universitetet i Uppsala och Lund inrättades i samband med den föregående forskningspolitiska propositionen 1981/82: 106 (UbU 1981/82: 37, rskr 1981/82: 397) och i Göteborg vid föregående riksmöte (prop. 1982/83: 100, UbU 1982/83: 31, rskr 1982/83: 379).

I sex motioner begärs att professuren i allmänmedicin vid universitetet i Umeå skall inrättas, nämligen i motionerna 1983/84: 1707, 1983/84: 2465, 1983/84: 2604, 1983/84: 2609, 1983/84: 2620 yrkande 4 och 1983/84: 2624 yrkande 1. I motionerna 1983/84: 1707, 1983/84: 2620 och 1983/84: 2624 begärs att detta skall ske budgetåret 1984/85. Medel för ändamålet beräknas i motion 1983/84: 2624 (yrkande 2).

Den successiva uppbyggnaden av forskningskompetensen inom allmänmedicinen kombinerat med tjänster inom primärvården bör enligt utskottets mening fortsätta. Utskottet kan emellertid inte tillstyrka att medel beräknas för tjänsten i Umeå budgetåret 1984/85. Utskottet förutsätter att finansieringsfrågan kan lösas i kommande budgetarbete. Med det anförda bör riksdagen avslå de nu aktuella motionerna 1983/84: 1707, 1983/84: 2465, 1983/84: 2604, 1983/84: 2609, 1983/84: 2620 yrkande 4 och 1983/84: 2624.

Ytterligare en professur vid universitetet i Umeå har förts fram av UHÄ inför budgetåret 1984/85, nämligen i *omvårdnadsforskning*. Tidigare år har särskilda medel avsatts för omvårdnadsforskningen vid universitetet i Uppsala och Umeå. Till Umeå har också anvisats medel för uppbyggnad av biblioteksverksamhet inom detta område. UHÄ anser att vidareutvecklingen av ämnet nu kräver att en fast forskartjänst inrättas. Vidare begär UHÄ medel till utveckling av omvårdnadsforskningen vid universitetet i Lund.

I proposition 1983/84: 107 beräknas de av UHÄ begärda medlen för omvårdnadsforskning vid universitetet i Lund.

Enligt motion 1983/84: 2622 bör riksdagen ge regeringen till känna att det av UHÄ påtalade behovet av fasta forskningsresurser inom omvårdnadsforskningen bör tillgodoses, dvs. att den av UHÄ begärda professuren i Umeå bör inrättas.

Utskottet tillstyrker att omvårdnadsforskningen förstärks ytterligare genom att särskilda medel beräknas för uppbyggnaden av verksamheten vid universitetet i Lund. Däremot kan utskottet inte tillstyrka de ytterligare medel till detta forskningsområde som begärs för nästa budgetår. Frågan om inrättande av en professur får därför prövas i kommande års budgetarbete. Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1983/84: 2622.

Omvårdnadsforskningen ur en speciell synvinkel tas upp i motion 1983/

84:2620 (yrkande 3). Motionärerna anser att det starkt ökande antalet åldringar i samhället kommer att ställa stora krav på ökad kunskap i omvårdnad. Därför bör enligt motionärernas mening betydande resurser stå till förfogande för omvårdnadsforskning i syfte att utveckla och ge god vård åt de gamla.

Långvårdsmedicin liksom allmänmedicin hör till de prioriterade områdena inom hälso- och sjukvården. Detta avspeglar sig också i satsningarna genom åren inom den medicinska och sociala forskningen. Som utskottet nyss redovisat har dessutom medel avsatts för en utveckling och förstärkning av omvårdnadsforskningen vid universiteten i Uppsala, Lund och Umeå. Omvårdnadsforskningen omfattar självfallet vård av åldringar. Genom den successiva uppbyggnaden av resurser för omvårdnadsforskningen som sker bör önskemålen i motion 1983/84:2620 kunna tillgodoses. Riksdagen bör därför avslå dess yrkande 3 om ett uttalande i frågan.

Forskning om åldringar och deras sjukdomar tas upp även i motionerna 1983/84:1687 och 1983/84:2295. Enligt den förnämnda motionen är den gerontologiska forskningen om åldrandet splittrad och otillräcklig. Även i utbildningen av främst vårdpersonal är inslagen beträffande kunskap om åldrandet otillräckliga. I motion 1983/84:2295 yrkas en professur i *långvårdsmedicin* vid karolinska institutet. Tjänsten skall enligt motionen knytas till en geropsykiatrisk forskningsklinik. Riksdagen bör enligt motionärerna begära att regeringen i överläggningar med Stockholms läns landsting påskyndar inrättandet av en sådan klinik.

Som utskottet nyss redovisat är allmänmedicin och långvårdsmedicin prioriterade områden inom hälso- och sjukvården. En utbyggnad av forskningen inom dessa områden har också skett under senare år. I UHÅ:s långtidsbudget finns tjänster inom dessa områden upptagna, bl. a. den i motion 1983/84:2295 nämnda tjänsten. En fortsatt uppbyggnad i form av högre tjänster och av basresurser får prövas i det ordinarie budgetarbetet. Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1983/84:1687 och 1983/84:2295. Utskottet vill erinra om att ett viktigt inslag i reformeringen av de medellånga vårdutbildningarna var att göra vårdpersonalen bättre förberedd för vården av det ökande antalet åldringar i landet (prop. 1978/79:197, UbU 1979/80:7, rskr 1979/80:100).

Ytterligare två motioner avser inrättande av tjänster som professor.

I motion 1983/84:2625 yrkas att riksdagen skall uttala sig för inrättande av en professur i *spädbarnsmedicin*. I tjänstens ämnesbeskrivning bör ingå social-psykologiska aspekter på ämnet. Motionären anser att tjänsten skall inriktas särskilt mot forskning om det som kallas plötslig spädbarnsdöd och som ännu inte kunnat förklaras.

Utskottet har inhämtat att medicinska forskningsrådet har tillsatt en särskild planeringsgrupp för att diskutera och samordna forskningsprojekt inom neurologi, andningsfysiologi, patologi, obstetrik, pediatrik och so-

cialmedicin med relevans för plötslig spädbarnsdöd. Utskottet förutsätter att det angelägna arbete som nu startats på initiativ av medicinska forskningsrådet genomförs skyndsamt och att rådet därefter vidtar de åtgärder som befins nödvändiga. Utskottet har ingen möjlighet att nu bedöma om problemen som redovisas i motionen bäst bör lösas genom inrättande av tjänster för forskning. Mot bakgrund av att arbete f. n. pågår inom forskningsrådets planeringsgrupp föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1983/84: 2625.

Riksdagen bör enligt motion 1983/84: 2294 begära att en tjänst som professor inrättas i ämnet *handkirurgi*. Tjänsten skall enligt motionen vara en "riksprofessur". Motionärerna redovisar att det inte funnits någon professur i ämnet sedan år 1971 och anser att bristen på högre tjänst bl. a. inneburit att ämnet inte fått den tid det borde ha inom läkarutbildningen.

Enligt vad utskottet inhämtat har frågan om en professur i handkirurgi aktualiserats i skrivelse till regeringen från Svensk handkirurgisk förening. Ärendet har överlämnats till UHÄ som ännu inte berett det färdigt. Mot denna bakgrund bör riksdagen inte uttala sig i frågan. Motion 1983/84: 2294 bör avslås.

Arbetsmedicinska och arbetsmiljötekniska institutioner bör enligt motion 1983/84: 1071 (yrkande 1) inrättas vid samtliga medicinska och tekniska fakulteter.

Med hänvisning till vad utskottet tidigare år anfört beträffande motsvarande motionsyrkanden (senast UbU 1982/83: 31 s. 38) föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1983/84: 1071 yrkande 1.

Under anslaget Medicinska fakulteterna beräknas medel för fördyrad uppfödning av *försöksdjur* (+ 400 000 kr.). Fördyringen beror på övergång till nya regler om uppfödning i syfte att förbättra kvaliteten på djuren och motverka icke lämplig uppfödning. Även under anslaget Medicinska forskningsrådet tas hänsyn till fördyringen av uppfödningen av försöksdjur. Totalt beräknas enligt uppgift ca 16 milj. kr. under anslag inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde för inköp av försöksdjur budgetåret 1984/85.

Frågor som rör försöksdjur tas upp i tre motioner som utskottet här behandlar i ett sammanhang även om motionärernas förslag rör flera anslag än Medicinska fakulteterna.

Enligt motion 1983/84: 2615 (yrkande 7) bör riksdagen minska medlen till försöksdjur under anslaget Medicinska fakulteterna med 1 350 000 kr. Av dessa medel skall 650 000 kr. användas för att delvis finansiera forskning vid mindre högskolor (se punkt 1, s. 43–44). Vidare skall 700 000 kr. föras till anslaget Medicinska forskningsrådet. Av detta senare anslag skall 1 950 000 kr. avsättas för forskning om alternativa metoder som kan ersätta djurförsök (yrkande 13).

I motion 1983/84: 409 begärs att en forskartjänst skall inrättas under medicinska forskningsrådet. Tjänsten skall avse ämnet tillämpad cellbio-

logi med inriktning på att utveckla alternativa metoder för toxikologiska tester som kan ersätta djurförsök.

I motion 1983/84: 2592 slutligen begärs att forskningsrådsnämnden (FRN) skall få i uppgift att initiera forskning som syftar till att få fram alternativ till djurförsök (yrkande 1). Vidare skall enligt motionen (yrkande 2) delegationen för vetenskaplig och teknisk informationsförsörjning (DFI) som en av sina uppgifter ha att vara informations- och dokumentationscentral för metoder som är alternativ till djurförsök.

Centrala försöksdjursnämnden skall enligt riksdagens beslut år 1978 (prop. 1978/79: 3, JoU 1978/79: 5, rskr 1978/79: 41) verka för en minskad användning av försöksdjur, bl. a. genom att främja utvecklingen av alternativa metoder till djurförsök. För detta ändamål har nämnden tillförts särskilda, successivt ökande budgetmedel (JoU 1983/84: 12 s. 3).

I proposition 1983/84: 107 (bil. 6 jordbruksdepartementet, punkt F 16 Bidrag till djurskyddsfrämjande åtgärder) anför föredragande statsrådet, med hänvisning till sina tidigare uttalanden om nödvändigheten av att minska användningen av försöksdjur, att betydande resursförstärkningar bör tillföras forskningen om alternativa metoder till djurförsök. För att åstadkomma detta har på statsrådets initiativ överläggningar förts med Läkemedelsindustriföreningen om gemensam finansiering av sådan forskning. Ett avtal har träffats mellan företrädare för staten och Läkemedelsindustriföreningen om en förstärkning av resurserna under en treårsperiod med 3 milj. kr., där staten och föreningen står för vardera 1,5 milj. kr. För budgetåret 1984/85 beräknas 300 000 kr. under anslaget Bidrag till djurskyddsfrämjande åtgärder. För denna forskning skall centrala försöksdjursnämnden och medicinska forskningsrådet fastställa ett ramprogram. En särskild styrgrupp skall knytas till nämnden för att bereda frågor som gäller genomförande av ramprogrammet. Detta avsnitt av propositionen behandlas av jordbruksutskottet (JoU 1983/84: 30).

Det faktum att centrala försöksdjursnämnden har till uppgift att främja forskning och utveckling av metoder som är alternativ till djurförsök utesluter enligt utskottets mening inte att även fakulteterna, forskningsråden och forskningsrådsnämnden har ett ansvar härvidlag när medel fördelas till projekt som inkluderar djurförsök.

Utskottet förutsätter dock att sådan metodutveckling uppmärksammas i samband med medelstildelning – när det kan motiveras av vetenskapliga kvalitetskäl – utan att riksdagen gör något särskilt uttalande.

I vad gäller motionsyrkandet om överföring av medel från Medicinska fakulteterna till Medicinska forskningsrådet för att kunna avsätta en särskild summa till forskning om försöksdjur vill utskottet anföra följande. Den ökning av anslagen Medicinska fakulteterna och Medicinska forskningsrådet som i propositionen beräknas för fördyrad försöksdjursuppfödning syftar inte till någon ökad användning av försöksdjur. Genom de nya reglerna för uppfödning kommer kvaliteten på djuren att kunna för-

bättras och bli jämnare. Därmed borde det inte behövas så många djur som förr för att, bl. a. ge statistiskt säkerställda resultat.

Med hänvisning till vad utskottet här anfört hemställer utskottet att riksdagen avslår motionerna 1983/84: 409 och 1983/84: 2615 yrkandena 7 och 13.

I det föregående har utskottet tillstyrkt föreslagna principer för s.k. ansvarsbibliotek. Detta innebär bl. a. att karolinska institutets bibliotek och medicinska informationscentral får det nationella ansvaret för informationsförsörjningen inom det medicinska området. Mot denna bakgrund är det inte lämpligt att ålägga DFI ansvaret för den del av den medicinska informationen som avser alternativa metoder till djurförsök. Utskottet förutsätter att detta specialområde ingår i karolinska institutets ansvarsområde. Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1983/84: 2592 yrkandena 1 och 2.

Riksdagen har tidigare i år beslutat att minska bl. a. *läkarutbildningen* vid karolinska institutet (UbU 1983/84: 21, rskr 1983/84: 239). I proposition 1983/84: 107 har medelsberäkningarna utgått från förslaget i proposition 1983/84: 40 att läkarutbildningen skulle minskas vid universitetet i Lund (Malmö). Utskottet har från utbildningsdepartementet och UHÄ inhämtat kompletterande uppgifter beträffande medelsbehovet under förevarande anslag för budgetåret 1984/85. Riksdagens ändring av förslaget i proposition 1983/84: 40 innebär att anslaget Medicinska fakulteterna bör minskas med 323 000 kr. nästa budgetår. Utskottet förutsätter att regeringen gör erforderliga omföringar av medel mellan anslagsposter för berörda högskoleenheter.

Utskottet, som inte har något att erinra mot *medelsberäkningen i övrigt*, hemställer att riksdagen till anslaget Medicinska fakulteterna för budgetåret 1984/85 anvisar 422 807 000 kr.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen bemyndigar regeringen att inrätta tjänster (L 24/26) som professor vid de medicinska fakulteterna i enlighet med vad som förordas i proposition 1983/84: 107,
2. att riksdagen bemyndigar regeringen att ändra benämningen av tjänst som professor (L 24/26) vid medicinsk fakultet i enlighet med vad som förordats i proposition 1983/84: 107,
3. att riksdagen beträffande en tjänst som professor i allmänmedicin vid universitetet i Umeå avslår motionerna 1983/84: 1707, 1983/84: 2465, 1983/84: 2604, 1983/84: 2609, 1983/84: 2620 yrkande 4 och 1983/84: 2624 yrkande 1,
4. att riksdagen beträffande fasta forskningsresurser för omvårdnadsforskning avslår motion 1983/84: 2622,
5. att riksdagen beträffande uttalande om omvårdnadsforskning avslår motion 1983/84: 2620 yrkande 3,

6. att riksdagen beträffande gerontologisk forskning m. m. avslår motion 1983/84: 1687,
7. att riksdagen beträffande en tjänst som professor i långvårdsmedicin vid Karolinska institutet m. m. avslår motion 1983/84: 2295,
8. att riksdagen beträffande uttalande om en tjänst som professor i spädbarnsmedicin avslår motion 1983/84: 2625,
9. att riksdagen beträffande en tjänst som professor i handkirurgi avslår motion 1983/84: 2294,
10. att riksdagen beträffande arbetsmedicinska och arbetsmiljötekniska institutioner avslår motion 1983/84: 1071 yrkande 1,
11. att riksdagen beträffande forskning om alternativ till djurförsök avslår motionerna 1983/84: 409 och 1983/84: 2615 yrkande 7 i denna del,
12. att riksdagen beträffande uppgifter för forskningsrådsnämnden och delegationen för vetenskaplig och teknisk informationsförsörjning i frågor om alternativ till djurförsök avslår motion 1983/84: 2592 yrkandena 1 och 2,
13. att riksdagen till *Medicinska fakulteterna* med anledning av proposition 1983/84: 107 samt med avslag på motionerna 1983/84: 2615 yrkandena 7 i denna del och 13 i denna del och 1983/84: 2624 yrkande 2 för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 422 807 000 kr.

8 Odontologiska fakulteterna (bil. 5 s. 97–98)

Regeringen har i proposition 1983/84: 107 hemställt att riksdagen till Odontologiska fakulteterna skall anvisa ett reservationsanslag av 48 386 000 kr.

Riksdagen har under våren 1984 beslutat att budgetåret 1984/85 börja avveckla tandläkarutbildningen m. m. vid universitetet i Lund, dvs. vid tandläkarhögskolan i Malmö (prop. 1983/84: 40, UbU 1983/84: 21, rskr 1983/84: 125) och minska antalet nybörjarplatser i Göteborg och Umeå. Medelsberäkningen i proposition 1983/84: 107 utgår från förslaget i proposition 1983/84: 40 att avveckla tandläkarutbildningen i Göteborg. Utskottet har från utbildningsdepartementet och UHÄ inhämtat kompletterande uppgifter beträffande medelsbehovet under förevarande anslag för budgetåret 1984/85. Riksdagens beslut innebär ett något ändrat medelsbehov under anslaget. Utskottet förutsätter att regeringen gör erforderliga omföringar av medel mellan anslagsposter för berörda högskoleenheter.

Utskottet hemställer

- att riksdagen till *Odontologiska fakulteterna* med anledning av proposition 1983/84: 107 för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 48 478 000 kr.

9 Farmaceutiska fakulteten (bil. 5 s. 99)

I proposition 1983/84: 107 har medelsbehovet under anslaget Farmaceutiska fakulteten beräknats till 15 518 000 kr.

Utskottet har inget att erinra mot medelsberäkningen och hemställer att riksdagen till *Farmaceutiska fakulteten* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 15 618 000 kr.

10 Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna (bil. 5 s. 44–49, 100–103)

Delegationen för samordning av havsresursverksamheten (DSH) har inlett ett programarbete som avser utforskning och tillståndskontroll av havet (bil. 5 s. 44–45). I en delrapport har DSH lämnat exempel på grundforskningsområden där en förstärkning bedöms särskilt motiverad. DSH har emellertid inte slutfört sitt programarbete ännu. Föredragande statsrådet förutsätter att behovet av *havsforskning* uppmärksammas när mellantjänster inrättas av naturvetenskapliga forskningsrådet (NFR) och högskoleenheterna. Under anslaget Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna förordas att en sedan år 1974 vakantsatt tjänst som professor i oceanografi skall ersättas med en *tjänst som professor* i oceanografi, särskilt marin systemanalys.

I motion 1983/84: 2615 (yrkande 2 b) begärs ett samlat forskningsprogram för havsforskning. Detta bör föreläggas riksdagen senast våren 1985.

Utskottet ha inhämtat att DSH avser att avsluta sitt programarbete beträffande havsforskningen under år 1985. Utskottet förutsätter att förslagen efter remissbehandling läggs till grund för förslag till riksdagen. Därmed torde yrkande 2 b i motion 1983/84: 2615 om ett forskningsprogram för havsforskning bli tillgodosett, varför det bör avslås av riksdagen.

Utskottet tillstyrker att regeringen bemyndigas att inrätta tjänsten (L 24/26) som professor i oceanografi, särskilt marin systemanalys.

Regeringen föreslår vidare att en personlig *tjänst som professor* (L 24/26) i oorganisk kemi skall inrättas vid universitetet i Umeå för professor Nils Ingri. Utskottet tillstyrker att regeringen bemyndigas att inrätta tjänsten.

Utskottet har inte heller något att erinra mot föreslagna ändrade benämningar av tjänster (L 24/26) som professor vid de matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna.

Medel beräknas för kompetensuppbyggnad vid universitetet i Uppsala inom ämnet datorteknik (+300 000 kr.) och vid universitetet i Umeå inom ämnet *datalogi* (+300 000 kr.).

UHÄ har föreslagit att kompetensuppbyggnaden inom datalogi skall

fortsätta bl. a. genom inrättande av en tjänst (L 24/26) som professor i ämnet vid universitetet i Umeå den 1 juli 1986. Denna senare fråga tas inte upp i proposition 1983/84: 107.

Enligt motion 1983/84: 2615 (yrkande 4) bör riksdagen redan nu besluta att professuren i datalogi skall inrättas den 1 juli 1986. Det är enligt motionärerna angeläget att den planerade uppbyggnaden kan genomföras på detta sätt.

Utskottet tillstyrker att medel beräknas för kompetensuppbyggnad inom datortekniken och datalogin såsom föreslås i proposition 1983/84: 107. Däremot anser utskottet att frågan om en professur i datalogi bör prövas i kommande års budgetarbete. I enlighet med föredragande statsrådets uttalande är beräkningen av medel för kompetensuppbyggnad budgetåret 1984/85 ett första resurstillskott i ämnet datalogi vid universitetet i Umeå. Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår yrkande 4 i motion 1983/84: 2615.

Föredragande statsrådet erinrar om att medel kontinuerligt tillförts utvecklingsenheten för *tillämpad mikrobiologi* vid universitetet i Umeå sedan budgetåret 1980/81. Denna successiva uppbyggnad av en ny verksamhet har varit ett lämpligt sätt att främja utvecklingen inom ett expanderande ämnesområde och har utnyttjats framgångsrikt. Nu föreslås enheten tillföras ytterligare 700 000 kr. budgetåret 1984/85.

Enligt motion 1983/84: 1004, som väcktes under allmänna motionstiden i år, bör riksdagen uttala sig för en fortsatt utbyggnad av nämnda utvecklingsenhet (yrkande 2) vilket skulle göra en kraftigare satsning på området ekologisk mikrobiologi möjlig (yrkande 3).

Utskottet tillstyrker den fortsatta uppbyggnaden av utvecklingsenheten för *tillämpad mikrobiologi* vid universitetet i Umeå som förordas i propositionen. Därmed torde yrkande 2 i motion 1983/84: 1004 vara tillgodosett och kunna avslås av riksdagen. Utskottet anser inte att riksdagen har underlag för att göra något uttalande om den framtida inriktningen av delar av programmet. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att riksdagen avslår även yrkande 3 i motion 1983/84: 1004.

I proposition 1983/84: 107 (s. 35–37) redovisas inledningsvis regeringens syn på behovet av forsknings- och utvecklingsinsatser samt samordning inom *biotekniken*. Under anslaget Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna beräknas 5 milj. kr. under en särskild anslagspost som en förstärkning av basresurser för bioteknisk och toxikologisk forskning. Därav avser 4 milj. kr. bioteknisk forskning vid de medicinska, naturvetenskapliga och tekniska fakulteterna och 1 milj. kr. toxikologisk forskning vid de medicinska och matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna.

Utskottet tillstyrker den särskilda satsningen på bioteknisk och toxikologisk forskning.

I propositionen (s. 37) anförs vidare att samtidigt som det svenska samhället ökar sina satsningar på bioteknisk forskning och utveckling

måste självfallet regler för och kontroll av verksamheten utformas så att miljöhänsyn kan tas och etiska aspekter tryggas.

Denna fråga tas även upp i motion 1983/84: 1700. Motionärerna hemställer att riksdagen skall uttala sig för att etiska, sociala, humanitära och samhällseliga effekter beaktas i den biotekniska forskningen och utbildningen. Motionärerna erinrar om att socialutskottet tidigare (SoU 1983/84: 3 s. 7) uttalat att det är viktigt att samhället uppmärksam följer sådan forskning som i ett längre tidsperspektiv kan ge upphov till bl. a. etiska problem. En handlingsberedskap bör enligt socialutskottet finnas för att eventuellt utsträcka det kontrollsystem som f. n. finns för hybrid-DNA-tekni- kens användning även till andra former av experimentell forskning. Frågor om etiska normer för tillämpning av genteknik har även behandlats i socialutskottets betänkande 1983/84: 5 (rskr 1983/84: 8).

Utskottet instämmer självfallet i vad som anförts i propositionen i denna fråga. Utskottet anser med hänvisning härtill att det nu inte behövs något särskilt uttalande av riksdagen. Därför bör riksdagen avslå motion 1983/84: 1700.

Utskottet har inte något att erinra mot vad som i övrigt har anförts under *anslaget* Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna i proposition 1983/84: 107 och hemställer

1. att riksdagen beträffande forskningsprogram för havsforskning avslår motion 1983/84: 2615 yrkande 2 b,
2. att riksdagen bemyndigar regeringen att inrätta tjänster (L 24/26) som professor vid de matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna i enlighet med vad som förordats i proposition 1983/84: 107,
3. att riksdagen bemyndigar regeringen att ändra benämningen av tjänster (L 24/26) som professor vid de matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna i enlighet med vad som förordats i proposition 1983/84: 107,
4. att riksdagen beträffande en tjänst (L 24/26) som professor i datalogi vid universitetet i Umeå avslår motion 1983/84: 2615 yrkande 4,
5. att riksdagen beträffande uttalande om uppbyggnaden av utvecklingsenheten för tillämpad mikrobiologi vid universitetet i Umeå avslår motion 1983/84: 1004 yrkandena 2 och 3,
6. att riksdagen beträffande uttalande om den biotekniska forskningen avslår motion 1983/84: 1700,
7. att riksdagen till *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 384 404 000 kr.

11 Tekniska fakulteterna (bil. 5 s. 106–115)

Regeringen begär riksdagens bemyndigande att få inrätta fem tjänster (L 24/26) som professor, nämligen i industriell organisation vid Chalmers tekniska högskola kombinerat med indragning senare av annan tjänst i ämnet, i miljö- och naturresursinformation vid tekniska högskolan i Stockholm, i keramteknologi vid samma högskola, i konsumentteknologi vid Chalmers tekniska högskola personlig för docenten Marianne Kärrholm samt i trafiksäkerhetsforskning vid samma högskola, tidigare delvis bekostad av Volvo och transportforskningsdelegationen.

Enligt motion 1983/84: 2627 (yrkandena 7 och 8) skall riksdagen avslå förslaget om en professur i *industriell organisation* och beräkna 409 000 kr. mindre till Chalmers tekniska högskola. Vidare skall riksdagen beräkna 591 000 kr. mindre än i proposition 1983/84: 107 till tekniska högskolan i Stockholm. De inbesparade medlen, 1 milj. kr., skall enligt motionen anvisas under Samhällsvetenskapliga fakulteterna för vissa i motionen angivna ändamål inom handikapp- och barnomsorgsforskning.

Utskottet har i det föregående avslagit motion 1983/84: 2627 i vad den avser ökade medel under punkt 6. Samhällsvetenskapliga fakulteterna. Utskottet föreslår i enlighet härmed att riksdagen inte gör de minskningar under Tekniska fakulteterna som föreslås i motionens yrkanden 7 i denna del och 8. Riksdagen bör därför med avslag på motion 1983/84: 2627 yrkande 7 i denna del bemyndiga regeringen att inrätta tjänsten som professor i industriell organisation vid Chalmers tekniska högskola.

Utskottet hemställer att riksdagen bemyndigar regeringen att inrätta de övriga fyra föreslagna tjänsterna som professor samt att ändra benämningar på tjänster som professor vid de tekniska fakulteterna i enlighet med vad som förordats i proposition 1983/84: 107.

I samband med minskning av antalet nybörjarplatser inom arkitektutbildningen beslöts också att forskningsorganisationen inom arkitekturområdet skulle minskas (prop. 1980/81: 20, UbU 1980/81: 12 och 15, rskr 1980/81: 120). UHÄ har haft i uppdrag att efter samråd med byggnadsforskningsrådet (BFR) lämna förslag om hur besparingen om sammanlagt 4 milj. kr. skulle genomföras. För budgetåret 1983/84 godkände riksdagen besparingar om sammanlagt 1,8 milj. kr. I anslagsframställning inför budgetåret 1984/85 har UHÄ lämnat förslag om hur den återstående besparingen skall åstadkommas bl. a. genom indragning av professuren i byggnadskonstruktion vid Chalmers tekniska högskola. Föredragande statsrådet anför att UHÄ:s förslag till besparing har föregåtts av ett ingående och långvarigt utredningsarbete där alla berörda haft tillfälle att ta ställning till de olika alternativen och finner UHÄ:s förslag väl avvägt varför det biträds.

I motion 1983/84: 1716, väckt under allmänna motionstiden i år, yrkas att riksdagen skall inrätta en professur i *byggnadsvård* fr. o. m. den 1 januari

1985 vid Chalmers tekniska högskola. I motionen beräknas inte några medel för tjänsten. Motionärerna hänvisar till att riksdagen (prop. 1983/84: 40, BoU 1983/84: 11, rskr 1983/84: 63) hösten 1983 antog ett bostadsförbättringsprogram (det s. k. ROT-programmet, renovering, ombyggnad, tillbyggnad). Genom programmet skall bostadsbeståndet värdas och bevaras, sysselsättningen inom byggnadsindustrin tryggas och energihushållningen förbättras. Motionärerna anser att det mot denna bakgrund behövs en särskild tjänst i byggnadsvård knuten till arkitektursektionen vid Chalmers tekniska högskola som har en viss inriktning mot stadsförnyelse och ombyggnadsfrågor.

Det är utskottets uppfattning att besparingen inom arkitekturområdet nu bör fullföljas i enlighet med tidigare riksdagsbeslut och att förslaget i proposition 1983/84: 107 bör följas. I det arbete som föregått besparingsförslagen har en av UHÄ tillsatt arbetsgrupp i UHÄ-rapport 1983: 7 diskuterat frågan om en viss profilering av forskningen vid de tre högskoleenheterna med arkitektutbildning och arkitekturforskning. För Chalmers tekniska högskola har en inriktning mot ombyggnad med byggnadsvård diskuterats. Därvid har arbetsgruppen ansett att den befintliga professuren i arkitekturens teori och historia blir den centrala forskningsresursen. Arbetsgruppen har även diskuterat omprövning av inriktningen av tjänst som professor. Någon tjänst som professor i bebyggelsevård har inte förts fram av UHÄ i samband med besparingsförslagen. Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1983/84: 1716.

Medel till *energisekreterarverksamhet* vid de tekniska högskolorna har utgått sedan budgetåret 1975/76. Energiforskningsnämnden och UHÄ har inför budgetåret 1984/85 föreslagit att medel till verksamheten fortsättningsvis skall utgå via fakultetsanslaget. Föredragande statsrådet anser att det bör ankomma på högskolorna själva att i fortsättningen avgöra hur verksamheten skall utformas. Några särskilda medel för verksamheten beräknas inte.

I motion 1983/84: 2615 (yrkande 9) yrkas att 1 252 000 kr. skall avsättas för energisekreterarverksamheten nästa budgetår i enlighet med UHÄ:s förslag. För att finansiera detta bör medlen till tekniska högskolan i Stockholms minskas med samma belopp.

Utskottet biträder föredragande statsrådets förslag att energisekreterarverksamheten vid behov får ingå i högskolornas ordinarie kontaktverksamhet och att högskolorna själva skall få avgöra hur verksamheten skall utformas. Några specialdestinerade medel bör inte anvisas. Riksdagen bör således avslå motion 1983/84: 2615 yrkande 9 i denna del.

Utskottet har inte något att erinra mot *medelsberäkningarna i övrigt* under Tekniska fakulteterna och föreslår att riksdagen med avslag på motionerna 1983/84: 1716 i denna del, 1983/84: 2615 yrkande 9 i denna del och 1983/84: 2627 yrkandena 7 i denna del och 8 i denna del anvisar 369 663 000 kr.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med avslag på motion 1983/84:2627 yrkande 7 i denna del bemyndigar regeringen att inrätta tjänster (L 24/26) som professor vid de tekniska fakulteterna i enlighet med vad som förordats i proposition 1983/84: 107.
2. att riksdagen bemyndigar regeringen att ändra benämningen på tjänster (L 24/26) som professor vid de tekniska fakulteterna i enlighet med vad som förordats i proposition 1983/84: 107.
3. att riksdagen beträffande tjänst som professor i byggnadsvård vid Chalmers tekniska högskola avslår motion 1983/84: 1716 i denna del.
4. att riksdagen beträffande energisekreterarverksamheten avslår motion 1983/84: 2615 yrkande 9 i denna del.
5. att riksdagen till *Tekniska fakulteterna* med bifall till proposition 1983/84: 107 samt med avslag på motionerna 1983/84: 1716 i denna del, 1983/84: 2615 yrkande 9 i denna del och 1983/84: 2627 yrkandena 7 i denna del och 8 i denna del för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 369 663 000 kr.

12 Temaorienterad forskning (bil. 5 s. 115–117)

Riksdagen beslöt år 1982 att den temaorienterade forskningen skall byggas ut i enlighet med en långtidsplan utarbetad av UHÄ (prop. 1981/82: 100, UvU 1981/82: 26, rskr 1981/82: 334). Med hänsyn till resurssituationen i stort för högskolan förordar departementschefen nu att riksdagen godkänner att den fortsatta utbyggnaden i stället skall få prövas i det årliga budgetarbetet. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner detta.

Utskottet som inte har något att erinra mot medelsberäkningen hemställer

1. att riksdagen godkänner de inriktningar som har föreslagits i proposition 1983/84: 107 för den framtida medelsanvisningen till temaforskningen.
2. att riksdagen till *Temaorienterad forskning* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 16 103 000 kr.

13 Kungl. biblioteket. Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek (bil. 5 s. 117–119)

Utskottet tillstyrker regeringens förslag under anslagen Kungl. biblioteket och Statens pedagogisk-psykologiska bibliotek och hemställer

1. att riksdagen till *Kungl. biblioteket* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 41 485 000 kr.,

2. att riksdagen till *Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 3 264 000 kr.

14 Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål (bil. 5 s. 49–51 och s. 119–122)

För förstärkning av bokinköp beräknas under anslaget Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål 4 milj. kr., utöver de 4 milj. kr. för ändamålet som begärdes i budgetpropositionen under anslaget Vissa särskilda utgifter inom högskolan m. m. (UbU 1983/84: 20).

I motion 1983/84: 2595 (yrkande 12) yrkas att riksdagen skall anvisa ytterligare 6 milj. kr. för förstärkning av högskolans biblioteksresurser.

Med hänsyn till de höga bokpriserna tillstyrker utskottet att medel beräknas för en förstärkning. Utskottet kan emellertid inte tillstyrka att hela 10 milj. kr. nu skall anvisas, utöver de 4 milj. kr. som utskottet redan tillstyrkt i betänkandet UbU 1983/84: 20. Riksdagen bör därför med avslag på motion 1983/84: 2595 yrkande 12 under förevarande anslag beräkna 4 milj. kr. Sammanlagt anvisas således 8 milj. kr. för förstärkning av bokinköp budgetåret 1984/85.

Utskottet har intet att erinra mot vad som i propositionen anförts om finansieringen av ett samnordiskt optiskt teleskop (bil. 5 s. 49–51).

I det föregående under punkt 1 Vissa övergripande forskningsfrågor har utskottet under avsnittet 1.12 behandlat frågan om medel till samordning av dataforskningen inom olika discipliner. I enlighet med vad utskottet där anförts och vad som anförts under punkt 6. Samhällsvetenskapliga fakulteterna beträffande förslag i motion 1983/84: 2633 om tre dataprofessorer, föreslår utskottet nu att riksdagen med bifall till proposition 1983/84: 107 och med avslag på motionerna 1983/84: 2615 yrkande 10 och 1983/84: 2633 yrkande 3 a beräknar 1,5 milj. kr. för samordningen av dataforskningen.

Under punkt 1 Vissa övergripande forskningsfrågor avsnittet 1.9 om högskolans kontaktorganisation m. m. har utskottet vidare tillstyrkt att medel skall anvisas för vissa mindre högskoleenheters kontakter med högskoleenheter som har forskningsresurser och med det omgivande samhället. I enlighet härmed föreslår utskottet nu att riksdagen med avslag på motion 1983/84: 2634 yrkande 18 beräknar 1,5 milj. kr. för ändamålet.

Utskottet, som inte har något att erinra mot medelsberäkningarna i övrigt, hemställer

1. att riksdagen godkänner vad som i proposition 1983/84: 107 anförts om finansieringen av ett samnordiskt optiskt teleskop,
2. att riksdagen till *Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål* med bifall till proposition 1983/84: 107 samt med avslag på motionerna 1983/84: 2595 yrkande 12, 1983/84: 2615 yrkande 10, 1983/84: 2633 yrkande 3 a och 1983/84: 2634 yrkande 18 för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 49 499 000 kr.

15 Forskningsrådsnämnden (bil. 5 s. 123–125)

Medlen till forskningsrådsnämnden (FRN) fördelas på tre anslagsposter, nämligen Initiering, samordning och stöd av forskning, Framtidsstudier samt Forskningsinformation. Sammanlagt föreslås 41 841 000 kr. anvisas nästa budgetår. Under posten Framtidsstudier beräknas 2 304 000 kr., dvs. en höjning med 204 000 kr.

Enligt motion 1983/84:2615 (yrkande 11) bör medel för full pris- och löneomräkning anvisas för framtidsstudierna. Därför bör ytterligare 204 000 kr. anvisas.

Utskottet kan inte tillstyrka att anslaget till forskningsrådsnämnden höjs utöver vad som föreslås i proposition 1983/84: 107. Riksdagen bör därför med avslag på motion 1983/84: 2615 yrkande 11 anvisa 41 841 000 kr.

I motion 1983/84: 2615 (yrkande 1 p) hemställs att riksdagen skall ge regeringen till känna att de organisatoriska formerna för framtidsstudierna bör ses över. Enligt motionärernas mening talar starka skäl för att delegationen för framtidsstudier under forskningsrådsnämnden bör omvandlas till ett fristående institut.

Utskottet konstaterar att några skäl inte har anförts i motionen som kan föranleda att riksdagen ändrar sitt tidigare beslut att framtidsstudieverksamheten skall ingå i forskningsrådsnämndens uppgifter. Riksdagen bör avslå yrkande 1 p i motion 1983/84: 2615.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen till *Forskningsrådsnämnden* med bifall till proposition 1983/84: 107 och med avslag på motion 1983/84: 2615 yrkande 11 för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 41 841 000 kr.,
2. att riksdagen beträffande de organisatoriska formerna för framtidsstudieverksamheten avslår motion 1983/84: 2615 yrkande 1 p.

16 Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (bil. 5 s. 125–130)

Under anslaget Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet föreslår regeringen att riksdagen skall anvisa 82 116 000 kr., vilket innebär en ökning med 5 341 000 kr. Medel för vissa verksamheter förs nästa budgetår över till anslaget Humanistiska fakulteterna m. fl. anslag. För inrättande av fem tjänster för jämställdhetsforskning beräknas 800 000 kr. I det föregående under punkt 1 Vissa övergripande forskningsfrågor har utskottet behandlat frågan om balansen mellan satsningar på tekniskt inriktad forskning och satsningar på de humanistiska och samhällsvetenskapliga områdena. Där behandlas också under avsnittet 1.12 Fördelning av resurser och vissa prioriteringar i övrigt förslag i motionerna 1983/84: 2595 (yrkande 11),

1983/84: 2627 (yrkande 8) och 1983/84: 2634 (yrkande 10) om extra medel till humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning. Där behandlas också under avsnittet 1.3 Forskarrekrytering förslag om extra medel. Nu föreslår utskottet att riksdagen anvisar 82 116 000 kr. under anslaget Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet i enlighet med vad som föreslås i proposition 1983/84: 107.

Utskottet hemställer

att riksdagen till *Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 82 116 000 kr.

17 Medicinska forskningsrådet (bil. 5 s. 130–132)

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget Medicinska forskningsrådet skall anvisa 176 356 000 kr. Därvid har hänsyn tagits till fördyrad uppfödning av försöksdjur.

Frågor som rör försöksdjur har utskottet behandlat i det föregående under punkt 7 Medicinska fakulteterna. Med hänvisning till vad som där anförts föreslår utskottet nu att riksdagen vid medelsanvisningen avslår yrkande 13 i motion 1983/84: 2615 om att särskilda medel skall avsättas under anslaget Medicinska forskningsrådet för forskning om alternativa metoder till djurförsök.

I propositionen beräknas medel bl. a. för inrättande av fem extra ordinarie forskartjänster utöver de redan existerande 25 tjänsterna vid rådet. I punkt 1. Vissa övergripande forskningsfrågor under avsnittet 1.3 Forskarrekrytering har utskottet behandlat frågan om rekrytering av forskare till råden och om extra medel för detta.

Utskottet föreslår att riksdagen till Medicinska forskningsrådet anvisar 176 356 000 kr. i enlighet med regeringens förslag.

Utskottet hemställer

att riksdagen till *Medicinska forskningsrådet* med bifall till proposition 1983/84: 107 samt med avslag på motion 1983/84: 2615 yrkande 13 i denna del för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 176 356 000 kr.

18 Naturvetenskapliga forskningsrådet m. m. Nationell halvledarforskning (bil. 5 s. 133–141)

Anslaget *Naturvetenskapliga forskningsrådet m. m.* föreslås föras upp med 251 092 000 kr. Då har medel för vissa tjänster och projekt förts över till matematisk-naturvetenskapliga och tekniska fakulteterna. Vidare har medel för deltagande i vissa internationella forskningsorganisationer förts

till ett nytt, särskilt anslag. Rådet har tidigare 45 extra ordinarie forskartjänster. Nu beräknas medel för ytterligare fem sådana. Under punkt 1 Vissa övergripande forskningsfrågor avsnittet 1.3 Forskarrekrytering har utskottet behandlat motionsyrkanden om ytterligare medel till forskarrekrytering.

I samband med föregående forskningspolitiska proposition (1981/82: 106) beslöt riksdagen att forskning som kan belysa ekologiska samband och de faktorer som förändrar dessa skall höra till de forskningsområden som är prioriterade vid anslagstilldelning och medelsfördelning. I inledningen till proposition 1983/84: 107 berörs mera ingående några områden som är av stor betydelse och som rör flera departement, däribland ekologiskt inriktad forskning. Föredragande statsrådet konstaterar att sådan forskning bedrivs och finansieras av ett stort antal organ. Statsrådet sammanfattar också de förslag i propositionens olika delar som avser förstärkning av ekologiskt inriktad forskning.

I motion 1983/84: 2615 (yrkande 12) hemställs att riksdagen under anslaget till naturvetenskapliga forskningsrådet skall anvisa 500 000 kr. till ekologiskt inriktad teoriforskning.

Utskottet har i det föregående under punkt 7 Medicinska fakulteterna bl. a. tillstyrkt att medel beräknas för förstärkning av bioteknisk och toxikologisk forskning. Vidare har utskottet tillstyrkt att en professur i miljögiftsforskning inrättas. Under de olika fakultetsanslagen har också en allmän förstärkning av basresurserna beräknats. Eftersom ekologiskt inriktad forskning hör till de områden som är prioriterade förutsätter utskottet att de ansvariga forskningsmyndigheterna beaktar detta vid medelsfördelningen. Riksdagen bör inte annat än i undantagsfall anvisa specialdestinerade medel under rådsanslagen. Med hänvisning till det anförda bör riksdagen avslå yrkande 12 i motion 1983/84: 2615.

Utskottet föreslår att riksdagen anvisar 251 092 000 kr. till naturvetenskapliga forskningsrådet i enlighet med regeringens förslag.

I motion 1983/84: 2637 hemställs att naturvetenskapliga forskningsrådet skall få i uppdrag att inrätta en heltidstjänst för att en svensk flora skall kunna utarbetas. Motionären hänvisar till uttalanden i proposition 1983/84: 107 om behovet av förbättrade kunskaper om växter och redovisar att påbörjade arbeten med en svensk flora under senare tid inte kunnat fullföljas.

Utarbetande av en flora är inte i första hand av grundforskningskaraktär utan avser snarare bedömning, katalogisering och sammanställning av redan tillgängliga uppgifter. Enligt vad utskottet inhämtat har dock naturvetenskapliga forskningsrådet övergångsvis beviljat medel innevarande budgetår till ett pågående arbete med en svensk flora för att det inte skulle behöva avbrytas. Då det ankommer på forskningsråden att utifrån vetenskapliga bedömningar fördela de medel som anvisats till dem anser utskottet att riksdagen – utom i undantagsfall och i vad gäller större områden –

inte bör göra något uttalande om detaljerna i ett forskningsråds medelsfördelning. Mot denna bakgrund bör riksdagen inte göra det i motion 1983/84: 2637 yrkade uttalandet. Motionen bör således avslås av riksdagen.

Riksdagen beslöt hösten 1983 fastställa ett nationellt mikroelektronikprogram (prop. 1983/84: 8, UbU 1983/84: 1 y, NU 1983/84: 11, rskr 1983/84: 130). Ett av delprogrammen avser grundforskning. I proposition 1983/84: 107 beräknas för detta program 16 milj. kr. under anslaget *Nationell halvledarforskning*.

Enligt motion 1983/84: 2634 (yrkande 22) bör riksdagen anvisa ytterligare 5 milj. kr. till denna forskning, dock utan att knyta den till ett nationellt mikroelektronikprogram. (Ett motionsyrkande om det nationella mikroelektronikprogrammet behandlas av näringsutskottet.)

Under detta riksmöte har utskottet (UbU 1983/84: 1 y) tillstyrkt den fleråriga satsningen på delprogrammet Grundforskning som avser halvledarforskning. I enlighet härmed föreslår utskottet att riksdagen med avslag på yrkande 22 i motion 1983/84: 2634 anvisar de medel regeringen begär.

Under punkterna 3 Humanistiska fakulteterna och 6 Samhällsvetenskapliga fakulteterna i det föregående har utskottet avstyrkt motionerna 1983/84: 2627 och 1983/84: 2633 i vad avser vissa satsningar under dessa fakultetsanslag som skulle finansieras med medel överförda från anslaget Nationell halvledarforskning. Utskottet föreslår nu att riksdagen i enlighet härmed avslår motionerna 1983/84: 2627 yrkande 4 och 1983/84: 2633 yrkande 3 b.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen till *Naturvetenskapliga forskningsrådet m. m.* med bifall till proposition 1983/84: 107 samt med avslag på motion 1983/84: 2615 yrkande 12 för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 251 092 000 kr.,
2. att riksdagen beträffande en tjänst för utarbetande av en svensk flora avslår motion 1983/84: 2637.
3. att riksdagen till *Nationell halvledarforskning* med bifall till proposition 1983/84: 107 samt med avslag på motionerna 1983/84: 2627 yrkande 4, 1983/84: 2633 yrkande 3 b och 1983/84: 2634 yrkande 22 för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 16 000 000 kr.

19 Delegationen för vetenskaplig och teknisk informationsförsörjning m. fl. anslag (bil. 5 s. 141–154)

Utskottet tillstyrker att riksdagen till *Delegationen för vetenskaplig och teknisk informationsförsörjning* anvisar ett reservationsanslag av 8 677 000 kr., till *Europeisk forskningssamverkan* ett förslagsanslag av 158 158 000

kr., till *Forskningsinstitutet för atomfysik*: Förvaltningskostnader ett förslagsanslag av 14 140 000 kr. och till *Forskningsinstitutet för atomfysik: Materiel m.m.* ett reservationsanslag av 2 268 000 kr. samt till *Kiruna geofysiska institut* ett reservationsanslag av 14 763 000 kr. Utskottet tillstyrker även att regeringen bemyndigas att vid *Kiruna geofysiska institut* inrätta en tjänst (L 24/26) som professor i geokosmisk fysik.

Under *Institutet för internationell ekonomi* föreslås riksdagen anvisa ett reservationsanslag av 2 449 000 kr. Detta inkluderar en allmän förstärkning av basresurserna med 50 000 kr. mot bakgrund av bl. a. den stora externfinansierade forskningen vid institutet.

Enligt motion 1983/84: 2615 (yrkande 14) bör riksdagen anvisa ytterligare 145 000 kr. för förstärkning av basresurserna i enlighet med UHÄ:s förslag i anslagsframställningen för budgetåret 1984/85.

Utskottet föreslår att riksdagen med avslag på yrkande 14 i motion 1983/84: 2615 anvisar de av regeringen begärda medlen.

Slutligen föreslår utskottet att riksdagen till *Vissa bidrag till forskningsverksamhet* (avseende Bidrag till Internationella meteorologiska institutet i Stockholm, Bidrag till Vetenskapsakademien samt Bidrag till Riksföreningen mot cancer) anvisar ett reservationsanslag av 13 716 000 kr. samt till *Bidrag till EISCAT Scientific Association* anvisar ett förslagsanslag av 700 000 kr.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen till *Delegationen för vetenskaplig och teknisk informationsförsörjning* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 8 677 000 kr.,
2. att riksdagen till *Europeisk forskningssamverkan* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 158 158 000 kr.,
3. att riksdagen till *Forskningsinstitutet för atomfysik: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 14 140 000 kr.,
4. att riksdagen till *Forskningsinstitutet för atomfysik: Materiel m.m.* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 2 268 000 kr.,
5. att riksdagen bemyndigar regeringen att inrätta tjänst som professor (L 24/26) vid *Kiruna geofysiska institut* i enlighet med vad som har förordats i proposition 1983/84: 107,
6. att riksdagen till *Kiruna geofysiska institut* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 14 763 000 kr.,
7. att riksdagen till *Institutet för internationell ekonomi* med bifall till proposition 1983/84: 107 och med avslag på motion 1983/84: 2615 yrkande 14 för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 2 449 000 kr.,
8. att riksdagen till *Vissa bidrag till forskningsverksamhet* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 13 716 000 kr.,

9. att riksdagen till *Bidrag till EISCAT Scientific Association* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 700 000 kr.

Stockholm den 17 maj 1984

På utbildningsutskottets vägnar
GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Per Unckel (m), Bengt Wiklund (s), Lars Gustafsson (s), Rune Rydén (m), Helge Hagberg (s), Lennart Bladh (s), Birgitta Rydle (m), Pär Granstedt (c), Iris Mårtensson (s), Lars Svensson (s), Jörgen Ullenhag (fp), Björn Samuelson (vpk), Larz Johansson (c) och Birger Hagård (m).

Reservationer

1. Fasta ledamöter i betygsnämnd (punkt 1, mom. 2)

Jörgen Ullenhag (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 börjar "Enligt utskottets" och slutar "yrkande 6" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening finns det behov av ökad fasthet och kontinuitet inom betygsnämnderna. Utskottet ställer sig därför bakom UHÅ:s förslag. Många skäl talar för att betygsnämnd alltid skall ha fasta ledamöter. Detta bör också framgå av bestämmelserna för betygsnämnder i högskoleförordningen. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2595 yrkande 6 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen beträffande fasta ledamöter i betygsnämnd med bifall till motion 1983/84: 2595 yrkande 6 och med avslag på proposition 1983/84: 107 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Motivering av betygsnämndernas beslut (punkt 1, mom. 4)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 börjar "Vad slutligen" och slutar "betygsnämndernas beslut" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att reglerna för bedömning av doktorsavhandlingar måste garantera att kvaliteten upprätthålls. Därför bör en doktorsavhandling

betygsättas som underkänd, godkänd eller väl godkänd såsom föreslås i motion 1983/84: 2634. Utskottet tillstyrker förslaget i propositionen att skälen för en betygsnämnds beslut liksom för en enskild ledamots ställningstagande skall få redovisas när det är fråga om underkännande av avhandling. Utskottet tillstyrker dessutom motion 1983/84: 2634 i fråga om fakultetsopponents och betygsnämndsledamots rätt att till protokoll anmäla avvikande mening även i andra fall samt skälen för sina ställningstaganden. Riksdagen bör med bifall till motion 1983/84: 2634 yrkande 8 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört om betyg på doktorsavhandlingar och motiveringar av betygsnämndernas betygsättning.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. att riksdagen beträffande motivering av betygsnämndernas beslut med bifall till motion 1983/84: 2634 yrkande 8 och med anledning av proposition 1983/84: 107 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Förkunskapskrav för antagning till forskarutbildning (punkt 1, mom. 5)

Per Unckel (m), Rune Rydén (m), Birgitta Rydle (m), Jörgen Ullenhag (fp) och Birger Hagård (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 21 börjar "I riktlinjer" och slutar "yrkande 13" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer med vad som anförs i motion 1983/84: 2634 yrkande 13 om behovet av ämnesfördjupning, bredd och utblick över besläktade ämnen för den som antas till forskarutbildning. Det är därför nödvändigt att ändra kraven för behörighet för att antas till forskarutbildning. En fullständig grundexamen om minst 120 poäng med minst 60 poäng i aktuellt ämne bör vara förkunskapskrav inom det förutvarande filosofiska fakultetsområdet. För studerande från utbildningslinjer som inte omfattar 120 poäng bör utbudet av överbyggande kurser utökas så att de kan uppnå motsvarande nivå. Bestämmelserna om allmän och särskild behörighet bör ändras i enlighet med vad utskottet här förordat. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. att riksdagen beträffande förkunskapskrav för antagning till forskarutbildning med bifall till motion 1983/84: 2634 yrkande 13 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. Ämnesfördjupningar på allmänna utbildningslinjer (punkt 1, mom. 6)

Pär Granstedt (c) och Larz Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 22 börjar "Med hänvisning" och slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att UHÄ:s fortsatta arbete med utbildningsplaner bör ha som mål att alla linjer om minst 120 poäng normalt skall innehålla minst ett 40-poängsavsnitt. Även 60-poängsavsnitt bör eftersträvas i större utsträckning. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2615 yrkande 1 c i denna del som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. att riksdagen beträffande ämnesfördjupningar på allmänna utbildningslinjer med bifall till motion 1983/84: 2615 yrkande 1 c i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Filosofie kandidatexamen (punkt 1, mom. 7)

Per Unckel (m), Rune Rydén (m), Birgitta Rydle (m), Pär Granstedt (c), Jörgen Ullenhag (fp), Larz Johansson (c) och Birger Hagård (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 22 börjar "När det" och slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det är angeläget att fördjupningsstudier kommer att krävas på allt fler utbildningslinjer inom de förutvarande filosofiska fakulteternas ämnesområden och att attraktiva examensbenämningar knyts till dessa linjer. Starka skäl talar därvid för att filosofie kandidatexamen skall användas som examensbenämning. Enligt nuvarande bestämmelser bör dock examensbenämningar utformas så att de ger meningsfull information om utbildningens omfattning, innehåll eller huvudsakliga inriktning. Enligt utskottets uppfattning kan detta ske genom att det till t. ex. en eventuell humanistlinje knyts examensbenämningen "filosofie kandidatexamen med humanistisk inriktning" och till t. ex. samhällsvetarlinjen knyts examensbenämningen "filosofie kandidatexamen med samhällsvetenskaplig inriktning". Även andra inriktningar bör kunna komma i fråga. Mycket talar för att examensbenämningen filosofie kandidatexamen med viss inriktning endast bör användas om fördjupningsstudier ingått i genomgången utbildningslinje. Filosofie kandidatexamen bör också kunna användas när man läst enstaka kurser om sammanlagt 120 poäng som inrymmer fördjupningsstudier.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. att riksdagen beträffande examensbenämning för studier inom de förutvarande filosofiska fakulteternas ämnesområden med bifall till motionerna 1983/84: 514 yrkande 7 och 1983/84: 2615 yrkande 1 c i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. Vissa frågor om studiefinansieringen inom forskarutbildningen (punkt 1, mom. 8)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 23 börjar "Utskottet vill" och på s. 24 slutar "yrkande 7" bort ha följande lydelse:

Riksdagen fattade våren 1982 beslut om förbättringar av studiefinansieringen inom forskarutbildningen. Beslutet innebar bl. a. att de dåvarande amanuens- och assistenttjänsterna skulle avskaffas och ersättas med en ny arvodestjänst som assistent kopplad till innehav av utbildningsbidrag eller doktorandtjänst.

Inledningsvis vill utskottet nu understryka det angelägna i att sådana förbättringar görs av studiefinansieringsvillkoren att doktorandstudier upplevs som möjliga av potentiella forskarstuderande. I det följande i reservation 9 lämnas förslag om bl. a. extra anslag till doktorandtjänster.

Antagna forskarstuderande utan utbildningsbidrag eller doktorandtjänst kommer för sin försörjning att vara hänvisade till studiemedel, timarvoderad undervisning, tjänst som lärare eller projektstöd av olika slag. Inom vissa fakulteter och då kanske framför allt medicinsk, matematisk-naturvetenskaplig och teknisk fakultet kan det dock finnas anledning att knyta till sig vissa av dessa doktorander för institutionsarbete och/eller undervisning på en fastare bas än genom timarvoderad undervisning. Enligt utskottets mening bör det därför finnas möjlighet, om särskilda skäl föreligger, att på arvodestjänst som assistent förordna även forskarstuderande utan vare sig utbildningsbidrag eller doktorandtjänst. Målet bör fortfarande vara att främja rörlighet bland de forskarstuderande och motverka att forskarstuderande för längre tid innehar anställning som assistent vid institution. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2634 yrkande 7 som sin mening ge regeringen till känna.

Med de förändringar som här och i reservation 9 förordas är enligt utskottets mening en total översyn av studiefinansieringssystemet inte påkallad. UHÄ har regeringens uppdrag att komma med förslag till förbättringar och att bevaka fördelningen av forskarstuderande på fakulteter och ämnen. Mot denna bakgrund bör riksdagen avslå motionerna 1983/84: 2595 yrkandena 3 och 7 samt 1983/84: 2615 yrkande 1 j.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. att riksdagen beträffande vissa frågor om studiefinansieringen inom forskarutbildningen med bifall till motion 1983/84: 2634 yrkande 7 och med avslag på motionerna 1983/84: 2595 yrkandena 3 och 7 och 1983/84: 2615 yrkande 1 j som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. Vissa frågor om studiefinansieringen inom forskarutbildningen (punkt 1, mom. 8)

Pär Granstedt (c) och Larz Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 23 börjar "Utskottet vill" och på s. 24 slutar "yrkande 7" bort ha följande lydelse:

Det är enligt utskottets uppfattning nödvändigt med en översyn av studiefinansieringen inom forskarutbildningen för att få förslag till lösningar av främst två problem. Det första problemet är att studiefinansieringen för många inte ger en tillräcklig försörjning. Inom vissa områden kan det t. o. m. vara vissa svårigheter att rekrytera forskarstuderande, då de kan få tryggare arbetsförhållanden och högre lön om de söker sig direkt ut i näringslivet eller till offentlig tjänst efter avslutad grundläggande högskoleutbildning. Dessa förhållanden bör snarast ses över i enlighet med vad som anförs i motion 1983/84:2615. Utskottet anser att denna översyn inte bör föregripas genom att riksdagen nu gör något uttalande om vilka förändringar av systemet som bör göras. Mot denna bakgrund bör riksdagen avslå motionerna 1983/84:2595 yrkandena 3 och 7 samt 1983/84:2634 yrkande 7. Det andra problemet gäller fördelningen av forskarstipendier mellan olika forskningsområden. Denna fördelning bör enligt utskottets mening bättre följa de prioriteringar av forskningsområden som riksdagen beslutat om. Vad utskottet här anfört bör riksdagen med bifall till motion 1983/84:2615 yrkande 1 j som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. att riksdagen beträffande vissa frågor om studiefinansieringen inom forskarutbildningen med bifall till motion 1983/84:2615 yrkande 1 j samt med avslag på motionerna 1983/84:2595 yrkandena 3 och 7 samt 1983/84:2634 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

8. Vissa frågor om studiefinansieringen inom forskarutbildningen (punkt 1, mom. 8)

Jörgen Ullenhag (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 23 börjar "Utskottet vill" och på s. 24 slutar "yrkande 7" bort ha följande lydelse:

Vid översynen av studiefinansieringssystemet bör även prövas vilka möjligheter som finns att differentiera lönesättningen på doktorandtjänsterna och eventuellt även nivån på utbildningsbidragen i syfte att underlätta för högskolan att i konkurrens med näringslivet rekrytera lämpliga forskarstuderande. När de forskarstuderande avslutar sina studier bör det finnas en möjlighet att förlänga deras studiefinansiering under högst tre månader medan de söker en ny försörjning. Vad utskottet nu anfört om

översynen av studiefinansieringen inom forskarutbildningen bör riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2595 yrkandena 3 och 7 samt med anledning av motion 1983/84: 2615 yrkande 1 j som sin mening ge regeringen till känna. Utskottet kan däremot inte tillstyrka förslagen i motion 1983/84: 2634 yrkande 7 om möjlighet att förordna forskarstuderande utan utbildningsbidrag eller doktorandtjänst på arvodestjänst som assistent.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. att riksdagen beträffande vissa frågor om studiefinansieringen inom forskarutbildningen med bifall till motion 1983/84: 2595 yrkandena 3 och 7, med anledning av motion 1983/84: 2615 yrkande 1 j och med avslag på motionen 1983/84: 2634 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

9. Extra medel till doktorandtjänster och postdoktorala stipendier (punkt 1, mom. 13)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 25 börjar "Utskottet föreslår" och slutar "och 12" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att utbildningsbidragen successivt bör ersättas med doktorandtjänster. För att påskynda denna omvandling bör ytterligare medel anvisas. Riksdagen bör därför med bifall till motion 1983/84: 2634 yrkande 6 och med anledning av motion 1983/84: 2595 yrkande 5 under ett nytt reservationsanslag anvisa 15 milj. kr., vilket gör det möjligt att antingen omvandla 280 utbildningsbidrag till doktorandtjänster eller att inrätta 125 nya tjänster. Vidare bör riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2634 yrkandena 10 i denna del, 11 och 12 under samma anslag anvisa sammanlagt 12 milj. kr. till postdoktorala stipendier. Dessa medel bör fördelas på tre anslagsposter om 4 milj. kr. var och en, vilka disponeras av humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet, medicinska forskningsrådet resp. naturvetenskapliga forskningsrådet. Stipendierna skall användas till tidsbegränsade tjänster för nydisputerade doktorer.

dels att utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. att riksdagen till *Extra medel till doktorandtjänster och postdoktorala stipendier* med bifall till motion 1983/84: 2634 yrkandena 6, 10 i denna del, 11 och 12 samt med anledning av motion 1983/84: 2595 yrkande 5 för budgetåret 1984/85 under åttonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 27 000 000 kr.,

10. Extra medel till doktorandtjänster (punkt 1, mom. 13)

Jörgen Ullenhag (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 25 börjar "Utskottet föreslår" och slutar "och 12" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att medel bör anvisas för att nya doktorandtjänster skall kunna inrättas. Riksdagen bör därför med bifall till motion 1983/84: 2595 yrkande 5 och med anledning av motion 1983/84: 2634 yrkande 6 under ett nytt reservationsanslag anvisa 12 milj. kr., vilket gör det möjligt att inrätta 100 nya tjänster. Medlen bör fördelas av UHÄ varvid hänsyn bör tas till behoven inom de mest konkurrensutsatta forskningsområdena. Utskottet kan av statsfinansiella skäl inte tillstyrka att ytterligare 12 milj. kr. anvisas för postdoktorala stipendier. Riksdagen bör därför avslå motion 1983/84: 2634 yrkandena 10 i denna del, 11 och 12.

dels att utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. att riksdagen till *Extra medel till doktorandtjänster* med bifall till motion 1983/84: 2595 yrkande 5, med anledning av motion 1983/84: 2634 yrkande 6 och med avslag på motion 1983/84: 2634 yrkandena 10 i denna del, 11 och 12 för budgetåret 1984/85 under åttonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 12 000 000 kr.,

11. Jämställdhetsplaner (punkt 1, mom. 14)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Birger Hagård (samtliga m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 25 börjar "Vad beträffar" och slutar "yrkande 21" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att könskvotering och liknande åtgärder i flertalet fall har motsatt effekt än den eftersträlvade i arbetet med att skapa jämställdhet mellan könen. Detta är fallet på alla områden, således även på forskningsområdet. Attitydpåverkan är en enligt utskottets mening riktigare och mera effektiv väg för att uppnå målet. Riksdagen bör med bifall till motion 1983/84: 2634 yrkande 21 avvisa regeringens förslag om tidsbestämda mål för andelen kvinnor som professor, docent, forskarassistent och forskare. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 14 bort ha följande lydelse:

14. att riksdagen beträffande jämställdhetsplaner med bifall till motion 1983/84: 2634 yrkande 21 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

12. Licentiatexamen (punkt 1, mom. 16)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 27 som börjar "Av redovisningen" och slutar "yrkande 16" bort ha följande lydelse:

Av redovisningen framgår att det i dag är möjligt att knyta en examensbenämning till utbildningsbevis om fullgjord etapp i forskarutbildningen. Enligt utskottets mening skall emellertid inte en licentiatexamen behöva vara en etapp i forskarutbildningen. Det är tvärtom en fördel om examen blir formellt fristående. Om en studerande väljer att fortsätta med forskarutbildning efter licentiatexamen bör dock tillämpliga delar av examen kunna tillgodogöras inom ramen för forskarutbildningen. Detta bör riksdagen med bifall till motionerna 1983/84:2016 yrkande 43 och 1983/84:2634 yrkande 16 och med anledning av motion 1983/84:2615 yrkande 1 d som sin mening ge till känna för regeringen.

dels att utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

16. att riksdagen beträffande licentiatexamen med bifall till motionerna 1983/84:2016 yrkande 43 och 1983/84:2634 yrkande 16 och med anledning av motion 1983/84:2615 yrkande 1 d som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört,

13. Licentiatexamen (punkt 1, mom. 16)

Pär Granstedt (c) och Larz Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 27 börjar "Av redovisningen" och slutar "yrkande 16" bort ha följande lydelse:

Av redovisningen framgår att licentiatexamen redan förekommer inom forskarutbildningen i flera fall. Enligt utskottet finns det anledning att pröva om inte denna möjlighet bör införas mer allmänt. Vad utskottet här anfört med anledning av motionerna 1983/84:2016 yrkande 43, 1983/84:2615 yrkande 1 d och 1983/84:2634 yrkande 16 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

16. att riksdagen beträffande licentiatexamen med anledning av motionerna 1983/84:2016 yrkande 43, 1983/84:2615 yrkande 1 d och 1983/84:2634 yrkande 16 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört,

14. Forskarutbildningens meritvärde (punkt 1, mom. 18)

Per Unckel (m), Rune Rydén (m), Birgitta Rydle (m), Jörgen Ullenhag (fp) och Birger Hagård (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 28 som börjar "Utskottet vill" och på s. 29 slutar "som behövs" bort ha följande lydelse:

Ett grundläggande kartlägningsarbete av antalet högre statliga tjänster för vilka man tidigare krävt vetenskaplig kompetens samt sådana för vilka motsvarande krav fortfarande gäller har gjorts i betänkandet (SOU 1981:30) Forskarutbildningens meritvärde. Enligt utskottets mening bör berörda statliga myndigheter före den 1 juli 1985 göra en översyn och inventering av de tjänster för vilka doktorsexamen för framtiden bör uppställas som behörighetsvillkor.

I de fall formellt behörighetsvillkor i form av doktorsexamen inte uppställs för viss tjänst, har myndigheten möjlighet att ange för tjänsten önskvärda kvalifikationer, t. ex. forskarutbildning, om det finns skäl för det. I dessa fall är det angeläget att forskarutbildningen får det meritvärde som anges av föredragande statrådet i proposition 1983/84: 107 (bil. 10). Den kanske viktigaste förutsättningen för att motivera dem som gått igenom en grundläggande högskoleutbildning att fortsätta med forskarutbildning är att det efter doktorsexamen finns arbetsuppgifter även på arbetsmarknaden utanför högskolan där forskningen värdesätts och nyttiggörs. Som framhålls i propositionen är den träning i metodiskt tänkande, det analytiska arbetssätt och den kritiska skolning, som en forskarutbildad fått del av värdefull för de flesta arbetsuppgifter av kvalificerad art inom statlig eller statligt reglerad verksamhet. Utskottet, som delar uppfattningen att värdet av forskarutbildning bör komma till uttryck vid bedömning av den sökandes skicklighet och att fullgjord forskarutbildning skall få tillgodoräknas med fyra år när det gäller förtjänst, föreslår att riksdagen med anledning av proposition 1983/84: 107 och motionerna 1983/84: 2595 yrkande 4 och 1983/84: 2634 yrkande 9 i motsvarande delar som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om forskarutbildningens meritvärde och behörighetsvillkor för vissa tjänster.

dels att utskottets hemställan under 18 bort ha följande lydelse:

18. att riksdagen beträffande forskarutbildningens meritvärde m. m. med anledning av proposition 1983/84: 107 och med bifall till motionerna 1983/84: 2595 yrkande 4 och 1983/84: 2634 yrkande 9 i motsvarande delar som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

15. Högskolornas anslagsframställning (punkt 1, mom. 21)

Per Unckel (m), Rune Rydén (m), Birgitta Rydle (m), Jörgen Ullenhag (fp) och Birger Hagård (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 31 börjar "I samband" och slutar "yrkande 8" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att den gällande ordningen för högskolornas anslagsframställning enligt vilken fakultetsnämnderna avger anslagsframställning direkt till UHÄ, är väsentligt bättre än den nya ordning som innebär att högskolestyrelserna skall avge anslagsframställning till UHÄ, vilket riksdagen under innevarande riksmöte tidigare beslutat (prop. 1983/84: 52, UbU 1983/84: 10, rskr. 1983/84: 114). Riksdagen bör, med ändring av sitt tidigare beslut, som sin mening ge regeringen till känna att någon ändring av ordningen avseende anslagsframställning för forskning och forskarutbildning inte bör genomföras.

dels att utskottets hemställan under 21 bort ha följande lydelse:

21. att riksdagen beträffande högskolornas anslagsframställning med bifall till motion 1983/84: 514 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

16. Universitetsinstitutionernas anslagssystem (punkt 1, mom. 22)

Per Unckel (m), Rune Rydén (m), Birgitta Rydle (m), Pär Granstedt (c), Jörgen Ullenhag (fp), Larz Johansson (c) och Birger Hagård (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 31 börjar "Som tidigare" och slutar "yrkande 1 h" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att universitetsinstitutionerna måste få spela en större roll än f. n. Det är på dem tyngdpunkten i verksamheten vid högskolorna bör ligga. Sambandet mellan forskning och grundläggande utbildning manifesteras bäst genom väl fungerande institutioner. Det är också på institutionsnivån som internationellt vetenskapligt kontaktarbete bäst kan bedrivas. Utskottet delar motionärernas uppfattning att en anslagsordning som stärker institutionerna och som om möjligt ger dem en samlad basresurs bör eftersträvas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 22 bort ha följande lydelse:

22. att riksdagen beträffande universitetsinstitutionernas anslagssystem med bifall till motion 1983/84: 2615 yrkande 1 h som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

17. Fleråriga planeringsramar för högskolan (punkt 1, mom. 23)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 31 börjar "Utskottet anser" och på s. 32 slutar "yrkande 5" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det är önskvärt med en mera långsiktig planering av högskolornas verksamhet i likhet med vad som i proposition 1983/84:107 föreslås för forskningsrådsorganisationen. Utskottet delar därmed den uppfattning som kommer till uttryck i motion 1983/84:2634. Såsom föreslås i motionen bör anslagsframställning för grundutbildning och forskning/forskarutbildning omfatta detaljerade äskanden för de tre närmaste åren samt en översiktlig plan för de därpå följande två åren. Anslagsframställning skall lämnas vart tredje år, medan UHÄ:s anslagsframställningar skall äga rum i vanlig ordning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 23 bort ha följande lydelse:

23. att riksdagen beträffande fleråriga planeringsramar för utbildning och forskning inom högskolan med bifall till motion 1983/84:2634 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

18. Universitetsinstitutionernas beslutsformer (punkt 1, mom. 24)

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 32 börjar "Utskottet konstaterar" och slutar "i denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar de uppfattningar som kommer till uttryck i motion 1983/84:2623 att universitetsinstitutionerna bör omorganiseras så att ingen enskild person har en dominerande position. Institutionen bör ledas av ett forskarlag där alla är likställda. Forskare i beslutsfattande organ bör väljas demokratiskt och inte vara självskrivna. Statens styrning av institutionerna skall inte heller vara kopplad till någon speciell tjänst eller person. Styrningen bör ske genom att de på institutionen verksamma forskarna ges ett gemensamt ansvar för den forskning som skall bedrivas. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1983/84:2623 i denna del som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 24 bort ha följande lydelse:

24. att riksdagen beträffande ändrade beslutsformer vid universitetsinstitutionerna med bifall till motion 1983/84:2623 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

19. Sektorsforskning m. m. (punkt 1, mom. 27)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 35 börjar "Utskottet delar" och på s. 36 slutar "och 4" bort ha följande lydelse:

Utskottet noterar att regeringen nu insett att den tidigare hårda satsningen på kortsiktigt betonad sektorsforskning inte kan förtgå. Denna insikt om att sektorsforskningen inte kan tillåtas fortsätta att expandera på bl. a. den grundläggande universitetsforskningens bekostnad har dock inte lett till åtgärder som kraftfullt bryter med den nu gällande ordningen. Nya, relativt obundna resurser tillförs visserligen universiteten via fakultetsanslag och forskningsråd men samtidigt bibehålls sektorsforskningsstrukturen intakt med uppgiften att också ta ansvar för långsiktig kunskapsuppbyggnad. Denna situation, där sektorsorganen ges ett avgörande inflytande över den grundläggande forskningen, riskerar enligt utskottets mening att förvärra obalansen och negativt påverka högskoleforskningen.

En viktig tanke bakom nuvarande uppbyggnad av sektorsforskningen har som utskottet ser det varit att knyta en betydande del av forskningen till den politiska beslutsprocessen. Utskottet kan, liksom motionärerna i motion 1983/84:2634, inte acceptera en sådan grundtanke. Forskningen skall stå så fri från den politiska makten som möjligt. Först då kan sökandet efter ny kunskap ske i enlighet med vetenskapliga kriterier. Utskottet är medvetet om de önskemål som myndigheter och regeringskansli från tid till annan kan ha att få kunskapsluckor fyllda. Detta önskemål kan och bör emellertid tillgodoses, som visas i det följande, inom ramen för en annan organisation för merparten av dagens sektorsforskning.

Utskottet tillstyrker för sin del motionärernas förslag att riksdagen hos regeringen skall begära förslag om en gradvis avveckling av följande forskningsadministrationer:

- Byggnadsforskningsrådet och statens institut för byggnadsforskning
- Delegationen för social forskning
- Naturvårdsverkets forskningsnämnd
- Statens energiverks forskningsnämnd
- Energiproduktionsforskningsnämnden
- Transportforskningsdelegationen (motsv.)
- Kollektivtrafikberedningen (motsv.)
- Delegationen för arbetsmarknadsforskning

Regeringen bör, såsom motionärerna framhåller, därutöver pröva möjligheterna att avveckla ytterligare sektorsforskningsadministrationer av motsvarande slag.

De resurser och de uppgifter som de här nämnda forskningsadministrationerna har bör i huvudsak fördelas på fakultetsanslagen och anslagen till forskningsråden.

Genom en avveckling av sektorsadministrationen minskar möjligheten till omedelbar politisk direktivgivning. Detta är en väsentlig avsikt bakom utskottets förslag. Samtidigt måste emellertid myndigheter och regeringskansli tillförsäkras möjligheter att för konkreta och planerade offentliga beslut få forskningsuppgifter utförda. Högskolan bör ges möjlighet att biträda statsmakterna med detta. Högskolan har då ansvaret för den vetenskapliga kvaliteten.

I sammanhanget vill utskottet också understryka att högskolan i större utsträckning bör kunna vara en resurs för statliga utredningar och kommittéer. Sekreterare och experter i sådana utredningar hämtas enligt utskottets mening alltför ofta från resp. departement. Kvaliteten på och integriteten hos det statliga utredningsväsendet skulle förbättras om forskare från högskolan i större omfattning engageras i utredningsverksamheten och om utredningsuppdrag läggs ut på högskolan.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att regeringen får i uppdrag att se över hela den nuvarande sektorsforskningen. Förslag med anledning av översynen bör presenteras för riksdagen i sådan tid, att en ny organisation kan träda i kraft den 1 juli 1986. I översyningsuppdraget bör ingå att överväga hur kompetensen att beställa forskning inom högskolan skall kunna utvecklas inom myndigheterna. Endast om en sådan kompetens finns kan ett fruktbarande samspel mellan myndigheterna och högskolan utvecklas. Riksdagen bör med bifall till motion 1983/84:2634 yrkandena 1, 3 och 4 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anför.

dels att utskottets hemställan under 27 bort ha följande lydelse:

27. att riksdagen beträffande sektorsforskning m. m. med bifall till motion 1983/84:2634 yrkandena 1, 3 och 4, med anledning av motionerna 1983/84:2595 yrkande 10 och 1983/84:2615 yrkandena 1 f och 1 o samt med avslag på motion 1983/84:2623 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

20. Sektorsforskning m. m. (punkt 1, mom. 27)

Pär Granstedt (c), Jörgen Ullenhag (fp) och Larz Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 35 börjar "Utskottet delar" och på s. 36 slutar "och 4" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den oro som uttrycks i propositionen och motionerna över obalansen – särskilt inom vissa områden – mellan den grundläggande forskning som finansieras via fakultets- och forskningsrådsanslag och den forskning som finansieras av sektorsorgan. Olika åtgärder för att komma till rätta med obalansen har diskuterats i många sammanhang. Mot bakgrund av den komplicerade situationen inom detta område ser utskottet med tillfredsställelse att föredragande statsrådet nu fortsätter arbetet med

att komma till rätta med problemen genom de överläggningar som skall inledas med sektorsorganen.

Utskottet anser att erfarenheterna från de planerade överläggningarna med sektorsorganen och vissa resultat som vunnits av den tidigare gjorda enkäten till dem bör läggas till grund för förslag i nästa forskningspolitiska proposition om konkreta åtgärder som stärker den inomvetenskapligt motiverade forskningen inom högskolan och den långsiktiga kunskapsuppbyggnad som motiveras av sektorsorganens behov. Riksdagen bör därför ge regeringen i uppdrag att upprätta en plan för överförande av forskningsresurser och forskningsansvar från sektorsorganen till högskolan och forskningsråden. Det kommande beredningsarbetet bör ha som utgångspunkt de fakultetsprogram som redan finns och som är under utarbetande.

Vad utskottet har anfört bör riksdagen med anledning av motionerna 1983/84: 2595 yrkande 10, 1983/84: 2615 yrkande 1f och 1o och 1983/84: 2634 yrkande 1 samt med avslag på motionerna 1983/84: 2523 i denna del och 1983/84: 2634 yrkandena 3 och 4 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 27 bort ha följande lydelse:

27. att riksdagen beträffande sektorsforskning m. m. med anledning av motionerna 1983/84: 2595 yrkande 10, 1983/84: 2615 yrkandena 1f och 1o och 1983/84: 2634 yrkande 1 samt med avslag på motionerna 1983/84: 2623 i denna del och 1983/84: 2634 yrkandena 3 och 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

21. Samverkan mellan högskolan och näringslivet m. m. (punkt 1, mom. 28)

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 38 börjar "Utskottet instämmer" och slutar "aktuell del" bort ha följande lydelse:

Forskningen är ett samhällsintresse som i olika avseenden har betydelse för levnadsvillkoren för hela befolkningen. Det är inte givet att detta intresse sammanfaller med näringslivets intresse av vinster på sin verksamhet. Tvärtom kan de senaste årens utveckling visa på motsatsen. Det är därför av vital betydelse för folket att staten tar på sig ansvaret för att bygga upp och upprätthålla en kvalitativt hög forskningspotential inom högskolan. Dessutom bör forskningen inom högskolan i samhällets intresse kunna vara ett korrektiv till den forskning som bedrivs inom näringslivet och på uppdrag av myndigheter och verk. Högscoleforskningen bör inte vara eller göras beroende av de privatekonomiska intressena. Därför bör uppdragsforskning komma i fråga endast om den bedöms vara av betydelse för den inomvetenskapligt motiverade forskningen och om den är av allmänt intresse. Forskare inom högskolan bör inte få inneha statlig forskartjänst samtidigt som de åtar sig uppdrag för näringslivet.

Vad utskottet nu anfört om den statliga forskningsverksamheten och näringslivet bör riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2623 i denna del som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 28 bort ha följande lydelse:

28. att riksdagen beträffande samverkan mellan högskolan och näringslivet m. m. med bifall till motion 1983/84: 2623 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

22. Forskning vid de mindre högskoleenheterna (punkt 1, mom. 35)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 44 börjar "Utskottet har" och på s. 45 slutar "för forskningsändamål" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill härutöver understryka att det enligt utskottets mening är viktigt att den grundläggande högskoleutbildningen har ett nära samband med forskning, vilket dock kan uppnås på annat sätt än genom fasta forskningsresurser, t. ex. genom att utbildningen vid de mindre högskolorna organiseras i form av decentraliserad undervisning med lärare hämtade från någon av högskoleenheterna med fasta forskningsresurser.

Regeringen bör, såsom föreslås i motion 1983/84: 2634 yrkande 17, förelägga riksdagen förslag om ny form för arbetet vid de mindre högskolorna i enlighet med vad som anförts. Med en sådan organisation behövs inte de föreslagna medlen 1,5 milj. kr. för de mindre högskolornas kontaktverksamhet. Utskottet avstyrker därför förslaget i proposition 1983/84: 107 om de mindre högskoleenheternas kontaktverksamhet.

dels att utskottets hemställan under 35 bort ha följande lydelse:

35. att riksdagen beträffande forskning vid de mindre högskoleenheterna med bifall till motion 1983/84: 2634 yrkande 17 samt med avslag på proposition 1983/84: 107 och motionerna 1983/84: 2607, 1983/84: 2608, 1983/84: 2615 yrkandena 3, 5, 6, 7 i denna del, 8 och 9 i denna del och 1983/84: 2627 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

23. Forskning vid de mindre högskoleenheterna (punkt 1, mom. 35)

Pär Granstedt (c) och Larz Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 44 börjar "Utskottet vill" och på s. 45 slutar "för forskningsändamål" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning i motion 1983/84: 2615 yrkande 3 att det är angeläget med ökat stöd för forskningsprojekt vid de

mindre högskoleenheterna. Detta kan lämpligen förverkligas genom att UHÄ:s förslag till åtgärder för att främja sådan verksamhet genomförs. För att finansiera UHÄ:s program bör, utöver anslaget på 1,5 milj. kr. enligt propositionen, ytterligare 5 milj. kr. ställas till UHÄ:s förfogande under ett särskilt anslag. För att finansiera detta bör regeringen i regleringsbrev föreskriva att 800 000 kr. inte betalas ut under anslaget Humanistiska fakulteterna, 950 000 kr. under anslaget Samhällsvetenskapliga fakulteterna, 650 000 kr. under anslaget Medicinska fakulteterna, 700 000 kr. under anslaget Tekniska fakulteterna och 1 900 000 kr. under anslaget Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna.

dels att utskottets hemställan under 35 bort ha följande lydelse:

35. att riksdagen till *Forskning vid de mindre högskoleenheterna* med bifall till motion 1983/84: 2615 yrkandena 3, 5, 6, 7 i denna del, 8 och 9 i denna del, med anledning av proposition 1983/84: 107 och motionerna 1983/84: 2607, 1983/84: 2608, 1983/84: 2627 yrkande 2 samt med avslag på motion 1983/84: 2634 yrkande 17 för budgetåret 1984/85 under åttonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 5 000 000 kr.,

24. Forskning vid de mindre högskoleenheterna (punkt 1, mom. 35)

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 44 börjar "Utskottet vill" och på s. 45 slutar "för forskningsändamål" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i vad som anförts i motion 1983/84: 2627 yrkande 2 att de mindre högskoleenheterna spelar en viktig regionalpolitisk roll. Vad som i olika sammanhang hävdats att en högskolas storlek skulle ha direkt betydelse för forskningsmöjligheter kan vara riktigt endast i de fall laborativ verksamhet med dyrbar utrustning är en förutsättning för forskningsarbetet. Med dagens framsteg inom informationsteknologin är det fullt möjligt att bedriva ett kvalitativt bra forsknings- och utvecklingsarbete vid de mindre högskoleenheterna.

Utskottet delar därför de uppfattningar om de mindre högskoleenheternas forskningsanknytning som kommer till uttryck i förslaget från UHÄ om utökade resurser för initiering, planering och genomförande av FoU-projekt samt forskarutbildning av lärare. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen och på tilläggsbudget begära 5 milj. kr. för ändamålet. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2627 yrkande 2 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 35 bort ha följande lydelse:

35. att riksdagen beträffande forskning vid de mindre högskoleenheterna med bifall till motion 1983/84: 2627 yrkande 2, med anled-

ning av proposition 1983/84: 107 och motionerna 1983/84: 2607, 1983/84: 2608, 1983/84: 2615 yrkandena 3, 5, 6, 7 i denna del, 8 och 9 i denna del och med avslag på motion 1983/84: 2634 yrkande 17 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

25. Högskolans internationalisering (punkt 1, mom. 39)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Birger Hagård (alla m anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 47 börjar "I fråga" och slutar "yrkande 31" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motion 1983/84: 2016 yrkande 31 är den högre utbildningen och forskningen till sin natur internationell. Svenska forskare måste ha möjligheter att bedriva sitt arbete under internationella kontakter. Innehållet i skilda utbildningar inom olika ämnesområden måste alltid sättas in i sitt internationella sammanhang. Läromedel på främmande språk måste i högre utsträckning än vad som nu är fallet kunna användas i undervisningen. Det kräver att de studerande redan vid tillträde till universitet och högskolor har goda språkkunskaper. Förkunskapskraven bör anpassas härtill.

Utskottet finner det särskilt allvarligt att utländska gästforskare och lärare blivit mera sällsynta i den högre utbildningen under senare år. Till stor del beror detta på att högskolorna inte har ekonomiska möjligheter att erbjuda utländska forskare och lärare konkurrenskraftiga nettolöner. Endast skatteförändringar av genomgripande slag kan i längden underlätta möjligheterna att engagera utländska forskare och lärare till den högre utbildningen i Sverige.

De studerande bör enligt utskottets mening stimuleras till någon tids utlandsvistelse. Studieresultat som uppnåtts vid utländska universitet måste kunna räknas de studerande till godo i större utsträckning än som nu sker. Det är önskvärt att centrala studiestödsnämnden i ökad utsträckning utnyttjar sin möjlighet att ge stöd till sådana utlandsstudier som kan tillföra både den enskilde studeranden och den svenska institutionen värdefull kompetens.

Enligt utskottets mening bör riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2016 yrkande 31 hos regeringen hemställa att åtgärder vidtas i enlighet med vad utskottet här har anfört.

dels att utskottets hemställan under 39 bort ha följande lydelse:

39. att riksdagen beträffande högskolans internationalisering med bifall till motion 1983/84: 2016 yrkande 31 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

26. Humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning (punkt 1, mom. 41)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 51 börjar "Utskottet erinrar" och på s. 52 slutar "Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet" bort ha följande lydelse:

Utskottet erinrar om att en allmän volym- och kompetenshöjning inom det samhällsvetenskapliga och humanistiska ämnesområdet samt forskning som avser kulturyttringar och kulturfrågor i övrigt även fortsättningsvis anges som tillhörande de prioriterade områdena. Utskottet anser att regeringens satsning på denna forskning är alltför liten. Av vad utskottet redovisat i det föregående framgår att det finns starka argument för en förstärkning av våra möjligheter att studera samtidskulturen och utforska viktiga inslag i vår kulturmiljö, både nationellt och internationellt. Det behövs en vital humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning som vårdar och för vidare de olika vetenskaperna på detta område. Humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning skall enligt utskottets mening inte ses som ett komplement till annan forskning utan har ett stort värde i sig. En medelsförstärkning utöver regeringens förslag i fråga om denna forskning är därför välmotiverad. Utskottet föreslår att riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2634 yrkandena 2 samt 10 i denna del, 24 och 25 och med anledning av motionerna 1983/84: 2595 yrkande 11, 1983/84: 2601 yrkande 1, 1983/84: 2623 i denna del och 1983/84: 2627 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning samt under ett nytt anslag på riksstaten benämnd Särskilda insatser för humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 30 000 000 kr. Anslaget skall uppta tre anslagsposter om var och en på 10 000 000 kr., att disponeras för humanistiska fakulteterna, samhällsvetenskapliga fakulteterna resp. humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet. Det ankommer på regeringen att meddela erforderliga kompletterande bestämmelser om dispositionen av anslaget.

dels att utskottets hemställan under 41 bort ha följande lydelse:

41. att riksdagen beträffande humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning med bifall till motion 1983/84: 2634 yrkandena 2 samt 10 i denna del, 24 och 25 och med anledning av motionerna 1983/84: 2595 yrkande 11, 1983/84: 2601 yrkande 1, 1983/84: 2623 i denna del och 1983/84: 2627 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt till *Särskilda insatser för humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning* för budgetåret 1984/85 under åttonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 30 000 000 kr.,

27. Humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning (punkt 1, mom. 41)

Pär Granstedt (c) och Larz Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 51 börjar "Utskottet erinrar" och på s. 52 slutar "Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet" bort ha följande lydelse:

Utskottet erinrar om att en allmän volym- och kompetenshöjning inom det samhällsvetenskapliga och humanistiska ämnesområdet samt forskning som avser kulturyttringar och kulturfrågor i övrigt även fortsättningsvis anges som tillhörande de prioriterade områdena. Utskottet anser att regeringens satsning på denna forskning är alltför liten. Av vad utskottet redovisat i det föregående framgår att det finns starka argument för en förstärkning av våra möjligheter att studera samtidskulturen och utforska viktiga inslag i vår kulturmiljö både nationellt och internationellt. Det behövs en vital humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning som vårdar och för vidare de olika vetenskaperna på detta område. Det behövs vidare ett nytänkande som kan lägga grunden till innovationer när det gäller att motverka negativa bieffekter av den moderna teknikens funktionssätt. Omprioritering från teknik till humaniora, samhällsvetenskap och andra kulturverksamheter kan i vissa fall bli nödvändiga under de närmaste åren. Utskottet föreslår att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2601 yrkande 1 och med anledning av motionerna 1983/84:2595 yrkande 11, 1983/84:2623 i denna del, 1983/84:2634 yrkandena 2 samt 10 i denna del, 24 och 25 och 1983/84:2627 yrkande 9 som sin mening ger till känna att regeringen på tilläggsbudget för budgetåret 1984/85 bör lägga fram förslag för riksdagen om ökat stöd till de humanistiska ämnena i den högre utbildningen.

dels att utskottets hemställan under 41 bort ha följande lydelse:

41. att riksdagen beträffande humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning med bifall till motion 1983/84:2601 yrkande 1 och med anledning av motionerna 1983/84:2595 yrkande 11, 1983/84:2623 i denna del, 1983/84:2627 yrkande 9 och 1983/84:2634 yrkandena 2 samt 10 i denna del, 24 och 25 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

28. Humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning (punkt 1, mom. 41)

Jörgen Ullenhag (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 51 börjar "Utskottet erinrar" och på s. 52 slutar "Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet" bort ha följande lydelse:

Utskottet erinrar om att en allmän volym- och kompetenshöjning inom det samhällsvetenskapliga och humanistiska ämnesområdet samt forsk-

ning som avser kulturyttringar och kulturfrågor i övrigt även fortsättningsvis anges som tillhörande de prioriterade områdena. Utskottet anser att regeringens satsning på denna forskning är alltför liten. Av vad utskottet redovisat i det föregående framgår att det finns starka argument för en förstärkning av våra möjligheter att studera samtidskulturen och utforska viktiga inslag i vår kulturmiljö både nationellt och internationellt. Det behövs en vital humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning som vårdar och för vidare de olika vetenskaperna på detta område. I tider av ekonomisk åtstramning och snabb teknisk utveckling är det särskilt angeläget att den humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningen följer och analyserar samhällets reaktioner. Utskottet föreslår att riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2595 yrkande 11 och med anledning av motionerna 1983/84: 2634 yrkandena 2 samt 10 i denna del, 24 och 25, 1983/84: 2601 yrkande 1, 1983/84: 2623 i denna del och 1983/84: 2627 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning samt under ett nytt anslag på riksstaten benämnt Särskilda insatser för humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 15 000 000 kr. Anslaget skall disponeras av Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet.

dels att utskottets hemställan under 41 bort ha följande lydelse:

41. att riksdagen beträffande humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning med bifall till motion 1983/84: 2595 yrkande 11 och med anledning av motionerna 1983/84: 2601 yrkande 1, 1983/84: 2623 i denna del, 1983/84: 2627 yrkande 9 och 1983/84: 2634 yrkandena 2 samt 10 i denna del, 24 och 25 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt till *Särskilda insatser för humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning* för budgetåret 1984/85 under åttonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 15 000 000 kr.,

29. Humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning (punkt 1, mom. 41)

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 51 börjar "Utskottet erinrar" och på s. 52 slutar "Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet" bort ha följande lydelse:

Utskottet erinrar om att en allmän volym- och kompetenshöjning inom det samhällsvetenskapliga och humanistiska ämnesområdet samt forskning som avser kulturyttringar och kulturfrågor i övrigt även fortsättningsvis anges som tillhörande de prioriterade områdena. Utskottet konstaterar att satsningen på denna forskning är i det närmaste försumbar jämfört med övriga satsningar i propositionen. Av vad utskottet redovisat i det föregå-

ende framgår att det finns starka argument för en förstärkning av våra möjligheter att studera samtidskulturen och utforska viktiga inslag i vår kulturmiljö både nationellt och internationellt. Det behövs en vital humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning som vårdar och för vidare de olika vetenskaperna på detta område. Det behövs vidare ett nytänkande som kan lägga grunden till innovationer när det gäller att motverka negativa bieffekter av den moderna teknikens funktionssätt. Grunden för den nya samhällsmodellen bör vara en kraftfull satsning på kulturpolitik i vidare mening. Omprioritering från teknik till humaniora, samhällsvetenskap och andra kulturverksamheter kan i vissa fall bli nödvändig under de närmaste åren. Utskottet föreslår att riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2627 yrkande 9 och med anledning av motionerna 1983/84: 2634 yrkandena 2 samt 10 i denna del, 24 och 25, 1983/84: 2595 yrkande 11, 1983/84: 2601 yrkande 1 och 1983/84: 2623 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning samt under ett nytt anslag på riksstaten benämnt Särskilda insatser för humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 10 000 000 kr. Anslaget skall disponeras av Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet.

dels att utskottets hemställan under 41 bort ha följande lydelse:

41. att riksdagen beträffande humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning med bifall till motion 1983/84:2627 yrkande 9 och med anledning av motionerna 1983/84: 2595 yrkande 11, 1983/84: 2601 yrkande 1, 1983/84: 2623 i denna del och 1983/84: 2634 yrkandena 2 samt 10 i denna del, 24 och 25 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt till *Särskilda insatser för humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning* för budgetåret 1984/85 under åttonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 10 000 000 kr.,

30. Forskning om den offentliga sektorn (punkt 1, mom. 43 och 44)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 54 börjar "Utbildningsutskottet konstaterar" och slutar "offentliga sektorn" bör ha följande lydelse:

Utskottet finner det inte påkallat med en särskild delegation för forskning om den offentliga sektorn. Utskottet vill därför avstyrka regeringens förslag i denna del. Såsom framhålls i motion 1983/84: 2634 yrkande 30 är emellertid specifikt kommunalt orienterad forskning angelägen. En forskning med denna smalare inriktning bör kunna samordnas av en arbetsgrupp knuten till forskningsrådsnämnden. Mot bakgrund härav anser utskottet att motion 1983/84: 2615 yrkande 11 bör avstyrkas.

Av vad utskottet anfört följer att ytterligare medel inte bör anvisas till reservationsanslaget Kommittéer m. m. under trettonde huvudtiteln.

Vad utskottet anfört med anledning av motion 1983/84: 2634 anser utskottet för sin del bör ges regeringen till känna,

dels att utskottets hemställan under 43 och 44 bort ha följande lydelse:

43. att riksdagen beträffande forskning om den offentliga sektorn med bifall till motion 1983/84: 2634 yrkande 30 i denna del och med avslag på proposition 1983/84: 107 och motion 1983/84: 2615 yrkande 1 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
44. att riksdagen beträffande extra medel till Kommittéer m. m. under trettonde huvudtiteln med bifall till motion 1983/84: 2634 yrkande 30 i denna del och med avslag på proposition 1983/84: 107 och motion 1983/84: 2615 yrkande 11 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

31. Forskning om den offentliga sektorn (punkt 1, mom. 43)

Pär Granstedt (c) och Larz Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 54 börjar "Utbildningsutskottet konstaterar" och slutar "offentliga sektorn" bort ha följande lydelse:

Forskning om den offentliga sektorn utgör ett betydelsefullt underlag för det förändringsarbete som fortlöpande måste bedrivas inom den offentliga sektorn. Såsom också framhålls i motion 1983/84: 2615 yrkande 11 är det även angeläget att stimulera forskning som kan bidra till att fördjupa demokratin. Detsamma gäller forskning som syftar till att utveckla lednings- och styrningsmetoder för att effektivisera den offentliga sektorn.

Delegationen inrättas till att börja med under en försöksperiod av tre år. I likhet med föredraganden finner utskottet det betydelsefullt att man, när en ny verksamhet startas, redan från början bestämmer sig för att utvärdera och ompröva den efter en viss tid.

Den uppfattning som utskottet här har givit uttryck åt innebär att utskottet inte kan instämma i vad som anförs i motion 1983/84: 2634. Där avvisas dels förslaget att den kommunalt orienterade forskningen skall ges en vidare inriktning och omfatta offentlig verksamhet i stort, dels förslaget att denna forskning skall samordnas av en särskild delegation. Utskottet vill mot bakgrund härav avstyrka motion 1983/84: 2634 yrkande 30. Vad utskottet anfört med anledning av proposition 1983/84: 107 och motion 1983/84: 2615 om inriktningen på delegationens verksamhet anser utskottet bör ges regeringen till känna.

Riksdagen har tidigare på förslag av finansutskottet för budgetåret 1984/85 anvisat ett reservationsanslag av 10601000 kr. till Kommittéer m. m.

under trettonde huvudtiteln (FiU 1983/84: 27, rskr 1983/84: 216). Ytterligare 1 milj. kr. bör anvisas under detta anslag för delegationens verksamhet.

dels att utskottets hemställan under 43 bort ha följande lydelse:

43. att riksdagen beträffande forskning om den offentliga sektorn med bifall till motion 1983/84: 2615 yrkande 11 i denna del, med anledning av proposition 1983/84: 107 och med avslag på motion 1983/84: 2634 yrkande 30 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

32. Ett program för dataforskningen (punkt 1, mom. 46)

Pär Granstedt (c) och Larz Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 55 börjar "Utskottet erinrar" och på s. 56 slutar "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Utskottet erinrar om att riksdagen i samband med behandlingen av budgetpropositionen år 1982 fick tillfälle att ta ställning till dåvarande departementschefens uppfattning om UHÄ:s förslag till utbyggnad av dataforskningen (UbU 1981/82: 26 p. 9). Riksdagen hade då ingen erinran mot att utbyggnaden med högre tjänster sker i långsammare takt än vad UHÄ och dess datareferensgrupp förutsatt. Samtidigt borde en satsning göras på förstärkta basresurser för dataforskning.

Dataforskning rör ett stort antal ämnesområden. Behovet av samordning mellan dem är stort. Därför bör riksdagen i det följande under anslaget Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål anvisa 1 milj. kr. utöver vad regeringen föreslagit. Det är också angeläget att ett övergripande program för dataforskningen nu utarbetas såsom förordas i motion 1983/84: 2615. Vid arbetet med ett sådant program bör UHÄ:s tidigare förslag efter bearbetning kunna utgöra en grund. Vad utskottet har anfört om ett program för dataforskningen bör riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2615 yrkande 2 a som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottet har inget att erinra mot vad som anförs i propositionen om inriktningen av dataforskningen. De i motion 1983/84: 2633 berörda frågorna om balansen mellan forskning om datateknologin och forskning om dess förutsättningar i relation till samhället och individerna överensstämmer till större delen med vad som anförs i propositionen. Motionen behöver därför inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida och avstyrks av utskottet.

dels att utskottets hemställan under 46 bort ha följande lydelse:

46. att riksdagen beträffande ett program för dataforskningen med bifall till motion 1983/84: 2615 yrkande 2 a och med avslag på motion 1983/84: 2633 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

33. Återbesättande av tjänst som professor (punkt 1, mom. 47)

Jörgen Ullenhag (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 57 börjar "Utskottet vill" och slutar "professor (L 24/26)" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning bör det liksom hittills ankomma på UHÄ att pröva ämnesinnehållet för professorer i samband med att dessa är aktuella för återbesättande. UHÄ har i egenskap av central utbildningsmyndighet möjlighet att vid prövningen tillse att riksintressen tillgodoses. Regeringens förslag att prövningen skall ske inom regeringskansliet innebär ökat administrativt arbete dels för regeringskansliet, dels för UHÄ. Vidare innebär det att den decentraliseringsprocess som inletts beträffande högskoleadministrationen avbryts. Utskottet föreslår att riksdagen beträffande återbesättande av tjänst som professor med bifall till motion 1983/84: 2595 yrkande 8 avslår proposition 1983/84: 107,

dels att utskottets hemställan under 47 bort ha följande lydelse:

47. att riksdagen beträffande återbesättande av tjänst som professor med bifall till motion 1983/84: 2595 yrkande 8 avslår proposition 1983/84: 107,

34. Obalans mellan grundläggande högskoleutbildning och forskning (punkt 1, mom. 49)

Pär Granstedt (c) och Larz Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 57 börjar "Utskottet konstaterar" och slutar "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Föredragande statsrådet har i 1982 och 1983 års budgetpropositioner uppmärksammat en obalans mellan grundläggande högskoleutbildning och forskning. Problemet kvarstår dock fortfarande. Det är enligt utskottets uppfattning viktigt att åtgärder för att rätta till denna obalans vidtas i kommande budgetberedningar inom regeringskansliet. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2615 yrkande 1 b som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 49 bort ha följande lydelse:

49. att riksdagen beträffande obalans mellan grundläggande högskoleutbildning och forskning med bifall till motion 1983/84: 2615 yrkande 1 b i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

35. Tjänst (L 24/26) som professor i litteraturvetenskap – särskilt kvinnolitteratur (punkt 3, mom. 2)

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 64 börjar "Utskottet vill" och slutar "1983/84: 2638" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att jämställdhetsforskningen fått en relativt framskjuten plats i regeringens proposition 1983/84: 107. Det är viktigt att forskning bedrivs i kvinnolitteratur och att en professur inrättas i litteraturvetenskap, särskilt kvinnolitteratur, vid universitetet i Göteborg. Riksdagen bör bemyndiga regeringen att inrätta tjänsten.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen med bifall till motionerna 1983/84: 2600, 1983/84: 2627 yrkande 3 och 1983/84: 2638 bemyndigar regeringen att inrätta en tjänst (L 24/26) som professor i litteraturvetenskap med speciell inriktning på kvinnolitteratur den 1 juli 1984,

36. Förstärkning av ekonomiämnenas forskningsorganisation (punkt 6, mom. 4)

Jörgen Ullenhag (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 68 börjar "Det finns" och slutar "yrkande 9" bort ha följande lydelse:

Utskottet, som med tillfredsställelse hälsar att regeringen föreslår medel för att öka antalet forskartjänster på mellannivå på högskoleområdet, vill dock framhålla att det också finns behov av ytterligare högre tjänster. Detta är en följd av att statsmakterna under ett antal år har ökat antalet platser i grundutbildningen varigenom även antalet forskarstuderande ökat. Detta gäller särskilt institutionerna för ekonomiämnena där resurserna i dag är så hårt ansträngda att det finns skäl ifrågasätta om forskningens kvalitet kan upprätthållas. Utskottet instämmer i vad som i motion 1983/84: 2595 anförts om behovet av flera högre forskartjänster i ekonomiämnena och hemställer att riksdagen hos regeringen begär förslag i samband med kommande budgetproposition om förstärkning av forskningsorganisationen inom nationalekonomi och företagsekonomi.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. att riksdagen beträffande förstärkning av forskningsorganisationen inom nationalekonomi och företagsekonomi med bifall till motion 1983/84: 2595 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

37. Två professurer i säkerhetspolitik (punkt 6, mom. 5)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Birger Hagård (alla m) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 68 börjar "Utskottet delar" och slutar "motion 1983/84: 1684" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i det angelägna i att de säkerhetspolitiska aspekter som berörs i motion 1983/84: 1684 ägnas tillräcklig uppmärksamhet i den akademiska utbildningen och forskningen. Utskottet vill i detta sammanhang beklaga att de två freds forskningsprofessurer som tidigare inrättats givits en sådan inriktning att framför allt diplomatins möjligheter i konfliktlösningen inte ges nödvändigt utrymme.

Utskottet anser sig inte nu kunna tillstyrka motionens krav om ytterligare två nya professurer men vill understryka det angelägna i att detta forskningsområde tillmäts hög prioritet i regeringens fortsatta överväganden om nya professurer.

38. Professur i pedagogik med inriktning mot samhälllig barnomsorg samt forskning om handikapphjälpmedel (punkt 6, mom. 11 och 14)

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 70 börjar "Utskottet konstaterar" och slutar "samma motion" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det är viktigt att det pedagogiska utvecklingsarbetet får en framskjuten position inför en kvantitativ och kvalitativ utbyggnad av barnomsorgen. Forskning inom barnomsorgen kan också ge vägledning för viktiga beslut inom grundskoleområdet. Barnomsorgspedagogiken måste därför få resurser för utveckling. Som ett led i detta arbete bör enligt utskottets mening och i linje med yrkande i motion 1983/84: 2627 en professur i pedagogik med inriktning mot den samhällliga barnomsorgen inrättas vid universitetet i Göteborg.

Ett annat område som utskottet finner angeläget för satsningar gäller forskning och utvecklingsarbete avseende flerhandikappades livsmiljö. För att öka möjligheterna för handikappade människor att tillgodogöra sig olika hjälpmedel bör en satsning göras på pedagogiskt och metodiskt utvecklingsarbete rörande hjälpmedel och dess användare.

Vad utskottet här anfört om professur i pedagogik och forsknings- och utvecklingsarbete rörande handikapphjälpmedel bör riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2627 yrkandena 5 och 6 som sin mening ge regeringen till känna. Vid medelsanvisningen bör riksdagen därför med bifall till yrkandena 7 och 8 i motion 1983/84: 2627 anvisa 1 milj. kr. för dessa båda ändamål.

dels att utskottets hemställan under 11 och 14 bort ha följande lydelse:

11. att riksdagen beträffande en professur i pedagogik med inriktning mot den samhällliga barnomsorgen samt uttalande om pedago-

giskt och metodiskt utvecklingsarbete rörande handikapphjälpmedel med bifall till motion 1983/84: 2627 yrkandena 5 och 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

14. att riksdagen till *Samhällsvetenskapliga fakulteterna* med bifall till motion 1983/84: 2627 yrkandena 7 i denna del och 8 i denna del, med anledning av proposition 1983/84: 107 och med avslag på motion 1983/84: 2633 yrkande 3c för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 188 494 000 kr.,

39. Arbetsmedicinska institutioner m. m. (punkt 7, mom. 10)

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 76 börjar "Med hänvisning" och slutar "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

För att kunna skapa kontinuitet i forskningsarbetet inom arbetsmiljöområdet samt erbjuda kvalificerad grundutbildning, vidareutbildning och forskarutbildning bör det enligt utskottets uppfattning finnas en fast organisation för arbetsmiljöforskning vid samtliga universitet och högskolor där det finns medicinsk eller teknisk fakultet. Dessa universitet och högskolor bör ges resurser som gör det möjligt att inrätta arbetsmedicinska institutioner inom alla medicinska fakulteter och arbetsmiljöinstitutioner inom alla tekniska fakulteter. Regeringen bör förelägga riksdagen förslag med denna innebörd. Vad utskottet här anfört bör riksdagen med bifall till motion 1983/84: 1071 yrkande 1 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. att riksdagen beträffande arbetsmedicinska institutioner m. m. med bifall till motion 1983/84: 1071 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

40. Forskning om alternativ till djurförsök samt medelsanvisningen under Medicinska fakulteterna (punkt 7, mom. 11 och 13)

Pär Granstedt (c) och Larz Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 77 börjar "Utskottet förutsätter" och på s. 78 slutar "och 13" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att de medel som i propositionen beräknas för försöksdjurskostnader under anslaget Medicinska fakulteterna skall minskas med 700 000 kr. Dessa medel skall i stället anvisas under anslaget Medicinska forskningsrådet och användas till sådan forskning och metodutveckling som leder till flera metoder som kan vara alternativ till djurförsök. Riksdagen bör således bifalla motion 1983/84: 2615 yrkandena 7 och 13 i detta avseende. Medelsförstärkningen bör också göra det möjligt för forsknings-

rådet att tillgodose önskemålen i motion 1983/84: 409 om en särskild tjänst vid rådet för sådan forskning.

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 78 börjar "Utskottet, som" och slutar "422 807 000 kr." bort ha följande lydelse:

Utskottet, som i övrigt inte har något att erinra mot medelsberäkningen, hemställer att riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2615 yrkande 7 i denna del och 13 i denna del anvisar 422 107 000 kr.

dels att utskottets hemställan under 11 och 13 bort ha följande lydelse:

11. att riksdagen beträffande forskning om alternativ till djurförsök med bifall till motion 1983/84: 2615 yrkande 7 i denna del och med anledning av motion 1983/84: 409 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.
13. att riksdagen till *Medicinska fakulteterna* med bifall till motion 1983/84: 2615 yrkandena 7 i denna del och 13 i denna del, med anledning av proposition 1983/84: 107 samt med avslag på motion 1983/84: 2624 yrkande 2 för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 422 107 000 kr..

41. En tjänst som professor i datalogi (punkt 10, mom. 4)

Pär Granstedt (c) och Larz Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 81 börjar "Utskottet tillstyrker att" och slutar "motion 1983/84: 2615" bort ha följande lydelse:

Det är enligt utskottets uppfattning angeläget att den planerade uppbyggnaden av ämnet datalogi vid universitetet i Umeå kan fortsätta. Därför bör riksdagen nu besluta att en tjänst som professor (L 24/26) i datalogi inrättas där den 1 juli 1986 i enlighet med vad som föreslås i motion 1983/84: 2615 yrkande 4.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. att riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2615 yrkande 4 be- myndigar regeringen att inrätta en tjänst (L 24/26) som professor i datalogi vid universitetet i Umeå den 1 juli 1986.

42. Tjänst (L 24/26) som professor i industriell organisation samt medelsanvisningen under Tekniska fakulteterna (punkt 11, mom. 1 och 5)

Under förutsättning av bifall till reservation 38

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 83 börjar "Utskottet har" och slutar "tekniska högskola" bort ha följande lydelse:

I reservation 38 har tillstyrkts att medel skall anvisas under Samhällsve-

tenskapliga fakulteterna till forskning om barnomsorg och handikapphjälpmedel. För att delvis finansiera denna verksamhet föreslår utskottet att riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2627 yrkande 7 i denna del avslår regeringens förslag att inrätta en professur i industriell organisation. Därigenom sparas 409 000 kr., som i stället kan användas under anslaget Samhällsvetenskapliga fakulteterna.

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 84 börjar "Utskottet har" och slutar "369 663 000 kr." bort ha följande lydelse:

I enlighet med vad som anförs i reservation 38 bör riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2627 yrkandena 7 i denna del och 8 i denna del minska medlen beräknade i propositionen till tekniska högskolan i Stockholm med 591 000 kr. Därigenom kan motsvarande summa i stället anvisas under Samhällsvetenskapliga fakulteterna.

Utskottet har i övrigt inget att erinra mot medelsberäkningarna under Tekniska fakulteterna och föreslår att riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2627 yrkande 7 i denna del och 8 i denna del samt med avslag på motionerna 1983/84: 1716 i denna del och 1983/84: 2615 yrkande 9 i denna del under Tekniska fakulteterna anvisar 368 663 000 kr.

dels att utskottets hemställan under 1 och 5 bort ha följande lydelse:

1. a) att riksdagen beträffande en tjänst (L 24/26) som professor i industriell organisation med bifall till motion 1983/84: 2627 yrkande 7 i denna del avslår proposition 1983/84: 107,
- b) att riksdagen bemyndigar regeringen att i övrigt inrätta tjänster (L 24/26) som professor vid de tekniska fakulteterna i enlighet med vad som förordats i proposition 1983/84: 107.
5. att riksdagen till *Tekniska fakulteterna* med bifall till motion 1983/84: 2627 yrkande 7 i denna del och 8 i denna del, med anledning av proposition 1983/84: 107 samt med avslag på motionerna 1983/84: 1716 i denna del och 1983/84: 2615 yrkande 9 i denna del för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 368 663 000 kr.,

43. Energisekreterarverksamheten samt medelsanvisningen under Tekniska fakulteterna (punkt 11, mom. 4 och 5)

Pär Granstedt (c) och Larz Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 84 börjar "Utskottet biträder" och slutar "369 663 000 kr." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser det angeläget att energisekreterarverksamheten bibehålls. För att garantera att denna viktiga verksamhet även fortsättningsvis får samma omfattning som i dag bör riksdagen i enlighet med motion 1983/84: 2615 yrkande 9 i denna del anvisa särskilda medel under förevarande anslag, dvs. 1 252 000 kr.

Utskottet har inget att erinra mot medelsberäkningarna i övrigt under Tekniska fakulteterna och föreslår att riksdagen med avslag på motionerna 1983/84: 1716 i denna del och 1983/84: 2627 yrkandena 7 i denna del och 8 i denna del anvisar 370915000 kr.

dels att utskottets hemställan under 4 och 5 bort ha följande lydelse:

4. att riksdagen beträffande energisekreterarverksamheten med bifall till motion 1983/84:2615 yrkande 9 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
5. att riksdagen till *Tekniska fakulteterna* med bifall till motion 1983/84: 2615 yrkande 9 i denna del, med anledning av proposition 1983/84: 107 och med avslag på motionerna 1983/84: 1716 i denna del och 1983/84:2627 yrkandena 7 i denna del och 8 i denna del för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 370915000 kr..

44. Medelsanvisningen under Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål (punkt 14, mom. 2)

Under förutsättning av bifall till reservation 22

Per Unckel, Runc Rydén, Birgitta Rydle och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 86 börjar "Under punkt" och slutar "för ändamålet" bort ha följande lydelse:

Under punkt 1 Vissa övergripande forskningsfrågor avsnittet 1.9 har utskottet behandlat förslag i proposition 1983/84: 107 om mindre högskoleenheters kontakter med dels högskoleenheter med forskningsresurser, dels det omgivande samhället. Enligt utskottets mening bör riksdagen i enlighet med reservation 22 inte beräkna några särskilda medel för sådana kontakter. Riksdagen bör därför med bifall till motion 1983/84: 2634 yrkande 18 under förevarande anslag anvisa 1,5 milj. kr. mindre än vad regeringen föreslagit.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen till *Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål* med anledning av proposition 1983/84: 107, med bifall till motion 1983/84: 2634 yrkande 18 och med avslag på motionerna 1983/84: 2595 yrkande 12, 1983/84: 2615 yrkande 10 och 1983/84: 2633 yrkande 3 a för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 47999000 kr.

45. Medelsanvisningen under Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål (punkt 14, mom. 2)

Under förutsättning av bifall till reservation 32

Pär Granstedt (c) och Larz Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 86 börjar "I det" och slutar "av dataforskningen" bort ha följande lydelse:

I det föregående under punkt 1. Vissa övergripande forskningsfrågor avsnitt 1.12 har utskottet behandlat frågan om samordning av dataforskningen inom olika discipliner. I enlighet med vad som anförs i reservation 32 om betydelsen av denna samordning bör riksdagen under det nu aktuella anslaget anvisa 1 milj. kr. utöver vad som beräknas i proposition 1983/84: 107, dvs. totalt 2,5 milj. kr. för detta ändamål. Riksdagen bör således bifalla motion 1983/84: 2615 yrkande 10.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen till *Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål* med anledning av proposition 1983/84: 107, med bifall till motion 1983/84: 2615 yrkande 10 samt med avslag på motionerna 1983/84: 2595 yrkande 12, 1983/84: 2633 yrkande 3 a och 1983/84: 2634 yrkande 18 för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 50 499 000 kr.

46. Medelsanvisningen under Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål (punkt 14, mom. 2)

Jörgen Ullenhag (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 86 börjar "Med hänsyn" och slutar "budgetåret 1984/85" bort ha följande lydelse:

Med hänsyn till de höga och ständigt stigande bokpriserna anser utskottet att riksdagen för förstärkning av högskoleenheternas bokinköp bör anvisa dels de 4 milj. kr. som beräknas i proposition 1983/84: 107, dels de ytterligare 6 milj. kr. som föreslås i motion 1983/84: 2595 yrkande 12. Motionsyrkandet bör således bifallas av riksdagen. Sammanlagt anvisas således 14 milj. kr. till förstärkning av bokinköp budgetåret 1984/85.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen till *Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål* med bifall till motion 1983/84: 2595 yrkande 12, med anledning av proposition 1983/84: 107 och med avslag på motionerna 1983/84: 2615 yrkande 10, 1983/84: 2633 yrkande 3 a och 1983/84: 2634 yrkande 18 för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 55 499 000 kr.

47. Medelsanvisningen under Forskningsrådsnämnden samt frågan om framtidsstudiernas organisation (punkt 15)

Pär Granstedt (c) och Larz Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 87 börjar "Utskottet kan" och slutar "41841 000 kr." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att forskningsrådsnämnden bör få full kompensation för pris- och lönestegringarna. Därför bör riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2615 yrkande 11 anvisa 204 000 kr. mer än vad regeringen föreslagit.

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 87 börjar "Utskottet konstaterar" och slutar "motion 1983/84: 2615" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det nu är nödvändigt att se över de organisatoriska formerna för verksamheten med framtidsstudier. Mycket talar för att den bör få en självständig ställning och inte inordnas som en delegation under forskningsrådsnämnden. Det bör därför prövas om sekretariatet kan omvandlas till ett fristående institut. Detta bör riksdagen med bifall till yrkande 1 p i motion 1983/84: 2615 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen till *Forskningsrådsnämnden* med bifall till motion 1983/84: 2615 yrkande 11 och med anledning av proposition 1983/84: 107 för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 42 045 000 kr.,
2. att riksdagen beträffande de organisatoriska formerna för framtidsstudieverksamheten med bifall till motion 1983/84: 2615 yrkande 1 p som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

48. Medelsanvisningen under Medicinska forskningsrådet (punkt 17)

Under förutsättning av bifall till reservation 40

Pär Granstedt (c) och Larz Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 88 börjar "Frågor som" och slutar "till djurförsök" bort ha följande lydelse:

Frågor som rör försöksdjur har utskottet behandlat i det föregående under punkt 7 Medicinska fakulteterna. Utskottet anser att riksdagen i enlighet med vad som anförs i reservation 40 bör beräkna ett med 700 000 kr. förhöjt anslag till medicinska forskningsrådet och att av rådets anslag 1 950 000 kr. skall avsättas för forskning om metoder som är alternativ till djurförsök. Riksdagen bör således bifalla motion 1983/84: 2615 yrkande 13 i denna del.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen till *Medicinska forskningsrådet* med bifall till motion 1983/84: 2615 yrkande 13 i denna del och med anledning av proposition 1983/84: 107 för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 177 056 000 kr.

49. Medelsanvisningen under Naturvetenskapliga forskningsrådet (punkt 18, mom. 1)

Pär Granstedt (c) och Larz Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 89 börjar "Utskottet har" och slutar "motion 1983/84: 2615" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att den mera teoretiska ekologiforskningen behöver ett extra stöd. Utöver de medel som forskningsstödjande myndigheter fördelar till ekologiskt inriktad forskning i enlighet med riksdagens områdesprioriteringar bör därför 500 000 kr. anvisas till naturvetenskapliga forskningsrådet att användas särskilt för ekologiskt inriktad teoriforskning. Riksdagen bör således bifalla yrkande 12 i motion 1983/84: 2615 vid medelsanvisningen under förevarande anslag.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen till *Naturvetenskapliga forskningsrådet* med bifall till motion 1983/84: 2615 yrkande 12 och med anledning av proposition 1983/84: 107 för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 251 592 000 kr.

50. Medelsanvisningen under Nationell halvledarforskning (punkt 18, mom. 3)

Per Unckel, Rune Rydén, Birgitta Rydle och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 90 börjar "Under detta" och slutar "regeringen begär" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att utvecklingen på halvledarområdet mest konstruktivt kan främjas om statens insatser på området görs inom forskningen. Därför bör den treåriga satsningen på halvledarforskningen ökas med 30 milj. kr. i förhållande till regeringens förslag. För budgetåret 1984/85 bör riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2634 yrkande 22 anvisa 5 milj. kr. mer än vad som föreslås i proposition 1983/84: 107, dvs. sammanlagt 21 milj. kr. Anslaget bör de följande åren successivt byggas ut i takt med att forskningskompetensen ökar.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen till *Nationell halvledarforskning* med bifall till motion 1983/84:2634 yrkande 22, med anledning av proposition 1983/84:107 och med avslag på motionerna 1983/84:2627 yrkande 4 och 1983/84:2633 yrkande 3 b för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 21 000 000 kr.

51. Medelsanvisningen under Nationell halvledarforskning (punkt 18, mom. 3)

Under förutsättning av bifall till reservation 35

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 90 börjar "Under punkterna" och slutar "3 b" bort ha följande lydelse:

Under punkt 3 Humanistiska fakulteterna behandlar utskottet frågan om en tjänst i litteraturvetenskap, särskilt kvinnolitteratur. I enlighet med vad som anförts i reservation 35 bör medel, 525 000 kr., föras från anslaget Nationell halvledarforskning för att finansiera tjänsten. Utskottet bör således bifalla motion 1983/84: 2627 yrkande 4.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen till *Nationell halvledarforskning* med bifall till motion 1983/84: 2627 yrkande 4, med anledning av proposition 1983/84: 107 och med avslag på motionerna 1983/84: 2633 yrkande 3 b och 1983/84: 2634 yrkande 22 för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 15 475 000 kr.

52. Medelsanvisningen under Institutet för internationell ekonomi (punkt 19, mom. 7)

Pär Granstedt (c) och Larz Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 91 börjar "Utskottet föreslår" och slutar "begärda medlen" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionärerna att institutet för internationell ekonomi bör få en större förstärkning av bäsresurserna än vad regeringen föreslår. Riksdagen bör därför med bifall till motion 1983/84: 2615 yrkande 14 anvisa ytterligare 145 000 kr. under anslaget.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. att riksdagen till *Institutet för internationell ekonomi* med bifall till motion 1983/84: 2615 yrkande 14 och med anledning av proposition 1983/84: 107 för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 2 594 000 kr..

Särskilda yttranden

1. Klassmässig jämställdhet (punkt 1, mom. 15)

Björn Samuelson (vpk) anför:

Det är sällsynt att forskare kommer från arbetarklassen och lägre tjänstemannagrupper. Förutom den orättvisa detta innebär betyder det också att de erfarenheter, kunskaper och perspektiv på verkligheten som dessa skikt representerar och som skiljer dem från övriga samhällsskikt icke får något uttryck i forskningen.

Djupast sett härrör detta problem inte ur högskolans sätt att fungera utan följer av de klassorättvisor som finns i vårt samhälle och som återspeglas och i viss mån även förstärks av det allmänna skolväsendet. Det borde emellertid vara möjligt att genom ett stipendiesystem öppna möjligheter för redan verksamma arbetare och lägre tjänstemän att skaffa sig grundutbildning och kunna rekryteras till forskarutbildning och forskartjänster. Stipendiesystemet bör vara så utformat att det ger nödvändig tid och trygghet för att kompensera det utbildningsmässiga underläge de befinner sig i.

2. Forskningen inom området socialrätt (punkt 5, mom. 1)

Rune Rydén (m) anför:

Motion 1983/84: 2313 (m) avslås av utskottet med hänvisning till att en förstärkning av bl. a. rättsvetenskaplig forsknings basresurser ingår i UHÄ:s långsiktiga plan.

Jag förutsätter att förstärkning verkligen kommer till stånd eftersom den hittills rätt blygsamma forskningen på socialrättens område står i kontrast till den socialpolitiska reformverksamheten. Den lag som stiftas underkastas i mycket liten utsträckning vetenskaplig granskning och diskussion, och den rättsvetenskapliga aspekten uppmärksammas sällan eller aldrig.

I socialutredningens principbetänkande (SOU 1974: 39) liksom i regeringens proposition om socialtjänsten (1979/80: 1 del A, s. 482 ff) diskuteras behovet av forskning och utvecklingsarbete. Ingenting kan emellertid där utläsas om behovet av socialrättslig forskning.

Den juridiska formaliseringen upplevs tydligen inte som intressant. Effekterna av en viss lagstiftning är viktiga att försöka uppmärksamma så tidigt som möjligt, och det är uppenbart att detta har intresse för den sociala reformpolitiken. Bäst sker detta genom att förutsättningarna för forskning på socialrättens område är så goda som möjligt.

3. Forskningsverksamheten inom det utrikespolitiska området (punkt 6, mom. 6–8)

Pär Granstedt (c) och Larz Johansson (c) anför:

I motion 1983/84:2615 föreslås bl. a. samordnade forskningsinsatser kring områden i världen av särskilt intresse för vårt land liksom forskning för att utveckla teknik och annan kunskap som är av betydelse för att möta u-ländernas grundläggande problem och globala överlevnadsfrågor. Vidare efterlyses en bättre samordning av den utrikespolitiska forskningen. Det är mycket viktigt att den prioritering av forskning kring internationella frågor, områdesstudier och u-landsfrågor som utlovats i praktiken får en sådan utformning att det som anförts i motionen beaktas.

Utbildningsutskottets yttrande*Bilaga I***1983/84:3 y****över frågan om en teknisk forskningsrådsfunktion***Till näringsutskottet*

Proposition 1983/84:107 har i vad avser bilaga 9 remitterats till näringsutskottet. I denna bilaga ingår bl. a. regeringens förslag till medelsanvisning under anslaget Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling. Detta anslag är indelat i fyra program, varav det andra avser kunskapsutveckling. Regeringen föreslår att riksdagen till detta program anvisar 236 milj. kr. för budgetåret 1984/85. Chefen för industridepartementet tar i sammanhanget upp frågan om en teknisk forskningsrådsfunktion inom styrelsen för teknisk utveckling (STU). Departementschefen redovisar bl. a. att det i olika sammanhang uttryckts oro inom forskarsamhället för att STU:s uppgifter att bevaka de industri- och sektorspolitiska aspekterna skulle medföra att i ett internationellt perspektiv särskilt framstående teknisk forskning, vars relevans kan avgöras först på sikt, inte ges det stöd som den är värd. Tanken på att inrätta ett tekniskt forskningsråd har förts fram. Enligt departementschefen har undersökningar visat att farhågorna att viss teknisk forskning inte ges det stöd den är värd är överdrivna men att det ändå finns ett antal projekt som det är svårt att finna finansieringsformer för. Därför förordas att en teknisk forskningsrådsfunktion inrättas inom STU med uppgift att vara rådgivande vid STU:s fördelning av 20 milj. kr. inom program 2. Detta råd skall vara sammansatt av forskare och biträdas av en särskild från STU fristående huvudsekreterare.

Under allmänna motionstiden i år väcktes en motion 1983/84:2310 i vilken hemställs att riksdagen skall uttala sig för inrättande av ett fristående tekniskt forskningsråd. Detta råd bör fördela medel direkt till forskare på samma sätt som övriga fristående grundforskningsråd. Rådet skall således ansvara för grundforskning medan STU inriktas på tillämpad forskning och utveckling. Medel till rådets verksamhet skall enligt motionärerna delvis skapas genom en minskning av de resurser som i dag går till STU. Motionen remitterades till utbildningsutskottet.

Enligt motion 1983/84:2634 (yrkandena 28 och 29), vilken väckts med anledning av proposition 1983/84:107 och remitterats till utbildningsutskottet, bör riksdagen inte godta att en forskningsrådsfunktion inrättas inom STU. I stället skall ett fristående tekniskt-vetenskapligt forskningsråd inrättas inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde och 70 milj. kr. anvisas för detta råds verksamhet samtidigt som anslaget till STU minskas med samma belopp. Motionärerna anser att det vore till fördel för den tekniska grundforskningen att medel fördelas av ett fristående råd utanför

STU:s organisation.

Utbildningsutskottet överlämnar motionerna 1983/84:2310 och 1983/84:2634 yrkandena 28 och 29 till näringsutskottet med följande yttrande.

Det är enligt utbildningsutskottets mening förståeligt om det finns oro för att den tekniska grundforskningen delvis skall komma i skymundan för den volymmässigt dominerande tillämpade forskningen och det industriella och samhällsinriktade tekniska utvecklingsarbetet inom STU:s område. Numera är dock kunskapsutvecklingen klart urskiljbar genom att den har ett eget programområde. Inom detta programområde tas nu ytterligare ett steg för att lyfta fram den tekniska grundforskningen genom att regeringen avser inrätta en forskningsrådsfunktion inom STU för grundforskning. Enligt utskottets mening bör denna konstruktion prövas innan ställning tas till frågan huruvida ett helt fristående forskningsråd för den tekniska grundforskningen skall inrättas. Utbildningsutskottet föreslår därför att näringsutskottet avstyrker motionerna 1983/84:2310 och 1983/84:2634 yrkande 28. Efter det första året får erfarenheterna visa om behovet av resurser överensstämmer med vad som nu beräknas för budgetåret 1984/85. Med hänvisning till det anförda bör näringsutskottet avstyrka även yrkande 29 i motion 1983/84:2634.

Stockholm den 26 april 1984

På utbildningsutskottets vägnar
GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Kerstin Göthberg (c), Per Unckel (m), Bengt Wiklund (s), Helge Hagberg (s), Lennart Bladh (s), Pär Granstedt (c), Iris Mårtensson (s), Lars Svensson (s), Gunnar Hökmark (m), Birger Hagård (m), Barbro Nilsson i Örnköldsvik (s), Linnea Hörlén (fp) och Nils Berndtson (vpk).

Avvikande mening

Per Unckel, Gunnar Hökmark och Birger Hagård (alla m) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 2 börjar "Det är" och slutar "motion 1983/84:2634" bort ha följande lydelse:

Styrelsen för teknisk utveckling (STU) har gjort en värdefull insats genom att finansiera verksamhet inom nya tekniska områden. Till STU:s uppgift har också hört att, i stället för det tidigare tekniska forskningsrådet, fördela medel till teknisk grundforskning. Därmed har forskare i mindre grad än tidigare deltagit i bedömningen av forskningsprojekt. Den nu föreslagna forskningsrådsfunktionen inom STU avses få enbart rådgivande uppgifter och inflytande endast över en mindre del av STU:s anslag till forskning.

Enligt utskottets uppfattning bör huvuddelen av anslaget till teknisk forskning i stället fördelas direkt av ett fristående tekniskt forskningsråd inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde. Därför bör näringsutskottet hemställa att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2634 yrkande 28 och 29, med anledning av motion 1983/84:2310 och med avslag på proposition 1983/84:107 beslutar inrätta ett tekniskt forskningsråd och till dess verksamhet anvisa 70 milj. kr. under ett nytt reservationsanslag under åttonde huvudtiteln.

Finansutskottets yttrande*Bilaga 2***1983/84: 5 y****över proposition 1983/84:107 bilaga 10, i vad avser forskning om den offentliga sektorn***Till utbildningsutskottet*

Utbildningsutskottet har den 3 april 1984 berett finansutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1983/84: 107 om forskning, bilaga 10, jämte motionerna 1983/84: 2615 yrkande 11 och 2634 yrkande 30.

I den aktuella delen av propositionen ges riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet Bo Holmberg anför om forskning om den offentliga sektorn. Av redogörelsen framgår att regeringen har för avsikt att inrätta en delegation för forskning om den offentliga sektorn. Delegationen skall knytas till civildepartementet.

Delegationens mer direkta arbetsuppgifter blir att på olika sätt dokumentera och informera om aktuell forskning om den offentliga sektorn, att skapa kontakter mellan forskare och avnämare samt att stimulera till nya forskningsinsatser om aktuella problem. Föredraganden framhåller att delegationen i första hand skall fungera som ett organ för ömsesidigt informationsutbyte mellan de aktiva forskarna och företrädare för den statliga och den kommunala sektorn. Anslagsbeslut och prioriteringar skall däremot inte åvila delegationen utan liksom hittills ankomma på andra organ. Frågor om behovet av forskningsstödjande insatser bör dock tas upp till diskussion i delegationen. Föredraganden finner det väsentligt att delegationen samverkar med bl. a. forskningsorgan och anslagsbeviljande myndigheter.

I delegationen skall ingå företrädare för såväl staten som kommunerna och landstingskommunerna. Vidare skall som ledamöter ingå aktiva forskare från olika forskningsområden. Delegationen, som skall biträdas av ett kansli, kommer att arbeta under en försöksperiod av tre år. Medelsbehovet för dess verksamhet under budgetåret 1984/85 beräknas till 1 milj. kr. Föredraganden föreslår därför att civildepartementets kommittéanslag räknas upp med detta belopp.

Utskottet ser den föreslagna delegationen som betydelsefull. Därigenom öppnas ett forum för överläggningar och erfarenhetsutbyte mellan forskare och politiker. Delegationen kan utgöra ett värdefullt komplement till forskningsrådsnämnden. Politiker har – vilket också framhålls i propositionen – behov och intresse av att informeras om forskningens resultat, möjligheter och begränsningar. Det är också viktigt att forskare ges tillfälle att

komma i kontakt med de praktiska samhällsproblemen och politikernas prioriteringar.

Delegationens verksamhetsområde skall enligt förslaget inte begränsas till kommuner och landstingskommuner utan omfatta forskning om hela den offentliga sektorn. Föredragande statsrådet går därmed ett steg längre än kommunaldemokratiska kommittén, som föreslagit att delegationen skulle handha endast kommunalforskningsfrågor. Denna utökning av ansvarsområdet finner utskottet vara välmotiverad. Enligt utskottets mening är det viktigt att man i dessa sammanhang ser den offentliga verksamheten som en helhet, inte minst mot bakgrund av den nära samverkan som i många frågor förekommer mellan samhällsorgan på det kommunala och det statliga området. Så t. ex. är det inom det ekonomiskt samhällsvetenskapliga forskningsområdet ofta nödvändigt att anlägga en helhetssyn på den offentliga sektorn.

Tillkomsten av en delegation av detta slag är också angelägen mot bakgrund av att offentlig verksamhet och förvaltning, och då i synnerhet statlig sådan, har varit ett eftersatt forskningsområde. Genom forskning inom detta verksamhetsfält kan man få en bättre bild av hur t. ex. offentlig service fungerar när statsmakernas beslut omsätts i praktisk tillämpning. Man kan också få kartlagt i vad mån intentionerna bakom olika beslut har förverkligats. Forskningen kan därmed komma att utgöra ett betydelsefullt underlag för det förändringsarbete som fortlöpande måste bedrivas inom den offentliga sektorn. Såsom också framhålls i motion 2615 (c) yrkande 11 är det även angeläget att stimulera forskning som kan bidra till att fördjupa demokratin. Detsamma gäller forskning som syftar till att utveckla lednings- och styrningsmetoder för att effektivisera den offentliga sektorn.

Delegationen inrättas till att börja med under en försöksperiod av tre år. I likhet med föredraganden finner utskottet det betydelsefullt att man, när en ny verksamhet startas, redan från början bestämmer sig för att utvärdera och ompröva den efter en viss tid.

Den uppfattning som utskottet här har givit uttryck åt innebär att utskottet inte kan instämma i vad som anförs i den moderata partimotionen 2634 i avsnittet Civildepartementet. Där avvisas dels förslaget att den kommunalt orienterade forskningen skall ges en vidare inriktning och omfatta offentlig verksamhet i stort, dels förslaget att denna forskning skall samordnas av en särskild delegation. Finansutskottet vill mot bakgrund härav från sina utgångspunkter avstyrka motion 2634 yrkande 30. Vad utskottet anfört med anledning av såväl propositionens förslag som motion 2615 (c) om inriktningen på delegationens verksamhet anser utskottet för sin del bör ges regeringen till känna.

Riksdagen har tidigare på förslag av finansutskottet för budgetåret 1984/85 anvisat ett reservationsanslag av 10601000 kr. till Kommittéer m. m. under trettonde huvudtiteln (FiU 1983/84: 27, rskr 1983/84: 216). Om utbildningsutskottet delar finansutskottets uppfattning i denna fråga bör

det ankomma på utbildningsutskottet att föreslå riksdagen att ytterligare 1 milj. kr. anvisas under detta anslag.

Stockholm den 12 april 1984

På finansutskottets vägnar

ARNE GADD

Närvarande: Arne Gadd (s), Björn Molin (fp), Per-Axel Nilsson (s), Roland Sundgren (s), Christer Nilsson (s), Filip Fridolfsson (m), Rolf Räm-gård (c), Torsten Karlsson (s), Hugo Hegeland (m), Gunnar Nilsson i Eslöv (s), Margit Gennser (m), Gerd Engman (s). Britta Hammarbacken (c), Anders Andersson (m) och Hans Petersson i Hallstahammar (vpk).

Avvikande mening

Filip Fridolfsson, Hugo Hegeland, Margit Gennser och Anders Andersson (alla m) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 1 börjar med "Utskottet ser" och på s. 3 slutar med "detta anslag" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner det inte påkallat med en särskild delegation för forskning om den offentliga sektorn. Utskottet vill därför från sina utgångspunkter avstyrka propositionens förslag i denna del.

Såsom framhålls i motion 2634 yrkande 30 är emellertid specifikt kommunalt orienterad forskning angelägen. En forskning med denna smalare inriktning bör kunna samordnas av en arbetsgrupp knuten till forskningsrådsnämnden.

Mot bakgrund härav anser finansutskottet från sina utgångspunkter att motion 2615 yrkande 1 I bör avstyrkas.

Av vad utskottet anfört följer att ytterligare medel inte bör anvisas till reservationsanslaget Kommittéer m. m. under trettonde huvudtiteln.

Vad utskottet anfört med anledning av motion 2634 anser utskottet för sin del bör ges regeringen till känna.

Bilaga 3

Översikt över motionernas behandling

Motions- yrkande nr	Motionsyrkandena behandlas på nedan angivna ställen i			
	utskottets yttrande s.	utskottets hemställan punkt och mom.	reservation nr	särskilt yttrande nr
409	76-78	p. 7 mom. 11	40	
446	40	p. 1 mom. 30		
514 yrk. 7	21-22	p. 1 mom. 7	5	
8	31	p. 1 mom. 21	15	
1004 yrk. 2	81	p. 10 mom. 5		
3	81	p. 10 mom. 5		
1071 yrk. 1	76	p. 7 mom. 10	39	
1095 yrk. 1	42-43	p. 1 mom. 33		
2	42-43	p. 1 mom. 33		
1241	40	p. 1 mom. 30		
1257	69	p. 6 mom. 9		
1684	68	p. 6 mom. 5	37	
1687	75	p. 7 mom. 6		
1700	82	p. 10 mom. 6		
1705	70-71	p. 6 mom. 13		
1707	74	p. 7 mom. 3		
1716	83-84	p. 11 mom. 3, 5	42, 43	
1719	24	p. 1 mom. 11		
1729	70	p. 6 mom. 12		
1740 yrk. 2	45	p. 1 mom. 37		
2016 yrk. 31	46-47	p. 1 mom. 39	25	
32	32-33	p. 1 mom. 25		
43	26-27	p. 1 mom. 16	12, 13	
2042	45	p. 1 mom. 36		
2294	76	p. 7 mom. 9		
2295	75	p. 7 mom. 7		
2304 yrk. a	45	p. 1 mom. 36		
2312	40-41	p. 1 mom. 31		
2313	66	p. 5 mom. 1		2
2465	74	p. 7 mom. 3		
2502	42	p. 1 mom. 34		
2592 yrk. 1	77-78	p. 7 mom. 12		
2	77-78	p. 7 mom. 12		
2595 yrk. 2	33	p. 1 mom. 26		
3	23-24	p. 1 mom. 8	6, 7, 8	
4	28-30	p. 1 mom. 18, 19	14	
5	24-25	p. 1 mom. 13	9, 10	
6	18-19	p. 1 mom. 2	1	
7	23-24	p. 1 mom. 8	6, 7, 8	
8	56-57	p. 1 mom. 47	33	
9	67-68	p. 6 mom. 4	36	
10	35-36	p. 1 mom. 27	19, 20	
11	49-52	p. 1 mom. 41	26, 27, 28, 29	
12	86	p. 14 mom. 2	44, 45, 46	
2597	62-63	p. 2 mom. 4		
2600	64	p. 3 mom. 2	35	
2601 yrk. 1	50-52	p. 1 mom. 41	26, 27, 28, 29	
2	65	p. 4 mom. 1		
2602	45	p. 1 mom. 36		
2604	74	p. 7 mom. 3		
2606	61-62	p. 2 mom. 3, 5		
2607	44-45	p. 1 mom. 35	22, 23, 24	
2608	44-45	p. 1 mom. 35	22, 23, 24	
2609	74	p. 7 mom. 3		
2610	52-53	p. 1 mom. 42		

Motions- yrkande nr	Motionsyrkandena behandlas på nedan angivna ställen i			
	utskottets yttrande s.	utskottets hemställan punkt och mom.	reservation nr	särskilt yttrande nr
2612	69	p. 6 mom. 10		
2615 yrk. 1	b	p. 1 mom. 45, 49	34	
	c	p. 1 mom. 6, 7	4, 5	
	d	p. 1 mom. 16	12, 13	
	e	p. 1 mom. 17		
	f	p. 1 mom. 27	19, 20	
	g	p. 1 mom. 30		
	h	p. 1 mom. 22	16	
	i	p. 1 mom. 3		
	j	p. 1 mom. 8	6, 7, 8	
	k	p. 6 mom. 7		3
	l	p. 1 mom. 43, 44	30, 31	
	m	p. 1 mom. 32		
	n	p. 1 mom. 20		
	o	p. 1 mom. 27	19, 20	
	p	p. 15 mom. 2	47	
2 a	b	p. 1 mom. 46	32	
	b	p. 10 mom. 1		
3		p. 1 mom. 35	22, 23, 24	
4		p. 10 mom. 4	41	
5		p. 1 mom. 35	22, 23, 24	
6		p. 1 mom. 35	22, 23, 24	
7		p. 1 mom. 35,	22, 23, 24, 40	
		p. 7, mom. 11, 13		
8		p. 1 mom. 35	22, 23, 24	
9		p. 1 mom. 35,	22, 23, 24,	
		p. 11 mom. 4, 5	42, 43	
10		p. 14 mom. 2	44, 45, 46	
11		p. 15 mom. 1	47	
12		p. 18 mom. 1	49	
13		p. 7 mom. 13,	40, 48	
		p. 17		
14		p. 19 mom. 7	52	
15		p. 6 mom. 8		3
16		p. 6 mom. 6		3
2618		p. 3 mom. 1		
2619		p. 1 mom. 38		
2620 yrk. 3		p. 7 mom. 5		
	4	p. 7 mom. 3		
2622		p. 7 mom. 4		
2623		p. 1 mom. 1,	18, 19, 20,	1
		15, 24, 27, 28,	21, 26, 27,	
		41, 45	28, 29	
2624 yrk. 1		p. 7 mom. 3		
	2	p. 7 mom. 13	40	
2625		p. 7 mom. 8		
2627 yrk. 1		p. 1 mom. 30		
	2	p. 1 mom. 35	22, 23, 24	
	3	p. 3 mom. 2	35	
	4	p. 18 mom. 3	50, 51	
	5	p. 6 mom. 11	38	
	6	p. 6 mom. 11	38	
	7	p. 6 mom. 14,	38, 42, 43	
		p. 11 mom. 1, 5		
	8	p. 6 mom. 14,	38, 42, 43	
		11 mom. 5		
	9	p. 1 mom. 41	26, 27, 28, 29	
2630 yrk. 4		p. 6 mom. 15		

Motions- yrkande nr	Motionsyrkandena behandlas på nedan angivna ställen i			
	utskottets yttrande s.	utskottets hemställan punkt och mom.	reservation nr	särskilt yttrande nr
2633 yrk. 1	55-56	p. 1 mom. 46	32	
2	67	p. 6 mom. 3		
3 a	86	p. 14 mom. 2	44, 45, 46	
3 b	90	p. 18 mom. 3	50, 51	
3 c	67	p. 6 mom. 14	38	
2634 yrk. 1	35-36	p. 1 mom. 27	19, 20	
2	50-52	p. 1 mom. 41	26, 27, 28, 29	
3	35-36	p. 1 mom. 27	19, 20	
4	35-36	p. 1 mom. 27	19, 20	
5	31-32	p. 1 mom. 23	17	
6	24-25	p. 1 mom. 13	9, 10	
7	23-24	p. 1 mom. 8	6, 7, 8	
8	19	p. 1 mom. 4	2	
9	28-30	p. 1 mom. 18, 19	14	
10	24-25, 50-52	p. 1 mom. 13, 41	9, 10, 26, 27, 28, 29	
11	24-25	p. 1 mom. 13	9, 10	
12	24-25	p. 1 mom. 13	9, 10	
13	20-21	p. 1 mom. 5	3	
14	24	p. 1 mom. 12		
15	32-33	p. 1 mom. 25		
16	26-27	p. 1 mom. 16	12, 13	
17	44-45	p. 1 mom. 35	22, 23, 24	
18	86	p. 14 mom. 2	44, 45, 46	
19	19	p. 1 mom. 3		
20	38	p. 1 mom. 29		
21	25	p. 1 mom. 14	11	
22	90	p. 18 mom. 3	50, 51	
24	50-52	p. 1 mom. 41	26, 27, 28, 29	
25	50-52	p. 1 mom. 41	26, 27, 28, 29	
30	53-54	p. 1 mom. 43, 44	30, 31	
2637	89-90	p. 18 mom. 2		
2638	64	p. 3 mom. 2	35	

Innehållsförteckning

Propositionen	1
Motionerna	4
Utskottet	
Yttrande	14
1. Vissa övergripande forskningsfrågor	
1.1 Inledning	14
1.2 Kvalitet i forskning och utvecklingsarbete	16
1.3 Forskarrekrytering	20
1.4 Forskarutbildningens meritvärde	27
1.5 Arbetsvillkoren för forskare inom högskolan	30
1.6 Samspelet mellan sektorsforskning och grundläggande forskning	34
1.7 Samverkan mellan näringslivet och statlig forskningsverksamhet	36
1.8 Kostnadstäckning och kostnadsfördelning vid externt finansierad forskning	38
1.9 Högskolans kontaktorganisation, nyttjarinformation om forskning, mindre högskoleenheters kontakt med forskning	41
1.10 Internationella kontakter	46
1.11 Litteraturförsörjning, ansvarsbibliotek m. m.	47
1.12 Fördelning av resurser	48
1.13 Hemställan	57
2. Forskningsanknytning av grundläggande högskoleutbildning samt konstnärligt utvecklingsarbete	61
3. Humanistiska fakulteterna	63
4. Teologiska fakulteterna	65
5. Juridiska fakulteterna	66
6. Samhällsvetenskapliga fakulteterna	66
7. Medicinska fakulteterna	73
8. Odontologiska fakulteterna	79
9. Farmaceutiska fakulteten	80
10. Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna	80
11. Tekniska fakulteterna	83
12. Temaorienterad forskning	85
13. Kungl. biblioteket, statens psykologisk-pedagogiska bibliotek	85
14. Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål	86
15. Forskningsrådsnämnden	87
16. Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet	87
17. Medicinska forskningsrådet	88
18. Naturvetenskapliga forskningsrådet, nationell halvledarforskning	88
19. Delegationen för vetenskaplig och teknisk informationsförsörjning m. fl. anslag	90
Reservationer	92
Särskilda yttranden	126
Bilagor	
1 UbU 1983/84: 3y	128
2 FiU 1983/84: 5y	131
3 Översikt över motionernas behandling	134

